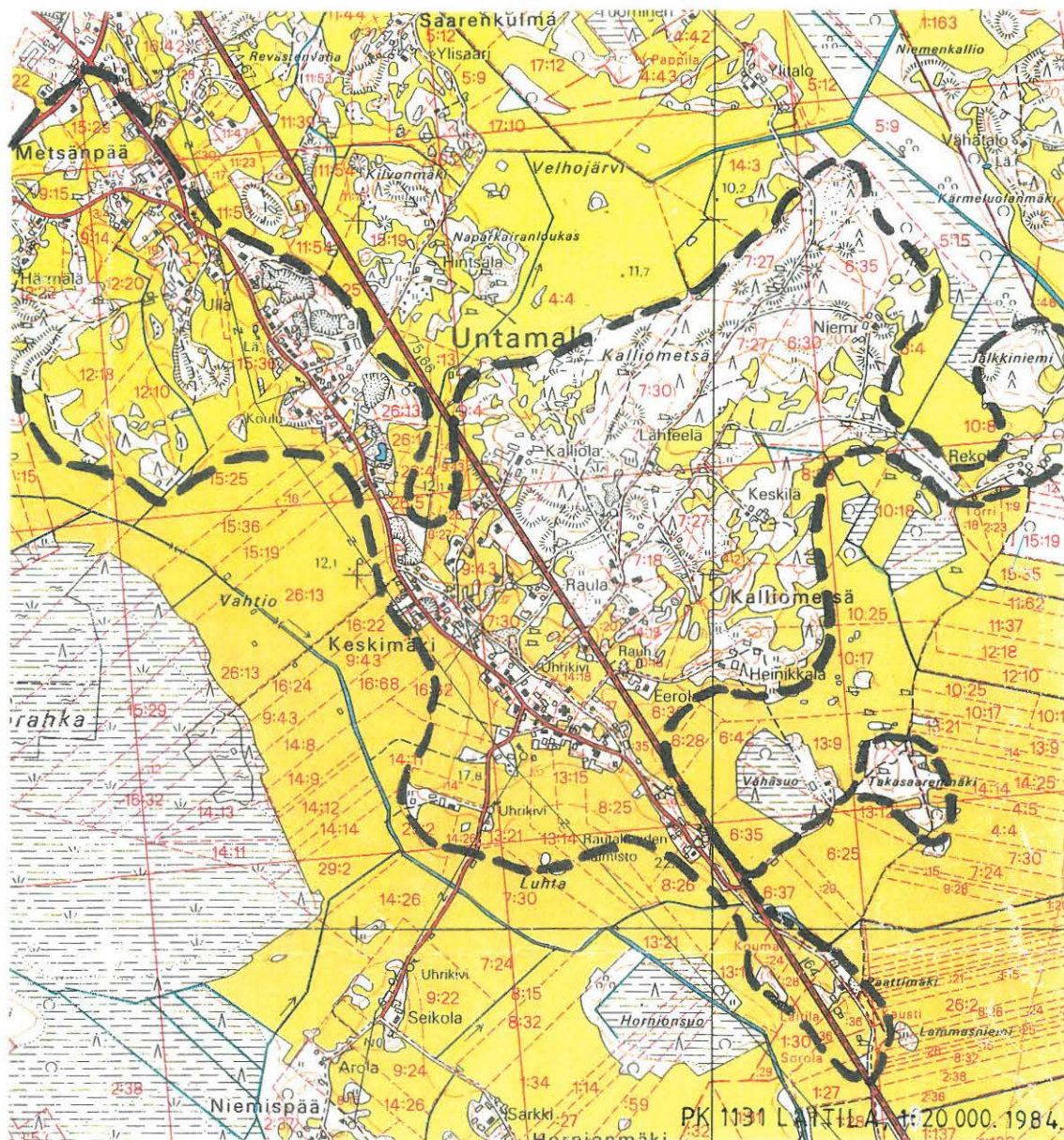

Maailma 172/19.8.1993

LAITILA Untamala

Kokeilu yleiskaavoitusta palvelevan kulttuuriympäristöjen inventointimenetelmän kehittämiseksi

Arkeologinen inventointi
S.-L. Seppälä 1992

Museovirasto
Ympäristöministeriö

SISÄLLYS

1. JOHDANTO	3
2. LÄHTÖKOHDAT	4
2.1 Maasto ja maiseman kehitys	4
2.2 Tutkimushistoriaa	6
3. TAVOITTEET JA MENETELMÄT	8
4. TULOKSET	10
5. KOHDEHAKEMISTO	13
5.1 Kiinteät muinaisjäännökset	13
5.2 Hajalöytöpaikat	14
5.3 Rauhoituksesta poistettavat kohteet	14
5.4 Kohteet peruskartalla 1131 11 LAITILA, 1:10 000	15
6. KOHDEKUVAUKSET	16
6.1 Kiinteät muinaisjäännökset	16
6.2 Hajalöytöpaikat	64
6.3 Rauhoituksesta poistettavat kohteet	73
7. LUETTELOT	75
7.1 Luettelo tutkimusalueen suojelukohteista	75
7.2 Luettelo tutkimusalueen löydöistä	79
7.3 Luettelo kertomukseen liittyvistä kartoista	81
7.4 Luettelo kertomukseen liittyvistä negatiiveista	82
7.5 Luettelo kertomukseen liittyvistä diapositiiveista	84
LÄHTEET	86
KUVATAULUT	87-127
LIITTEET	
1. Maaperä- ja rannansiirtymiskartta 1:10 000	
2. Kopio Untamalan isojakokartasta 1796-1801 otetusta kuvasta	
Kertomukseen liittyvät löydöt KM 27426-27428, diar. 9.11. 1992	
Kertomukseen liittyvät negatiivit 90735-90788	
Kertomukseen liittyvät diapositiivit 26328-26371	

1. JOHDANTO

Laitilan Untamalan kylän alueella tehty arkeologinen inventointi on osa ympäristöministeriön projektia "Kokeilu yleiskaavoitusta palvelevan kulttuuriympäristöjen inventointimenetelmän kehittämiseksi". Erityistä huomiota kokeilussa on haluttu kiinnittää rakennettua ympäristöä ja kulttuurimaisemaa koskevien tietojen mahdollisimman selkeään ja yhtenäiseen esitystapaan. Kokeilukohteeksi valitun Untamalan vanhan kyläkeskuksen alueesta tehtiin syksyllä 1992 kulttuurimaiseman, rakennuskulttuurin ja arkeologisten kohteiden inventointi. Inventointien tuloksia on tarkoitus ensimmäiseksi käyttää tulevassa Laitilan kaupungin Untamalan osayleiskaavan teossa. Rakennusinventoinnin on tehnyt tutkija Anneli Björkqvist, maisemainventoinnin maisema-arkkitehti Gretel Hemgård ja arkeologisen inventoinnin museoviraston arkeologian osaston toimeksiannosta tutkija Sirkka-Liisa Seppälä. Kokeilua koordinoi ja siitä tehtävän loppuraportin kokoaa tutkija Lauri Putkonen. Ympäristöministeriö on varannut konsulttityönä toteutettavaan projektiin noin 100 000 markkaa.

Arkeologisen inventoinnin osuus kokonaiskustannuksista oli museoviraston ja ympäristöministeriön välisen sopimuksen mukaisesti 20 000 markkaa. Inventointi tehtiin 18.-19.8. ja 10.-21.9.1992 enimmäkseen aurinkoisessa ja lämpimässä syysässä. Projektin jäsenet olivat 19.8. yhdessä maastossa. Inventoinnin aikana 15.-16.9. tehtyä koekaivausta varten Laitilan seurakunta antoi käyttöön kaivinkoneen kuljettajanaan Immo Jalava. Laitilan kaupungin maanmittaus-tekniikko Seppo Mäki-Kamppi mittasi 17.9. takymetrillä keskeisten arkeologisten kohteiden tarkan sijainnin. Koekaivausta seurasi 15.9. myös museoviraston tutkija Tuula Heikkurinen-Montell. Maaperätietoja saatiin maanmittauslaitoksen maaperäkartoittajalta Teuvo Saariselta, joka teki maastotyötä juuri inventoinnin aikaan Laitilan alueella sekä geologi Sakari Kielostolta Geologian tutkimuskeskuksesta. Tapaamani Untamalan asukkaat suhtautuivat inventointityöhön myönteisesti.

Helsingissä 22. tammikuuta 1993

Sirkka-Liisa Seppälä, HuK

2. LÄHTÖKOHDAT

2.1 Maasto ja maiseman kehitys

Untamalan kyläkeskuksen alueen korkeimmat, noin 30 metriä meren pinnan yläpuolella olevat kohdat nousivat pieninä saarina Litorina-merestä noin 4 000 vuotta sitten. Maankohoaminen eteni melko nopeasti ja tuhat vuotta myöhemmin ranta noudatteli jo nykyistä 20 metrin korkeuskäyrää (Kuokkanen 1990; Glückert 1975, 1976). Maisema oli rikkonaista ja melko karua sisäsaaristoa. Metsät kasvoivat enimmäkseen mäntyä tai koivua, mutta idästä levittäytyvä kuusikin ulottui Laitilan seudulle samoihin aikoihin 3 000 vuotta sitten.

Ajanlaskun alkuun mennessä merestä olivat kohonneet Untamalalle myöhemminkin niin tunnusomaiset muodot, luoteesta kaakkoon kulkeva jääkautinen harju ja sitä ympäröivät kallioiset moreenimaat. Iso-rahka, Hankeransuo ja Valkojärvi olivat vielä Litorinamerta, jonka rannat ulottuivat runsaat 12 metriä nykyistä Itämeren pintaa korkeammalle ja Untamala oli niemi merenlahden suojaisassa pohjukassa (Kuokkanen 1990; Glückert 1975, 1976). Meri kuitenkin väistyi vähitellen ja ensimmäisen vuosituhannen puolivälistä lähtien Untamalan länsipuolella levisi lyhyen järvivaiheen jälkeen laaja soistuva alue. Meriyhteydeksi jäi kuroutuneesta Valkojärvestä etelään laskeva Sirppujoki.

Kyläkeskuksen alueen suhteelliset korkeuserot ovat suurimmillaan yli 20 metriä, korkeimmat kohdat Metsänpäässä nousevat 30 metriä ja matalin alue Valkojärven puolella noin 10 metriä meren pinnan yläpuolelle. Yleisesti korkeuserot ovat kuitenkin keskimäärin alle 10 metriä. Lähinnä maaperän vaihtelun takia maasto on silti varsin monimuotoista ja pienipiirteistä. Näkyvin maamuodostuma on luode-kaakko-suuntainen, kapeahko harju. Varsinainen harjumuodostuma kohoaa ympäristöstään alueen kaakkoisosassa 5-10 metriä, luoteisosassa paikoin yli 15 metriä. Pintaosiltaan soravaltaisen hiekkaharjun alaraja noudattelee 15-20 metrin korkeuskäyrää ja sen liepeitä reunustavat hienojakoisemmat rantakerrostumat erityisesti harjun lounaispuolella. Savet ulottuvat yleensä 12.5 metrin korkeuskäyrälle. Niitä peittää monin paikoin lieju tai turve (Maanmittauslaitos & Geologian tutkimuskeskus 1992).

Pienet kivikkoiset mäkikumpareet ja harjun itäpuolinen metsämaasto ovat moreeni-kallioaluetta, joka on varsinkin Kalliometsässä korkeimmilta kohdiltaan huuhtoutunut paljaiksi kallioiksi. Moreeni on pintaosistaan Litorinameren huuhtomaa hiekka- tai hienoainesmoreenia, joka on viljelyyn sopivaa. Valtaosa moreenimaista onkin rai-vattu pelloiksi jo vuosisatoja sitten. Liitekartta 1 kuvaa rannan-siirtymistä ja maaperää. (Maanmittauslaitos&Geologian tutkimuskeskus 1992).

Laitilan alueen kasvillisuushistoriaa ja viljelyn varhaisvaiheita selvitettiin 1970-luvulla Länsi-Suomen rautakautista viljelyä koskevassa paleoekologis-arkeologisessa projektissa (Tolonen-Siiriäinen-Hirviluoto 1979). Untamalasta otettiin tutkimusten yhteydessä kolme siitepölyanalyysinäytettä (Isorahka, Hornionsuo, Vähäsuo). Analyyseissa havaittiin vähintään kahden tuhannen vuoden takaisia merkkejä todennäköisesti ihmisen aiheuttamista ympäristömuutoksista, mm. avoimien paikkojen kasvien pölyjen lisääntymistä. Varhaisimmat viljanpölyt olivat vehnää (*Triticum*) ja löytyivät aivan ajanlaskuun alkuun ajoitetuista kerrostumista (1910±130 BP ja 1780±70 BP). Samanaikaisesti ruohovartisten pölystön osuus kasvoi ja eräiden jalojen lehtipuulajien pölyt vähenivät. Muutokset on tulkittu katkonaisen, paikasta toiseen siirtyneen viljelyn aiheuttamiksi. Rautakauden alun jälkeen viljely näyttää taantuvan pitkäksi ajaksi.

Jatkuvampi ja pysyvämpi ihmisen toiminnan vaikutus näkyy pölystössä rautakauden lopulta (1210±50 BP ja 1020±120 BP) lähtien. Ajanjakso merkitsee siirtymistä entistä kiinteämpään viljelyyn, josta osoituksena on rukiin (*Secale*) ja kauran (*Avena*) pölyjen ilmestyminen ja paljaassa maassa viihtyvien, ihmisen toiminnasta hyötyvien tatar- ja ratamokasvien, savikoitten ja suolaheinän yleistyminen. Peltoviljely on analyysien perusteella ollut vallitseva maatalousmuoto viimeistään 1500-luvulta, todennäköisesti jo aiemminkin. Joidenkin jalojen lehtipuiden väheneminen esihistoriallisena aikana saattaa merkitä, että rehevimpien moreenimaiden rai-vaus on ehkä alkanut jo silloin.

2.2 Tutkimushistoriaa

Varhaisimmat tiedot Untamalan muinaisjäännöksistä ovat 1800-luvun lopulta. Kertomuksessaan "Vehmaan kihlakunnan kiinteät muinaisjäännökset" vuodelta 1885 K. Killinen kirjoittaa Untamalan kirkko- maalla seisovasta "Kalevan pojan vikahteentikku" -nimisestä pystykivistä. Tarinoiden mukaan kivi oli Kaleva- tai Kalevan poika -nimisen jättiläisen paikalle heittäämä hioinkivi. Killinen kertoo myös asutustarinoista, joissa Untamalaa pidettiin Laitilan vanhimpana kylänä ja kirkonpaikkana. Viikatteentikku on mainittu samana vuonna myös J. R. Aspelinin teoksessa "Suomen asukkaat pakanuuden aikana", jossa sitä arvellaan vanhemman rautakauden muistokiveksi. Laitilan kiinteitä muinaisjäännöksiä v. 1895-1897 luetteloinut Th. Schvindt ilmoittaa Untamalasta useita kymmeniä haudoiksi oletettuihin kuoppia, joita ei kuitenkaan silloin eikä myöhemminkään ole tarkemmin tutkittu.

Arkeologiset tutkimukset Untamalassa aloitti A.M. Tallgren kyläkeskuksesta kaakkoon olevalla Myllymäellä v. 1912. Tallgren kartoitti Myllymäeltä ja sen kaakkoispuolelta Vuorenmäen- eli Vuorenpäänharjulta yhteensä yli kolmekymmentä matalaa kumpua, joista seitsemän tutkittiin samana vuonna. Kaivauksissa viisi kumpua osoittautui polttohaudoiksi, jotka ajoittuivat kahden esineellisen hautauksen perusteella vanhemmalle roomalaisajalle, 100-luvulle jKr. Tallgren havaitsi kumpujen lisäksi harjunrinteessä pystyiviä, joita hän arveli Skandinaviasta tunnetuiksi bautakiviksi eli rautakautisiksi muistokiviksi. Kertomuksessaan Tallgren kiinnitti huomiota myös paikallisiin aarretarinoihin, joiden eri toisintojen mukaan jotkut kylän tytöistä olisivat löytäneet joskus Vuorenpäänharjulta rahoja tai muita kalleuksia. Seuraavaksi kylässä poikkesi v. 1915 A. Europaeus, joka huomasi eräitten Myllymäen raunioitten olevan vaarassa tuhoutua ajotien takia. Tallgren jatkoi kaivauksia v. 1919, jolloin hän tutki Myllymäeltä kaksi ajoitukseltaan ja tarkoitukseltaan epäselväksi jäänyttä kumpua. Samalla hän kaivoi v. 1912 kartoittamaltaan kirkon luoteispuoliselta Myllymäeltä muutamia jäännöksiä, jotka ilmenivät myöhäisiksi. Kaivauskertomuksensa yhteydessä hän mainitsee Untamalasta myös kaksi uhrikiveä.

Vuonna 1921 V. Forsblom tutki Myllymäeltä kaksi Tallgrenin kartoittamaa ja soranoton uhkaamaa kumpua, joista toinen varmistui

roomalaisaikaiseksi haudaksi. Samana vuonna Europaeus teki tarkastusmatkan Untamalaan selvittääkseen lisääntyneen soranoton vaikutuksia Myllymäen muinaisjäännöksiin. Europaeus täydensi Tallgrenin tekemää yleiskarttaa sekä merkitsi muistiin tietoja kylän tonteilta aiemmin löytyneestä kahdesta haudasta. Lisäksi Europaeuksen kertomuksessa on maininta kirkosta luoteeseen olevan Myllymäen lounaisrinteessä näkyvistä "kivisuonista", joita hän arvelee ehkä kaskiviljelyssä syntyneiksi. Vuonna 1926 Tallgren kävi vielä tutkimassa Myllymäeltä neljä ja Vuorenpäästä yhden kummun, joista vain yhdessä oli löytöjä, nekin epämääräisiä.

Kolme- ja neljäkymmentäluvuilla Untamalassa ei juuri tehty arkeologista tutkimusta muutamia tarkastusmatkoja lukuun ottamatta. Vuonna 1934 E. Kivikoski tarkasti Raulan maalta löytyneen miekan löytöpaikan ja v. 1940 N. Cleve kylän kaakkoispäästä Paattimäen läheltä löytyneen hopeisen ns. ohdakeneulan löytökohdan. Paljon tarinoita synnyttäneen "Kalevanpojan viikatteentikun" lähiympäristöä tutkittiin vuonna 1952, jolloin E. Kivikoski teki pienen kaivauksen kiven juuressa. Kiven vierestä löytyi kaksi ruumishautaa, jotka Kivikoski ajoitti keskiajan alkuun. Vuonna 1955 A.-L. Hirviluoto tarkasti Laitilan inventoinnin yhteydessä myös Untamalan muinaisjäännöksiä. Inventoinnissa on mainittu kymmenkunta kohdetta Untamalan kylän alueelta.

Melko pian Hirviluodon inventoinnin jälkeen viisikymmentä- ja kuusikymmentäluvuilla kyläkeskuksen alueelta löytyi kaksi kuppikiveä Seikon ja Elsilän mailta sekä roomalaisaikainen keihäänkärki Niemispään tien varresta. Merkittävä löytö tuli esiin keväällä 1960 Untamalan kirkon kaakkoispuolelta, kun Eino Heinikkalan pihamaalta paljastui runsaalla hopeaesineistöllä, mm. ristiriipuksella, varustettu ruumishauta. Tieto saatiin muinaistieteelliseen toimikuntaan kuitenkin vasta seuraavana vuonna, jolloin A.-L. Hirviluoto kävi tarkastamassa löytöpaikan. Tarkastuksessa ilmeni, että kirkonmäellä on todennäköisesti ollut myöhäisrautakautinen kalmisto, josta luultavasti suuri osa ehti tuhoutua kevään 1960 talon peruskorjaustöiden aikana pihamaata kuorittaessa.

Seitsemänkymmentäluvulla ei varsinaisia arkeologisia kenttätutkimuksia kyläkeskuksen alueella tehty. Kylän eteläosan soista otettiin v. 1973 siitepölyanalyysinäytteitä Helsingin yliopiston kas-

vitieteen ja arkeologian laitoksen sekä museoviraston yhteisessä paleoekologis-arkeologisessa projektissa. Kahdeksankymmentäluvun alussa Myllymäkeä kunnostettiin Maailman Luonnon Säätiön talkoo-voimin. Samassa yhteydessä alueelle tehtiin opastettu luonto- ja kulttuuripolku. Myllymäki on myös maamme ensimmäisiä muinaisjään-
nöksiä, johon on tehty erityinen kunnostus- ja hoitosuunnitelma. Sen laati Pekka Borg v. 1981. Suunnitelmaa on voitu toteuttaa vain osittain, viimeksi v. 1992.

Arkeologisissa ja paleoekologisissa tutkimuksissa selvimmin näkyvät esihistorian ajanjaksot Untamalassa ovat olleet ajanlaskun alku, 100-200 jKr. sekä esihistoriallisen ja historiallisen ajan taite 800 -luvulta 1200 -luvulle jKr. Vaiheiden väliin jääviltä vuosisadoilta ei ole todettu yhtään varmaa asutuksen merkkiä.

3. TAVOITTEET JA MENETELMÄT

Inventoinnin lähtökohtana olivat tiedot alueen ennestään tunnetuista kohteista ja kokoelmiin toimitetuista löydöistä. Tutkimusalue on määritelty suunnitellun osayleiskaava-alueen ja maaston mukaan siten, että se rajautui etelässä kylän kaakkoispäähän Paattimäkeen, lännessä Vahtion kautta kulkevaan ojaan, pohjoisessa Metsänpäähän ja idässä Kalliometsään Niemen ja Rekolan tienoille. Maastotyössä keskityttiin esihistoriallisen ajan kohteisiin, mutta kertomukseen on otettu mukaan myös historiallisen ajan jäännöksiä, mikäli ne ovat luonteeltaan arkeologisia. Tärkeimpänä päämääränä oli kartoittaa kaavoituksen kannalta olennaiset, suojelun piiriin kuuluvat kiinteät muinaisjäännökset ja sellaiset alueet, joista maaston ja arkeologisten tietojen perusteella todennäköisimmin löytyisi lisää muinaisjäännöksiä ja jotka kaavoituksessa ja yleensä maankäytössä olisi syytä ottaa huomioon.

Aiemmat tiedot kerättiin pääasiassa museoviraston arkeologian osaston arkistoaineistosta, josta erityisesti mainittakoon A.-L. Hirviluodon Laitilan inventointikertomus vuosilta 1955-1956. Jonkin verran käytettiin myös Varsinais-Suomen seutukaavaliiton lueteloa vuodelta 1979 sekä siihen 1980-luvulla tehtyä täydennystä. Yleisen asutushistorian tärkeimmät lähteet olivat Kivikosken kirjoittama osuus "Esihistoriallinen aika" vuonna 1969 julkaistussa

teoksessa "Laitilan historia I" sekä Tolosen-Siiriäisen-Hirviluodon paleoekologis-ärkeologinen artikkeli "Iron Age Cultivation in SW Finland" Finskt Museumissa 1976 (1979).

Kenttätyössä ensisijaisena tavoitteena oli ennestään tunnettujen kiinteiden muinaisjäännösten paikallistus, raja- ja kunnan tarkastus. Myös tiedossa olleet hajalöytöpaikat paikallistettiin ja tarkastettiin. Arkeologisten ja maiseman kehitykseen liittyvien tietojen pohjalta inventoitiin myös niitä alueita, joilta saattaisi löytyä lisää muinaisjäännöksiä. Suurin osa kohteista tarkastettiin maan pinnalle näkyviä rakenteita etsimällä ja koekuoppia tekemällä. Muinaisjäännösten lähiympäristöä käytiin läpi metallinetsimellä. Maastotyön aikana tehtiin myös koekaivauksia avaamalla kolme koeojaa koneella Untamalan kirkon ympäristöön. Kaivauksen sijainti ja kulku on selitetty kohteen 7 UNTAMALA kuvauksen yhteydessä.

Jokaisesta kohteesta on kohdekuvauksissa mainittu seuraavat tutkimuksen ja suojelun kannalta merkittäväksi katsotut tiedot:

1. tunnistetiedot (sijainti, tyyppi, ajoitus, luokka, laajuus, raja- ja lukumäärä)
2. omistajatiedot (kiinteistötunnus, omistaja)
3. tutkimustiedot (tutkimusperuste, menetelmät, maaston kuvaus, kohteen kuvaus, havainnointimahdollisuudet)
4. suojelutiedot (kunto ja hoito, luokitus, maankäyttö, rauhoitustoimet)

Rauhoitusluokituksessa on käytetty seuraavaa jakoa:

Luokka I: Valtakunnallisesti tai alueellisesti tieteelliseltä tai nähtävyydsarvoltaan niin merkittävä kiinteä muinaisjäännös, että sen säilyminen muuttumattomana on turvattava kaikissa oloissa.

Luokka II: Kiinteä muinaisjäännös, jonka merkitystä, luonnetta tai ajoitusta ei voi tarkemmin määritellä ilman jatkotutkimuksia. Voidaan tutkimusten jälkeen siirtää luokkaan I tai III.

Luokka III: Täysin tuhoutuneet tai muuten rauhoituksesta vapautettavat muinaisjäännökset tai hajalöytöpaikat, joista ei tarkastuksen yhteydessä ole löydetty merkkejä kiinteästä muinaisjäännöksestä ja jotka eivät siten kuulu rauhoituksen piiriin.

Kiinteät muinaisjäännökset on merkitty 1-10 metrin tarkkuudella 1:1 000/1:5 000 -mittakaavaisille yleiskartoille. Kartat pohjautuvat maanmittaushallituksen 1990-1991 otettuun ilmapokuvaan 1:5 000 tai sen suurennokeeseen 1:1 000, v. 1991 tehtyyn yksityistietoimintuskarttaan 1:2 000 sekä Laitilan kaupungin takymetrikartoitukseen syksyllä 1992. Inventoidut alueet ja kaikki kohteet on merkitty peruskarttaotteelle PK 1131 11 A-D LAITILA, 1:10 000. Kohteet on numeroitu juoksevasti etelästä pohjoiseen, ensin kiinteät muinaisjäännökset ja sen jälkeen hajalöytöpaikat. Numerointi viittaa siis vain tähän kertomukseen.

Kertomukseen liittyy myös teemakartta maaperästä ja oletetusta rannansiirtymisestä sekä kopioita Maanmittaushallituksen arkistossa säilytettävästä isojakokartasta v. 1796-1801 (A49 39/11-12) otetuista kuvista.

4. TULOKSET

Tutkimusalueelta (n. 450 ha) tunnetaan inventoinnin jälkeen 16 kiinteää muinaisjäännöskohdetta (yht. n. 5 ha) sekä 5 hajalöytöpaikkaa. Paikallistamattomia löytöjä on kaksi.

Muinaisjäännöstyypeittäin kohteita on seuraavasti:

Tyyppi	pronssi- kausi	rauta- kausi	rautak.- /hist.	ajoit. yht	yht
kalmisto	-	1	1	-	2
asuinpaikka	-	1	-	-	1
kalmisto tai asuinpaikka	-	2	-	-	2
kuppikivi	-	3	-	-	3
röykkiö	1	-	?	5?	6
pystykivi	-	-	?	2?	2
hajalöytöpaikka	-	4	-	1	4
				Yht.	21

Inventoinnin tulos ei suuresti muuta aiempaa kuvaa Untamalan esihistoriallisesta asutuksesta. Arkeologian ja paleoekologian keinoin saavutettavat asutuksen merkit näyttävät siis painottuvan

toisaalta rautakauden alkuun, vuosituhannen ensimmäisille vuosisadoille ja toisaalta rautakauden loppuvaiheisiin ja historiallisen ajan taitteeseen. Varmasti kansainvaellus- tai merovingiajalle ajoittuvia jäännöksiä ei edelleenkään tunneta. Tähänastisten tietojen pohjalta on vaikea sanoa, johtuuko keskisen rautakauden ihmisen toiminnan merkkien vähäisyys tutkimuksellisesta tyhjiöstä vai todellisesta taantumasta. Täydellinen asutuskatko tuntuu viikinki- ja ristiretkiajan esineistön määrän perusteella epätodennäköiseltä.

Rautakauden alussa Untamalan miljöö on merellinen mutta sijaintinsa takia suojaista. Laitilan ja Kalannin muinaislahden alueella vieraiden läntisten ja eteläisten vaikutusten leima on selvä sekä esineistössä että hautamuodoissa. Hautaustavat ovat vaihtelevia ja kalmistot yleensä lyhytaikaisia. Ihmisen vaikutus näkyy kuitenkin samanaikaisesti myös siitepölystössä ja Untamalan roomalaisajan muinaisjäännöksiä voidaankin pitää osoituksena suhteellisen kiinteästä asutuksesta, jonka elinkeinona on pyynnin, erityisesti kalastuksen, ohella ollut viljely ja siihen liittyvä karjanhoito.

Myöhäiseltä rautakaudelta tunnetaan vain yksi varmasti kiinteä muinaisjäännös, mutta ajanjakson asutuskuvaa vahvistaa kolme viikinki- tai ristiretkiaikaisia esineitä sisältävää hajalöytöpaikkaa sekä kaksi tarkemmin paikallistamatonta viikinkiajan esinelöytöä. Myös läheiseltä Untamalan kylään kuuluvalta Niemispään alueelta on merkkejä viikinkiaikaisesta asutuksesta. Untamalan kuppikivetkin ajoittuvat todennäköisimmin nuoremmalle rautakaudelle tai sitä myöhemmäksi.

Nuoremman rautakauden väestöä voidaan jo luonnehtia paikallaan pysyväksi ja kiinteätä maataloutta harjoittavaksi. Maisema oli maankohoamisen takia olennaisesti muuttunut vuosisatojen kuluessa, sillä meri ei enää rautakauden lopulla ulottunut aivan Untamalaan saakka ja laajat aukeat soistuivat. Alkeelliseen peltoviljelyyn soveltuvaa kivennäismaata Untamalan kyläkeskuksen alueella ei ole kovin paljon, ehkä muutamia kymmeniä hehtaareja. Kysymykseen tulevat tällöin lähinnä harjunliepeitten mineraalimaat ja Kalliometsän huuhtoutuneet moreenit. Vanhimpia peltoja osoittaa ehkä myös kuppikivien sijainti viljelemättömien moreenisarekkeitten ja edellä mainittujen muokkauskelpoisten maiden rajavyöhykkeessä. Toisaalta

Untamalassa kuppikivet näyttävän olevan pitkään käytössä olleiden kulkuväylien varressa.

Varhaista viljelyä pohdittaessa on vielä syytä kiinnittää huomiota Europaeuksen havaintoihin v. 1921 kirkon luoteispuolisella Myllymäellä näkyneistä kivivalleista. Tallgrenin valokuvassa (f. 5372) pitkittäiset vallit ovat selväpiirteisesti näkyvissä ja ne muistuttavat suuresti itäisessä Ruotsissa tunnettuja, vanhemmalle rautakaudelle ajoittuvia stensträngar -jäännöksiä. Vuoden 1992 inventoinnissa paikkaa ei enää löytynyt ja se onkin todennäköisesti tuhoutunut. Vaikka luoteiselta Myllymäeltä ei voitu todeta muitakaan muinaisjäännöksiä, olisi alueesta jäljellä oleva osa tarpeen säilyttää historiallisen ja maisemallisen merkityksensä takia.

Inventointikohteissa on muutamia jäännöksiä, joiden tarkoitus tai ajoitus jää toistaiseksi selvittämättä. Niitä ovat viljelysten kupeissa olevat kiviröykkiöt ja teitten varsilla seisovat pystykivet. Röykkiöitä on lukuisasti harjun ja Kalliometsän välimaastossa, pienten saarekkeitten ja peltokuvaoiden muodostamassa viljelymaisemassa. Niistä osa on epäilemättä melko myöhäisiä, mutta rautavauksen vanhimmat kerrostumat voivat hyvinkin periytyä rautakaudelta ja sisältää myös muita muinaisjäännöstyyppisiä, esimerkiksi hautaröykkiöitä. Pystykivet taas ovat erityisesti Lounais-Suomessa tunnettu traditio, josta kirkkomaan Kalevanpojan viikatteentikku on yksi edustavimpia esimerkkejä. Samalla se harvinaisena keskiajan alkuun ajoitettuna muistomerkkinä osoittaa Untamalan asutuksen jatkuvuutta esihistoriasta historiaan.

Maisemallisesti merkittävimpanä muinaisjäännösalueena on pidettävä kylän sisääntulon kannalta tärkeätä Myllymäen-Vuorenpään kalmistoa. Kokonaisuutena säilyttämisen arvoinen on vanhan viljelyn piirteitä hyvin säilyttänyt alue Untamalan kirkosta Kalliometsän suuntaan. Maisemallisesti Untamalan muinaisjäännöksille on ominaista sijainti erilaisissa maastollisissa kiintopisteissä avarampien alueitten reunamilla, usein näköyhteyden päässä toisistaan. Nykyisen asutuksen sijoittumisen pitkä ajallinen ja topografinen jatkuvuus onkin ilmeinen.

5. KOHDEHAKEMISTO

5.1 Kiinteät muinaisjäännökset

sivu

- 400 570
250
1. MYLLYMÄKI-VUORENPÄÄ, 16
X=6755 13-47 Y=1534 77 - 1535 08 Z=12.5-22.5
Rautakautinen kalmisto, I
2. VUORENMÄKI 20
X=6755 16 Y=1534 98 Z=15
Rautakautinen? asuinpaikka?, II
3. VUORENMÄEN PYSTYKIVET 23
X=6755 12-19 Y=1534 98 - 1535 03 Z=15-17
Ajoittamattomia pystykiviä, I
4. HAVERIN PYSTYKIVET 26
X=6755 45-47 Y=1534 77-78 Z=17.5
Ajoittamattomia pystykiviä, I
- 400 570
251
5. SEIKO I 29
X=6755 28-36 Y=1534 35-39 Z=15
Rautakautinen kuppikivi, I
6. SEIKO II 32
X=6755 43-53 Y=1534 37-49 Z=17.5
Rautakautinen asuinpaikka ja/tai kalmisto, II
- 400 570
252
7. UNTAMALA 35
X=6755 53-66 Y=1534 55-68 Z=22.5
Rautakautinen-keskiaikainen kalmisto, I
8. ELSILÄ 39
X=6755 65-82 Y=1534 62-69 Z=17.5-20
Rautakautinen kuppikivi ja röykkiöitä?, I/II
- 1000 011032
9. MOROMAA 41
X=6755 78-82 Y=1534 68-70 Z=25
Ajoittamattomia röykkiöitä, II
- 1000 011033
10. HEINIKKALA I 44
X=6755 70-80 Y=1534 90 - 1535 02 Z=17.5-20
Rautakautinen asuinpaikka tai kalmisto, II
- 1500 011034
11. TOUKOLA 48
X=6755 80-82 Y=1534 58-62 Z=20
Ajoittamattomia röykkiöitä, II
- 1000 011035
12. KYLÄ-RAULA 50
X=6755 85-90 Y=1534 58-62 Z=20
Ajoittamattomia röykkiöitä, II
- 1000 011036
13. RAULA I 53
X=6755 91-93 Y=1534 67 Z=15
Ajoittamattomia röykkiöitä, II

- 1510 004430 14. RAULA II 55
 X=6756 00-02 Y=1534 58-61 Z=25
 Ajoittamattomia röykkiöitä, II
- 1511 00131 15. HEINIKKALA II 58
 X=6756 38 Y=1535 55 Z=12.5
 Rautakautinen kuppikivi, II
- 1512 00443 16. LALLA II 61
 X=6756 76-78 Y=1533 83-88 Z=30
 Pronssikautisia? röykkiöitä, II

5.2 Hajalöytöpaikat

- 1513 00547 17. Santämäki 64
 X=6754 84 Y=1535 28 Z=10 - 12.5
 Rautakautinen hajalöytöpaikka, III
- 1514 00548 18. Paattimäki 66
 X=6754 93 Y=1535 33 Z=12.5
 Rautakautinen hajalöytöpaikka, III
- 1515 00549 19. Arola 68
 X=6755 40 Y=1535 62 Z=10-12.5
 Rautakautinen hajalöytöpaikka, III
- 1516 00550 20. Raula III 70
 X=6755 58 Y=1534 45 Z=20
 Rautakautinen hajalöytöpaikka, III
- 1517 00549 21. Rekola 72
 X=6755 45 Y=1535 90 Z=15 (löytöalueen keskikoord.)
 Ajoittamaton hajalöytöpaikka, III

5.3 Rauhoituksesta poistettavat kohteet

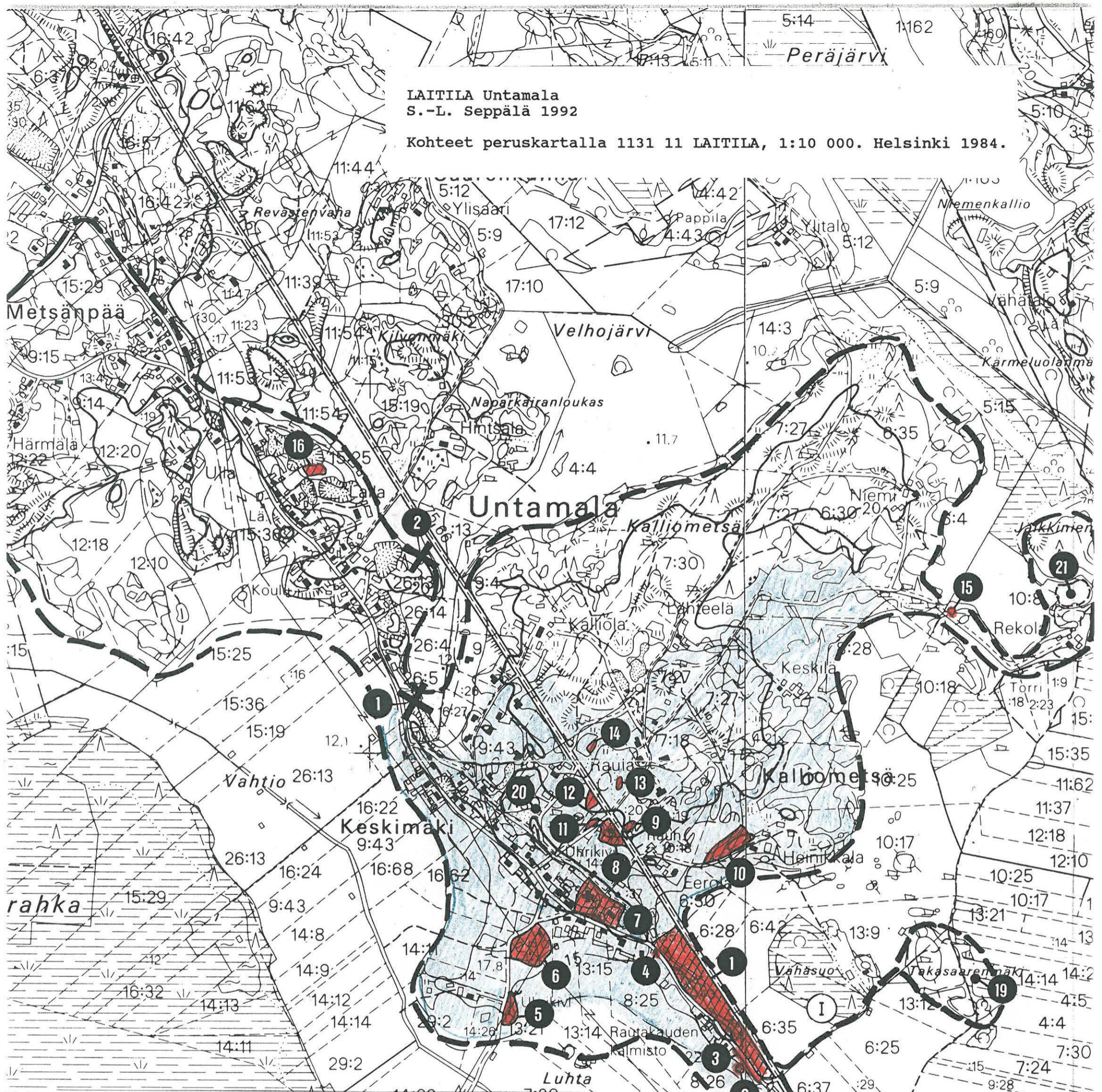
- 1518 00111 1. Uhrasuo 73
 X=6756 15 Y=1534 12 Z=12.5-15
 Röykkiöitä?, luokka III
- 1519 00112 2. Huttela 73
 X=6756 52 Y=1534 14 Z=20
 Röykkiöitä?, luokka III
- 1520 00456 3. Suominen 73
 X=6754 83 Y=1535 19 Z=12.5
 Röykkiöitä?, luokka III

5:14 1162

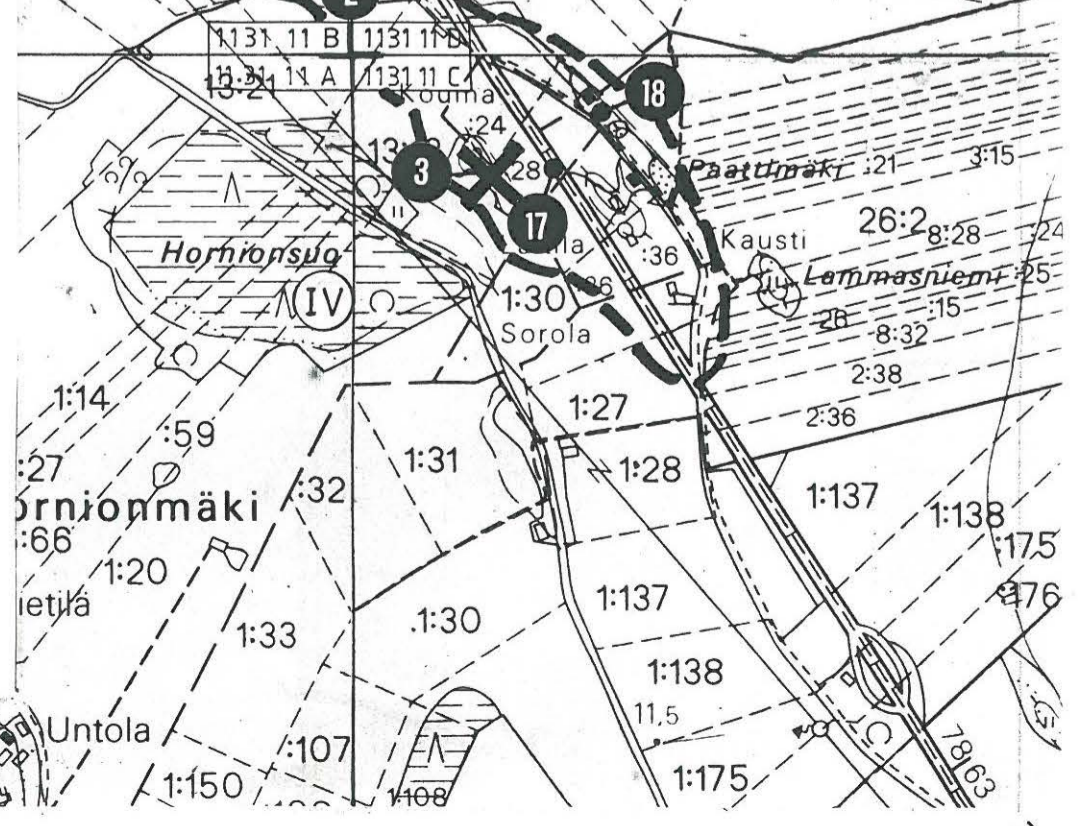
Peräjärvi

LAITILA Untamala
S.-L. Seppälä 1992

Kohteet peruskartalla 1131 11 LAITILA, 1:10 000. Helsinki 1984.

- tutkimusalueen raja
- 1 - 16 kiinteä muinaisjäännös
- 17 - 21 hajalöytöpaikka
- 1 - 3 rauhoituksesta poistettava kohde
- alue, jolta todennäköisimmin löytyy lisää muinaisjäännöksiä
- I
- IV
- siitepölyanalyysi 1973
(Tolonen-Siiriäinen-Hirviluoto 1979)

6. KOHDEKUVAUKSET

6.1. Kiinteät muinaisjäännökset

1. MYLLYMÄKI-VUORENPÄÄ

Peruskartta: 1131 11 LAITILA
Koordinaatit: X=6755 13-47 Y=1534 77 - 1535 08 Z=12.5-22.5
Tyyppi: kalmisto
Ajoitus: rautakausi
Luokka: I
Laajuus: 25 000 m²
Rajaus: maasto
Lukumäärä: 1

OMISTAJATIEDOT

Tila: 400-441-0006-0046 Muinaismäki
Omistaja: Suomen valtio/museovirasto
Osoite: PL 913 00101 HKI

Tila: Ei kiinteistötunnusta, Yht. muinaishautapalsta
Omistaja: Yhteinen
Osoite: -

ARKISTOTIEDOT

Aiemmat tiedot: Tallgren 1912, kaiv.; Europaeus 1915, tark.; Tallgren 1919, kaiv.; Forsblom 1921 (1922), kaiv.; Europaeus 1921, tark.; Tallgren 1926, kaiv.; Hirviluoto 1955, inv., (258 Vuorenpäänharju, 259 Myllymäki); Taskinen 1987, kunn.

Aiemmat löydöt: KM 6109:28-44 (Tallgren 1912), 7592:5-6 (Tallgren 1919), 7887 (Forsblom 1921), 8698 (Tallgren 1926), 13883 (Hirviluoto 1955)

Löydöt: -
Kartat: Yleiskartta 1:1 000, s. 19
Negatiivit: 90744-90748
Diapositiivit: 26331-26332, 26365, 26369
Karttaotteet: PK 1131 11 B LAITILA, 1:10 000. Helsinki 1984.
Lähteitä: Kauppinen 1910: Kotiseuduiltamme. Kansantarinoita Laitilan pitäjältä. Kotiseutu 1.
 Tallgren 1914: Untamalan kalmisto. Suom. ugr. seuran toim. XXXV.
 Salo 1968: Die Frühromische Zeit in Finnland. SMYA 67.
 Kivikoski 1969: Laitilan historia I. Esihistoriallinen aika. Vammala.
 Tolonen-Siiriäinen-Hirviluoto 1979: Iron Age cultivation in SW Finland. FM 1976.
 Saarenmaa 1992: Perinnemaisemainto. Untamala. Vesi- ja ympäristöhallitus. Luonnonsuojelututkimusyksikkö.
 Varsinais-Suomen suojelualueet ja kohteet. Osa-alue 51 Laitila, SU-kohde 667 Myllymäki-Vuorenpää. Varsinais-Suomen seutukaavaliitto 1979.

TUTKIMUSTIEDOT**Tutkimusperuste:**

Aiemmat tutkimukset ja löydöt, muinaisjäännösalueen raja-
aus.

Menetelmät:

Maan pinnalle näkyvien rakenteiden tarkastus, koekuopitus, kartoi-
tus takymetrillä.

Maaston kuvaus:

Kohde sijaitsee Untamalan kirkosta noin 300-500 metriä kaakkoon Untamalan kylätien ja valtatie 8 välisellä harjulla. Harjusta nousee kaksi kohoumaa, luoteessa Myllymäki ja kaakossa Vuorenpää eli Vuorenmäenharju. Harjun lounaisrinne ja laki on soraa, luoteisreunassa kulkee siellä täällä kapea hiekkavyöhyke. Molemmiin puolin harjua näkyy vanhoja soranottoaikoja ja muita kaivantoja, erityisesti Myllymäen lounaisreunassa 1940-50 -luvulla rakennetun pajan ja pysäköintipaikan kohdalla sekä Myllymäen ja Vuorenpään välisessä notkossa ja Vuorenpään kaakkoispäässä.

Harjun koillisrinteessä näkyy muokattuja peltotasanteita joista ylimmät ovat täysin nurmettuneita. Tasanteiden ajoitus on epävarmaa, mutta peltokuviot täsmäävät hyvin v. 1796-1801 isojakokartan kuvaan. Ainakin harjun kaakkoispäässä näkyvät terassit ilmentävätkin nykyisen muotoisina luultavasti historiallisen ajan viljelyä. Mikäli harjun liepeillä on harjoitettu peltoviljelyä rautakaudella, todennäköisimmät alueet ovat kuitenkin juuri näillä samoilla, 12.5-15 metrin korkeuskäyrien kohdilla, joissa karkea hiekka on vallitseva pintamaalaji. Koekuoppien perusteella peltoterassien humuskerroksen paksuus on yli puoli metriä.

Vuosisadan alkupuolella Myllymäki ja Vuorenpää ovat olleet aivan puutonta ja paljasta mäkeä. Vielä 1920-luvulla Myllymäellä ollut 3-4 tuulimyllyä, mutta nyt laella kasvaa tiheä katajisto sekä pihlajia ja vadelmaa tukahduttaen vanhaa keto- ja niittykasvillisuutta. Vuorenpää on lehtomaisempaa, paikoin tiheän puuston ja pensaston, mm. pihlajan, vaahteran, taikinanmarjan peittämää (Saarenmaa 1992). Myllymäellä kulkee alkuaan Maailman Luonnon Säätiön talkootyöllä tekemä ja nykyään museoviraston kunnostama, opastein ohjattu luonto- ja kulttuuripolku.

Kohteen kuvaus:

Muinaisjäännösalueen totesi A. M. Tallgren, joka kartoitti v. 1912 alueelta 33 kumpua sekä v. 1926 ainakin yhden lisää. Tallgren (1912, 1919, 1926) ja V. Forsblom (1921) kaivoivat yhteensä 15 kumpua. Kaivetuista kummuista kymmenen on ollut löydöllisiä, joista kuusi on löytöjen ja rakenteen perusteella hautoja. Muiden tutkittujen jäännösten tarkoitus ja ajoitus on epäselvempi. Matalat kummut ovat olleet rakenteeltaan yleensä maan- ja kivensekaisia. Hautakummuille tyypillinen piirre on keskelle, tavallisesti alkuperäisen maan pinnan alle on tehty kuoppa, johon poltetut hautantimet on asetettu. Joissakin kummuissa löytöjä on myös päälle kasatun maan seassa. Löydöttömiä ja keskikuopaltaan suuria kumpuja on arveltu ruumishaudoiksi. Harvojen ajoitettavien löytöjen (KM 6109:39 nauhamainen rannerengas, KM 6109:42 preussilaisen sarjan silmäsolki, KM 7887 pronssinen avoin rannerengas) perusteella hautat sijoittuvat 100-200 -luville jKr. Hirviluodon inventointimat-

kaltaan 1955 tuoma pronssinen solki KM 13883 on löytynyt Myllymäen pajan rakennustöissä 1940-50 -luvulla. Solki ajoittuu mahdollisesti 500-luvulle ja olisi siten tutkittuja hautoja nuorempi.

Muinaisjäännöksiä ei liian tiheän kasvillisuuden takia kartoitettu v. 1992 inventoinnin yhteydessä. Kartoitus tehdään keväällä 1993 ja tiedot täydennetään kertomuksen yleiskarttaan 1:1 000. Tallgrenin kartoittamista Myllymäen kummuista on suuri osa hävinnyt vuosikymmenien aikana tienreunan soranotossa. Aikanaan todetuista kummuista on v. 1992 jäljellä koskemattomina arviolta kymmenkunta. Tosin Tallgrenin jälkeen aluetta ei ole vuoteen 1992 mennessä perusteellisesti kartoitettu ja uuden yleiskartoituksen yhteydessä uusia muinaisjäännöksiä ehkä todetaan lisää, erityisesti melko ehjänä säilyneessä Vuoren päässä.

Havainnointi:

Havainnointimahdollisuudet huonot. Suurin osa muinaisjäännösalueesta on kasvillisuuden takia vaikeakulkuista ja rakenteeltaan matalia muinaisjäännöksiä ei voinut varmasti erottaa umpeenkasvaneesta maastosta.

SUOJELUTIEDOT

Kunto ja hoito:

Myllymäen lounaisreunan vanhat soranottopaikat pajan ja pysäköintipaikan kohdalla ovat nurmettuneet, mutta Untamalan tien leikkauksen kohdalla maa sortuu edelleen v. 1987 tehdystä kunnostuksesta huolimatta. Vuosina 1981, 1987, 1991 ja 1992 alueella on tehty jonkin verran raivaus- ja kunnostustöitä, mutta suuri osa harjasta on edelleenkin kasvillisuuden peittämää. Varsinkin katajat ja pihlajat vahingoittavat juurillaan muinaisjäännöksiä. Muinaisjäännösalueen luonne ja maisemallinen merkitys edellyttäisi nykyistä voimakkaampaa harvennusta ja säännöllistä hoitoa.

Luokitus:

Rauhoitusluokka I. Sekä tieteellisesti että yleisenä nähtävyytenä valtakunnallisesti arvokas muinaisjäännöskokonaisuus, jonka säilyminen on turvattava kaikissa olosuhteissa. Rautakauden hautatutkimuksen nimikkopaikkoja.

Maankäyttö:

Rakentamiseen liittyvä maankäyttö on muinaisjäännösalueella kokonaan kiellettyä. Suojelu on turvattu myös maanomistuksellisesti keskeisellä tunnetulla muinaisjäännösalueella. Lähistön yksityismailla ei ole tiedossa maankäyttöhankkeita ja rakentamista olisi-kin rajoitettava harjua ympäröivillä peltoalueilla, jotta avoin maisema ja myös sen sisältämät muinaisjäännökset säilyisivät. Toistaiseksi ainoa välitön uhka muinaisjäännökselle on umpeenkasvu ja tieleikkauksen eroosio.

Rauhoitustoimet:

-

LAITILA Untamala Myllymäki-Vuorenpää

S.-L. Seppälä 1992

Yleiskartta 1:1000

Pohjana yksityistietoimituskartta 1:2000 (1991)

ilmakuvasuurenos 1:1000 (MMH 1991)

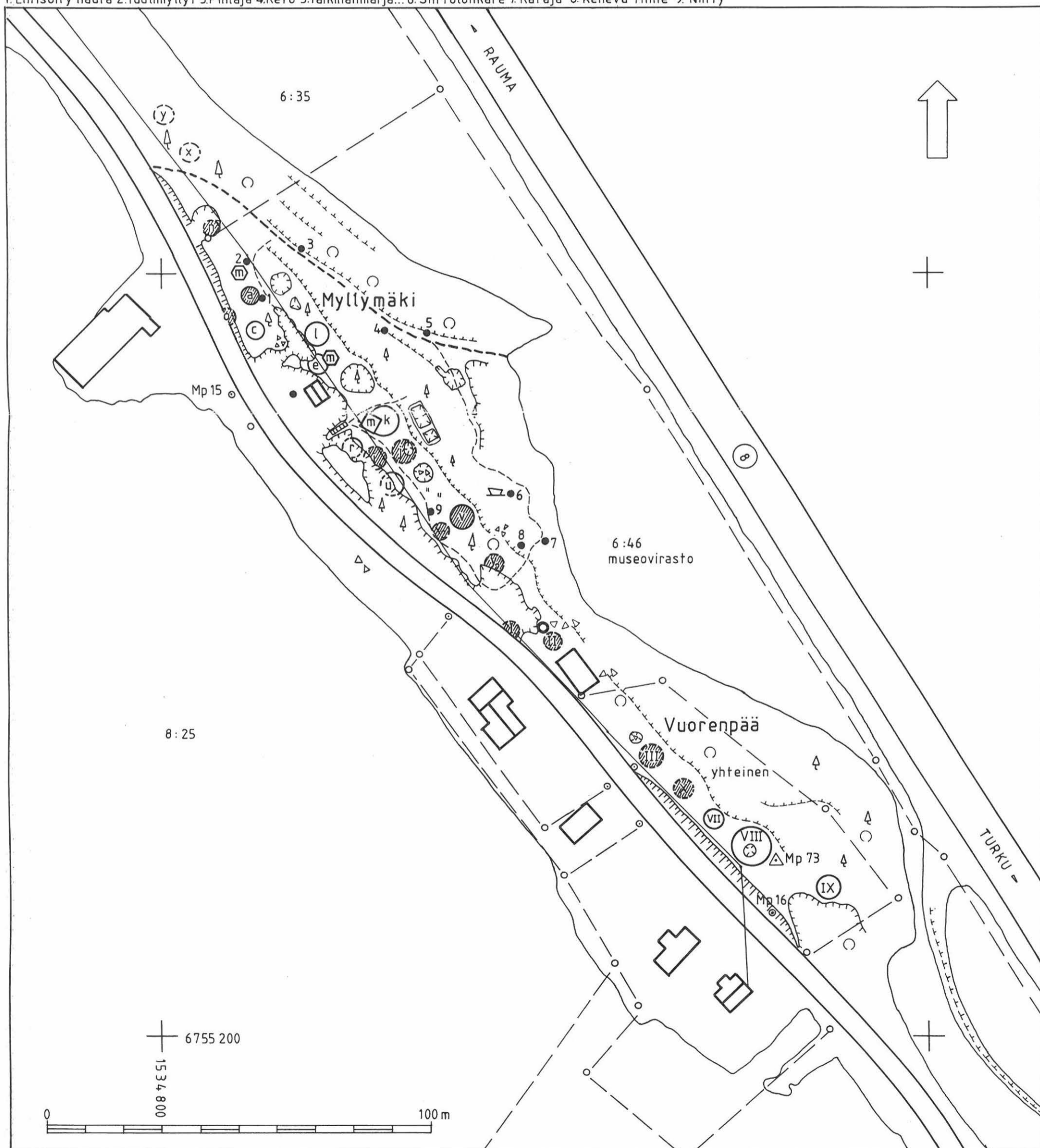
mittaus 17. 9. 1992, S. Mäki-Kamppi, Laitilan kaupunki
täydennyskarttoitus 14.-16. 4. 1993, Vanhatalo - Seppälä

Piirt. S.-L. Seppälä 1993

- ⊙ (hauta)kumpu, Tallgren 1912
- ⊗ " , tuhoutunut?
- ⊕ " , tutkittu ja entistetty
- ⊖ " , tutkittu, ei entistetty
- Ⓜ myllynpohja
- opastetaulu
- peltotie
- - - polku
- pyykki, tilaraja
- ⊙△ Mp monikulmiopiste
- ⊙ betonirengas
- terassin tai rinteiden reuna
- TTTT tieleikkaus
- nurmettunut förmä, sorakuopan reuna, kuoppa
- △ kiviä   △ katajikko

Opastetaulut:

1. Entisöity hauta 2. Tuulimyllyt 3. Pihlaja 4. Keto 5. Taikinanmarja... 6. Siirtolohkare 7. Kataja 8. Rehevä rinne 9. Niitty

2. VUORENMÄKI

Peruskartta: 1131 11 LAITILA
 Koordinaatit: X=6755 16 Y=1534 98 Z=15
 Tyyppi: asuinpaikka?
 Ajoitus: rautakausi?
 Luokka: II
 Laajuus: 100 m²
 Rajaus: löytöalue
 Lukumäärä: 1

OMISTAJATIEDOT

Tila: 400-441-0008-0026 Vuorenmäki
 Omistaja: Jari Seikola
 Osoite: Untamontie 3 B 23800 LAITILA

ARKISTOTIEDOT

Aiemmat tiedot: -
 Aiemmat löydöt: -
 Löydöt: KM 27426:1-2, saviastianpaloja ja kvartsikaavin
 Kartat: Yleiskartta 1:1 000, s. 22
 Negatiivit: 90747
 Diapositiivit: 26330
 Karttaotteet: PK 1131 11 B LAITILA, 1:10 000. Helsinki 1984.

TUTKIMUSTIEDOT

Tutkimusperuste:

Maaperältään, suuntaukseltaan ja maastoltaan asuinpaikaksi sopiva.

Menetelmät:

Pintapoiminta, koekuopitus, paikallistus takymetrillä.

Maaston kuvaus:

Kohde sijaitsee Untamalan kirkosta 600 m etelään, Untamalan kylätiestä noin 30 metriä lounaaseen. Paikka on luode-kaakko -suuntaisen harjun liepeessä, tasaisesti lounaaseen laskevaa peltorinnettä, jossa pienikivinen hiekka peittää savikkoa muutaman kymmenen sentin kerroksena.

Kohteen kuvaus:

Kohde todettiin pellon pinnasta talteen otettujen löytöjen perusteella. Kohtaan tehtiin kaksi pientä koekuoppaa, joissa ei havaittu merkkejä kulttuurikerroksesta. Löytöjen perusteella kyseessä on kuitenkin todennäköisesti kiinteä muinaisjäännös.

Havainnointi:

Hyvät havainnointimahdollisuudet. Pelto oli osittain perunalla, osittain muuten muokattu.

SUOJELUTIEDOT**Kunto ja hoito:**

Osa muinaisjäännöksestä on mahdollisesti tuhoutunut, koska löytöjä oli pellon pinnassa.

Luokitus:

Rauhoitusluokka II. Kohde on todennäköisesti maanalainen kiinteä muinaisjäännös, jonka laajuuden ja rakenteen selvittäminen edellyttää tarkempia tutkimuksia.

Maankäyttö:

Kohde on pellossa, jonka viljelyn jatkamista nykymuodossaan rauhoitus ei estä. Alueella ei inventoinnin aikaan ollut tiedossa maankäyttöhankkeita.

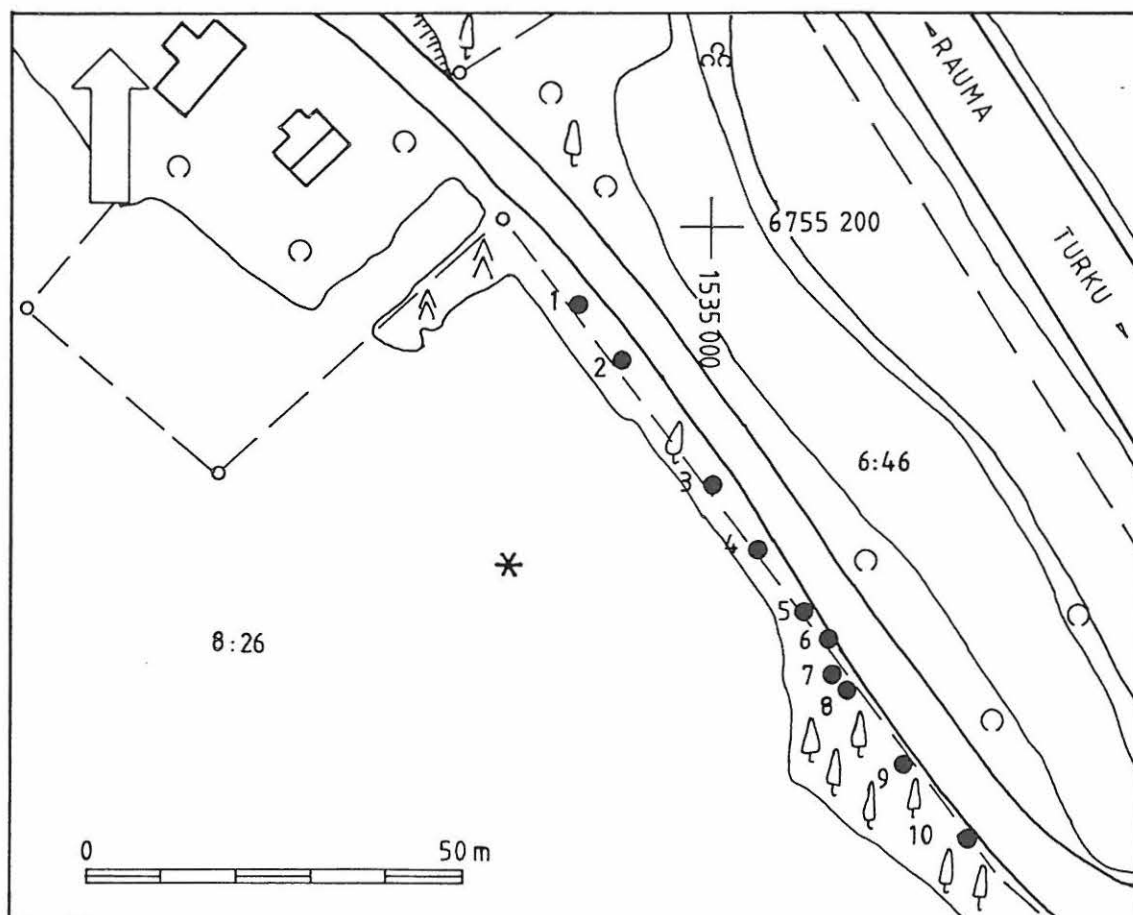
Rauhoitustoimet:

-

2. LAITILA UNTAMALA VUORENMÄKI
S.-L. Seppälä 1992

Yleiskartta 1:1 000
Pohjana yksityistietoimituskartta 1:2 000/Laitilan kaupunki 1991 (pyykki, tilarajat); ilmake 1:5 000/Maanmittauslaitos 1991 (tiet, kasvillisuus); maastomittaus 17.9.1992/S. Mäki-Kamppi, Laitilan kaupunki (kohde)

* KM 27426:1-2 löytöalue

3. VUORENMÄEN PYSTYKIVET

Peruskartta: 1131 11 LAITILA
Koordinaatit: X=6755 12-19 Y=1534 98 - 1535 03 Z=15-17
Tyyppi: pystykiviä
Ajoitus: ajoittamaton
Luokka: I
Laajuus: 900 m²
Rajaus: kiinteät jäännökset
Lukumäärä: 10

OMISTAJATIEDOT

Tila: 400-441-0008-0026 Vuorenmäki
Omistaja: Jari Seikola
Osoite: Untamontie 3 B 23800 LAITILA

ARKISTOTIEDOT

Aiemmat tiedot: Hirviluoto 1955, inv. (323, Suominen); ks. myös Kivikoski 1969, 64 (koekaiv.?)
Aiemmat löydöt: -
Löydöt: -
Kartat: Yleiskartta 1:1 000, s. 25
Negatiivit: -
Diapositiivit: 26329-26330
Karttaotteet: PK 1131 11 B LAITILA, 1:10 000. Helsinki 1984.
Lähteitä: Kivikoski 1969: Laitilan historia I. Esihistoriallinen aika. Vammala.

TUTKIMUSTIEDOT

Tutkimusperuste:

Aiemmat tiedot, kivien järjestelmällinen sijoittelu tien varteen, lähistön muinaisjäännökset.

Menetelmät:

Maan pinnalle näkyvien rakenteiden tarkastus ja paikallistus takymetrillä.

Maaston kuvaus:

Kohde sijaitsee 600 metriä Untamalan kirkosta eteläkaakkoon, Untamalan tien lounaisreunassa. Paikka on luoteesta kaakkoon kulkevan soraharjun lounaisrinnettä. Kivet ovat rivissä tien reunassa, ruohikossa ja osittain katajikon peitossa.

Kohteen kuvaus:

Kivet on selvästi tuotu paikalle ja tarkoituksellisesti sijoiteltu riviin tien varteen noin sadan metrin matkalle. Kivet ovat vajaan metrin korkuisia ja puolisen metriä leveitä, muodoltaan pyöreäpäisiä tai neliskulmaisia. Todennäköisesti kyseessä on sama kivirivi, jonka Kivikoski mainitsee Laitilan esihistoriassa (1969, 64). Kivikoski toteaa samassa yhteydessä, että kivien juureen olisi tehty koekaivaus jossa ei kuitenkaan ollut löydetty mitään hautaukseen viittavaa. Tarkempaa tietoa mahdollisesta koekaivauksesta en ole löytänyt arkistosta.

Kivet on seuraavassa lueteltu metrin tarkkuudella luoteesta kaakkoon. Mitat on ilmoitettu Hirviluodon inventointikertomuksen mukaan (kohde 323, 16). Vain kolmea kiveä voi varmasti yhdistää Hirviluodon (ALH) luetteloon:

Kivi 1: X=6755=190 Y=1534=983 Z=17.5 (ALH 1)
 - iso, pyöreäpäinen
 Kivi 2: X 6755=182 Y 1534=989 Z=17.5 (ALH 2)
 - pieni, suippopäinen, kaatunut?
 Kivi 3: X 6755=165 Y 1535=001 Z=15 (ALH 4)
 - iso maakivi, 110x70 cm
 Kivi 4: X 6755=156 Y 1535=007 Z=15
 - epävarma, iso
 Kivi 5: X 6755=148 Y 1535=013 Z=15
 - neliskulmainen, kaatunut
 Kivi 6: X 6755=146 Y 1535=016 Z=15
 - pieni
 Kivi 7: X 6755=140 Y 1535=017 Z=15
 - iso, neliskulmainen
 Kivi 8: X 6755=138 Y 1535=019 Z=15
 - aivan nron 7 vieressä, pyöreäpäinen
 Kivi 9: X 6755=128 Y 1535=026 Z=15
 - pyöreäpäinen
 Kivi 10: X 6755=118 Y 1535=035 Z=15 (ALH 8?)
 - iso, pyöreäpäinen, kivessä on monikulmiopiste 17

Havainnointi:

Kasvillisuudesta huolimatta melko hyvät havainnointimahdollisuudet.

SUOJELUTIEDOT

Kunto ja hoito:

Osa kivistä on kaatunut. Ne olisi säilymisen turvaamiseksi nostettava pystyyn. Tien piennar pitäisi niittää ja katajikko raivata pois, jotta kivet tulisivat paremmin esiin.

Luokitus:

Rauhoitusluokka I. Kyseessä on valtakunnallisesti ja alueellisesti merkittävä, harvinainen muinaisjäännöstyyppi, jonka säilyminen on turvattava kaikissa olosuhteissa. Kiviriviä ei ole voitu ajoittaa, mutta se on luultavasti asetettu paikalleen satoja vuosia sitten. Pystykivet näyttävät olevan erityisesti lounaissuomalainen traditio.

Maankäyttö:

Alueella ei ole tiedossa maankäyttöhankkeita.

Rauhoitustoimet:

-

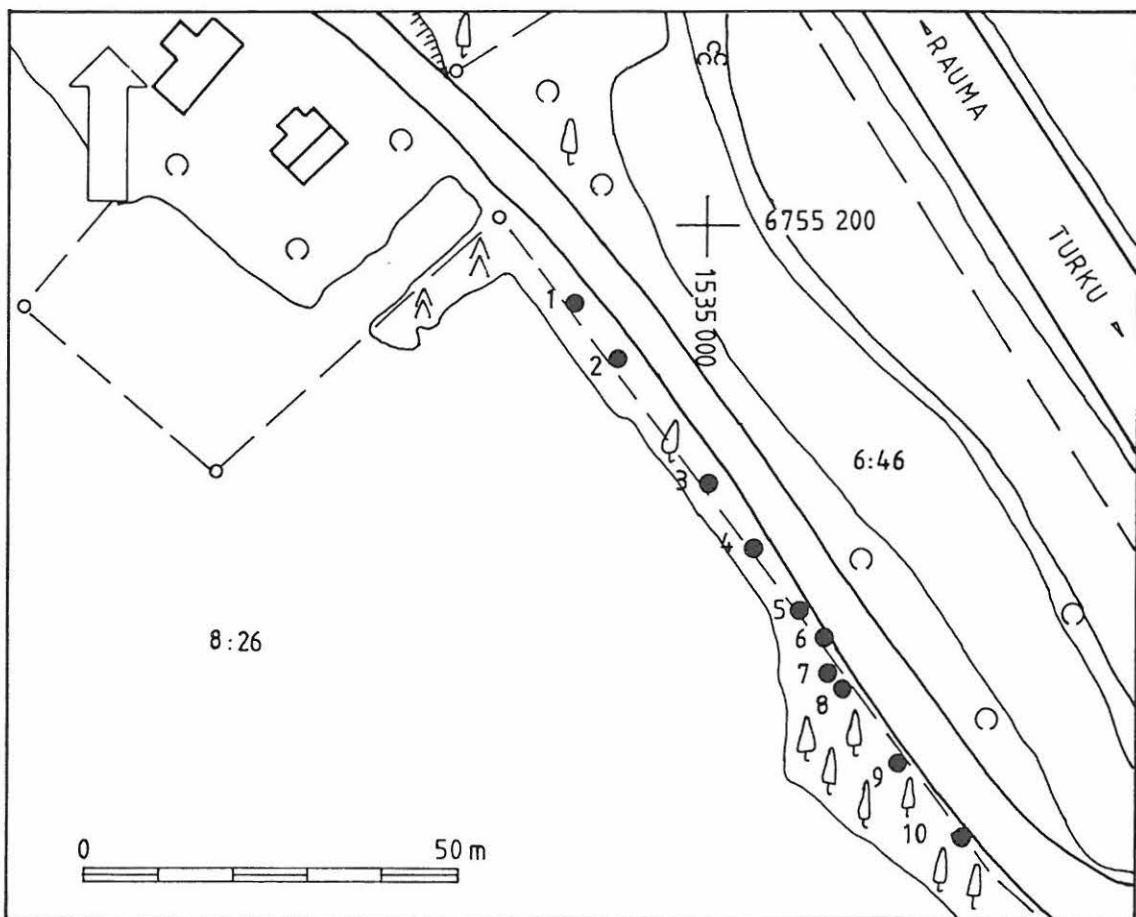

3. LAITILA UNTAMALA VUORENMÄEN PYSTYKIVET
S.-L. Seppälä 1992

Yleiskartta 1:1 000

Pohjana yksityistietoimituskartta 1:2 000/Laitilan kaupunki 1991 (pyykki, tilarajat); ilmakeuua 1:5 000/Maanmittaushallitus 1991 (tiet, kasvillisuus); maastomittaus 17.9.1992/S. Mäki-Kamppi, Laitilan kaupunki (muinaisjäänökset)

●₁ Vuorenmäen pystykivet 1-10

4. HAVERIN PYSTYKIVET

Peruskartta: 1131 11 LAITILA
 Koordinaatit: X=6755 45-47 Y=1534 77-78 Z=17.5
 Tyyppi: pystykiviä
 Ajoitus: ajoittamaton
 Luokka: I
 Laajuus: 120 m²
 Lukumäärä: 3

OMISTAJATIEDOT

Tila: 400-441-0008-0025 Haveri
 Omistaja: Jari Seikola
 Osoite: Untamontie 3 B 23800 LAITILA

Tila: 400-441-0006-0035 Marttila
 Omistaja: Martti Elsilä kp/Matti Elsilä
 Osoite: Rauhankatu 22 26100 RAUMA

ARKISTOTIEDOT

Aiemmat tiedot: Europaeus 1921, tark.
 Hirviluoto 1955, inv. (342 Untamala Myllymäki)
 Aiemmat löydöt: -
 Löydöt: -
 Kartat: Yleiskartta 1:1 000, s. 28
 Negatiivit: -
 Diapositiivit: -
 Karttaotteet: PK 1131 11 B LAITILA, 1:10 000. Helsinki 1984.

TUTKIMUSTIEDOT

Tutkimusperuste:

Aiemmat inventointitiedot. Kivien järjestelmällinen sijoittelu tien varteen.

Menetelmät:

Maan pinnalle näkyvien rakenteiden tarkastus ja paikallistus takymetrillä.

Maaston kuvaus:

Kohde sijaitsee noin 250 metriä Untamalan kirkosta kaakkoon ja noin 45 metriä Seikolan talosta itäkaakkoon. Kivet ovat luodekaakko -suuntaisen harjun päällä kulkevan tien reunassa, aivan pientareen ruohikossa. Kaksi kiveä on 20 metrin etäisyydellä toisistaan tien lounaispuolella, kolmas kivi vastapäätä edellisiä tien koillispuolella.

Kohteen kuvaus:

Tien lounaispuolella olevaan kahteen kiveen on kiinnittänyt huomiota jo Europaeus v. 1921 Myllymäkeä koskevassa tarkastuskertomuksessaan. Hän mainitsee kaksi pystykiveä kohdasta, jossa on v. 1835-1836 sikopiirikartan mukaan tontti A (Kirkonmaa). Europaeus arvelee, että kyse voi olla vanhoista pyykeistä tai portinpylväistä mutta mahdollisesti myös bautakivistä. Europaeus oli nimittäin

saanut tietää lähistöltä 1910-luvulla löytyneistä haudoista. Tietoa, hautojen ajoitusta tms., ei ole voitu vahvistaa eikä kertomuksessa mainittujen tonttien alueella ollut v. 1992 mitään merkkiä muinaisjäännöksestä. (ks. Europaus 1921, Laitilan Untamalan kalmiston tark. kert.). Kivet siirrettiin v. 1956 tienpidon takia puoli metriä ojaan päin (ks. Hirviluoto 1955, inv.).

V. 1992 myös tien koillispuolelta löytyi lisää ainakin yksi samanlainen kivi. Kivet ovat runsaan puolen metrin korkuisia, kartiomaisia ja pyöreäpäisiä. Ne muistuttavat Vuorenmäen pystykiviä (kohde 3). Kivet on seuraavassa lueteltu metrin tarkkuudella:

Kivi 1: X=6755 447 Y=1534 777 Z=17.5
 - tien lounaispuolella
 Kivi 2: X=6755 458 Y=1534 767 Z=17.5
 - tien lounaispuolella
 Kivi 3: X=6755 466 Y=1534 770 Z=17.5
 - tien koillispuolella

Havainnointi:

Havainnointimahdollisuudet peittävästä kasvillisuudesta huolimatta melko hyvät.

SUOJELUTIEDOT

Kunto ja hoito:

Kivet vaikuttavat koskemattomilta. Tien piennarta olisi syytä niittää, että kivet tulisivat paremmin esiin.

Luokitus:

Rauhoitusluokka I. Valtakunnallisesti ja alueellisesti merkittävä, harvinainen muinaisjäännöstyyppi, jonka säilyminen on turvattava kaikissa olosuhteissa. Vaikka kivien ajoitusta tai tarkoitusta ei tunneta, ne on todennäköisesti asetettu paikalleen satoja vuosia sitten.

Maankäyttö:

Alueella ei ole tiedossa maankäyttöhankkeita.

Rauhoitustoimet:

-

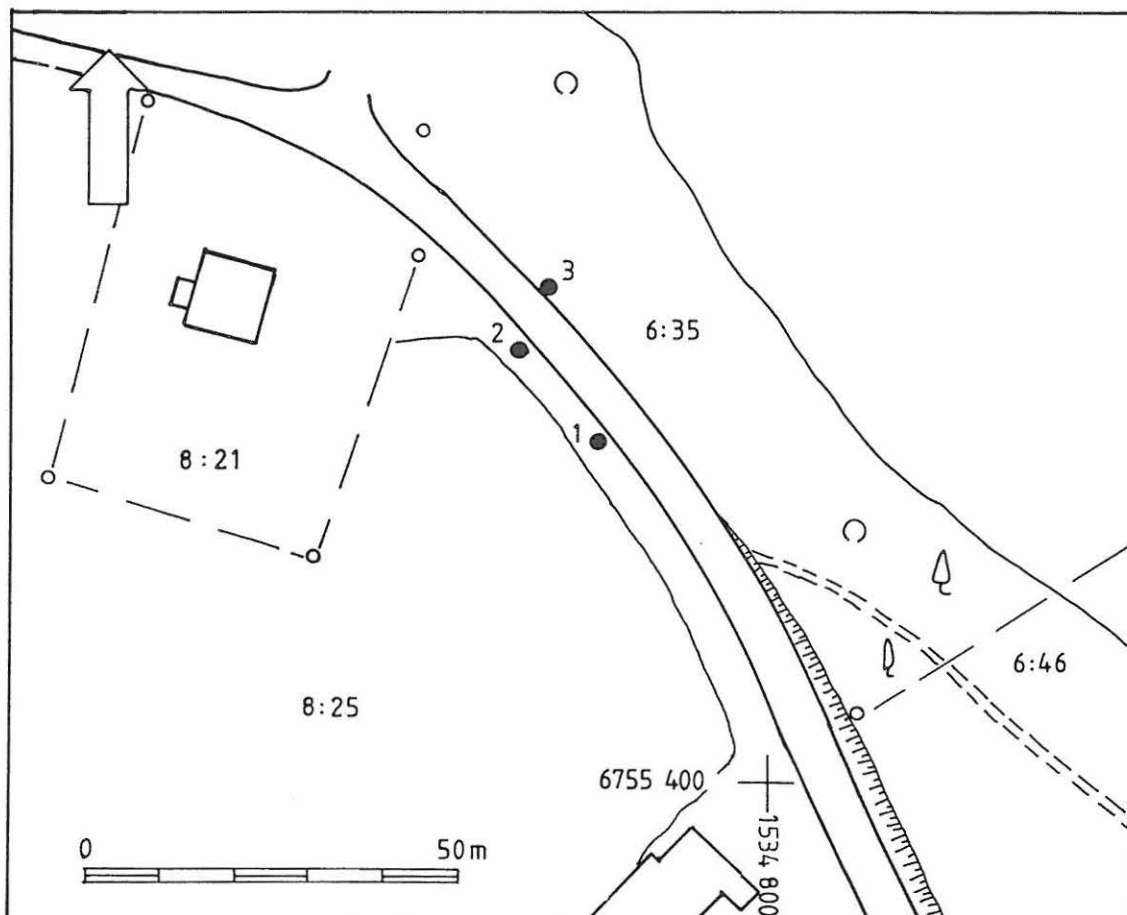
4.

LAITILA UNTAMALA HAVERIN PYSTYKIVET
S.-L. Seppälä 1992

Yleiskartta 1:1 000

Pohjana yksityistietoimituskartta 1:2 000/Laitilan kaupunki 1991 (pyykit, tilarajat); ilmakekuva 1:5 000/Maanmittauslaitos 1991 (tiet, kasvillisuus); maastomittaus 17.9.1992/S. Mäki-Kamppi, Laitilan kaupunki (muinaisjäänökset)

● 1 pystykivet 1-3

5. SEIKO I

Peruskartta: 1131 11 LAITILA
 Koordinaatit: mj.alue X=6755 28-36 Y=1534 35-39 Z=15
 kohde X=6755 335 Y=1534 379 Z=15
 Tyyppi: kuppikivi
 Ajoitus: rautakausi
 Luokka: I
 Laajuus: 1 800 m² (mj.alue)
 Rajausta: maasto
 Lukumäärä: 1

OMISTAJATIEDOT

Tila: 400-441-0013-0023 Pihala
 Omistaja: Pertti Seiko
 Osoite: Untamontie 4 E 23800 LAITILA

ARKISTOTIEDOT

Aiemmat tiedot: Hirviluoto 1955, inv. (merk. vain liitekarttaan
 1131 11 B)

Aiemmat löydöt: -

Löydöt: -

Kartat: Yleiskartta 1:1 000, s. 31

Negatiivit: 90735, 90749-90751

Diapositiivit: 26333-26336

Karttaotteet: PK 1131 11 B LAITILA, 1:10 000. Helsinki 1984.

Lähteitä: Varsinais-Suomen suojelualueet ja kohteet. Osa-
 alue 51 Laitila, SU-kohde 728 Seiko tai 785 Sei-
 kola (kyse ilmeisesti samasta kivistä, koordi-
 naattitiedot virheelliset?). Varsinais-Suomen
 seutukaavaliitto 1979.

TUTKIMUSTIEDOT

Tutkimusperuste:

Aiemmat tiedot. Ympäristöstään erottuva, selvärajainen maastokoh-
 ta.

Menetelmät:

Maan pinnalle näkyvien rakenteiden tarkastus, koekuopitus, satun-
 nainen haravointi metallinetsimellä, kartoitus takymetrillä.

Maaston kuvaus:

Kohde sijaitsee 350 metriä Untamalan kirkosta lounaaseen, Niemis-
 päähän menevästä tiestä 15 metriä itään, pellon laidassa olevan
 saarekkeen itäreunassa. Paikka on moreenisaarekkeen kaakkoispäässä
 olevaa, ruohon, sammaleen ja jäkälän peittämää tasaista kalliota,
 jossa kasvaa muutama pieni mänty ja kataja. Kallioaluetta ympäröi
 loivasti kaakkoon ja etelään laskeva pelto, joka on maaperältään
 pienikivistä hietaa ja hiekkaa. Alueen eteläreunaan on kasattu
 isoja kiviä. Keskellä aluetta on lounaasta koilliseen kulkevan
 sähkölinjan pylvä, josta kuppikivi on noin 10 metriä koilliseen.

Kohteen kuvaus:

Kallioalueen itäreunasta pistää kohti peltoa noin neliömetrin kokoinen, tasalakinen kivi. Sen pinnassa on kahtena parina yhteensä neljä pyöreätä kuoppaa, joiden koko on 4x4x3 senttiä. Kallioalueelle tehdyistä koekuopista ei löytynyt mitään merkkiä muinaisjäännöksestä. Pohjoispäässä oli 35 sentin tumma multakerros, mutta ei havaittavaa kulttuurikerrosta. Eteläreunassa kallion päällä oli tiilensekainen tumma maakerros. Metallinetsimelläkään ei kallioalueelta löytynyt mitään.

Havainnointi:

Melko hyvät havainnointimahdollisuudet. Kallioalueen kasvillisuus oli lyhyttä. Läheinen pelto oli inventoinnin aikaan kiven välitöntä ympäristöä lukuunottamatta juuri puitu mutta kyntämättä.

SUOJELUTIEDOT**Kunto ja hoito:**

Kivi ulottuu pellon puolelle ja maataloustyöt saattavat vaarantaa sen säilymisen. Toisaalta se kuitenkin erottuu kallion reunasta melko hyvin, jos ympäristön kasvillisuus pysyy lyhyenä. Kiven alapinnassa on muutamia selviä halkeamia, jotka pitäisi tutkia tarkemmin. Kivi ei luultavasti kestä päälle astumista.

Luokitus:

Rauhoitusluokka I. Varma kiinteä muinaisjäännös, jonka säilyminen alkuperäisellä paikallaan on turvattava kaikissa olosuhteissa. Säilymisen varmistamiseksi koko ympäröivä kallioalue on syytä rauhoittaa.

Maankäyttö:

Alueella ei ole tiedossa muinaisjäännöstä uhkaavia maankäyttöhankkeita. Halkeamien takia kivi on vaarassa tuhoutua aikanaan itsensä.

Rauhoitustoimet:

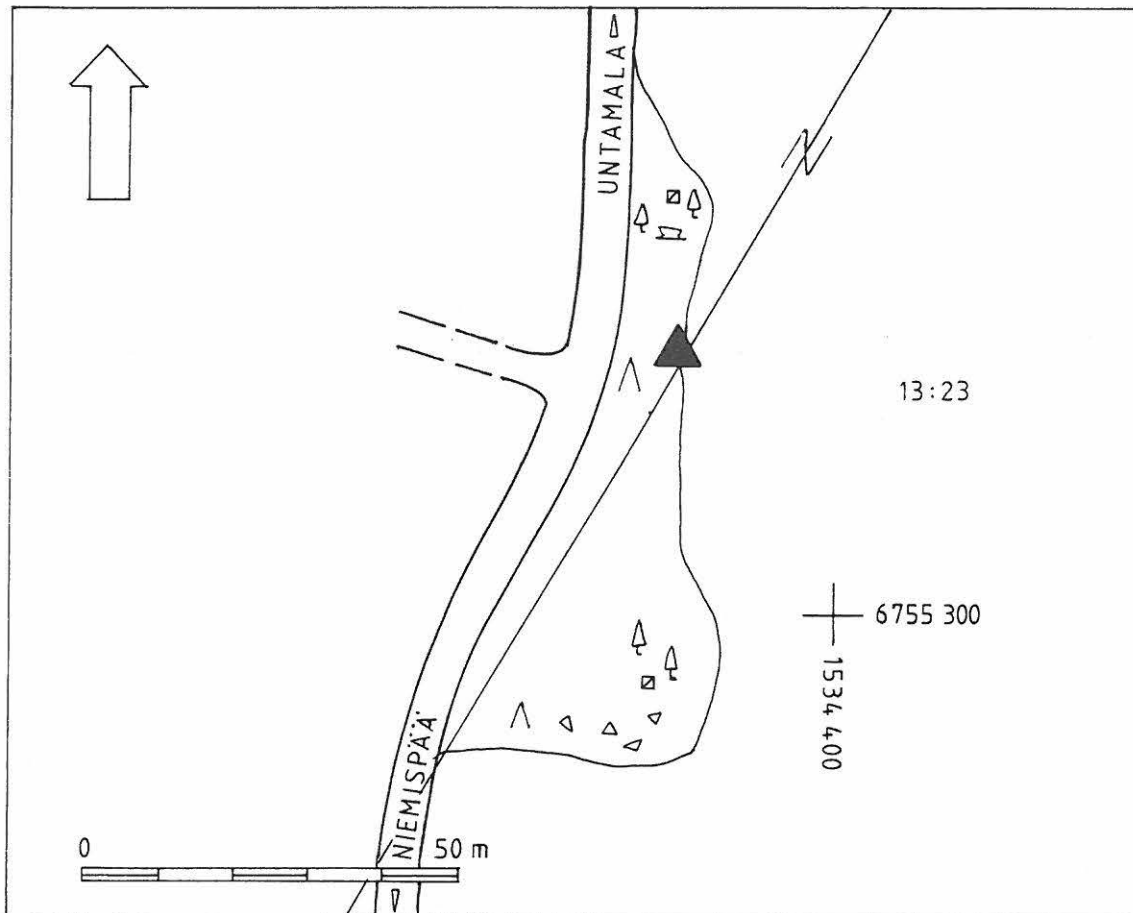
-

5. LAITILA UNTAMALA SEIKO I
S.-L. Seppälä 1992

Yleiskarttaluonnos 1:1 000

Pohjana ilmakuva 1:5 000/maanmittaushallitus 1991 (tiet, tilarajat); maastomittaus/Laitilan kaupunki 1992, S. Mäki-Kamppi (kohde, pylväs, tie)

- ▲ kuppikivi
☐ koekuoppa

SLB 1992

6. SEIKO II

Peruskartta: 1131 11 LAITILA
 Koordinaatit: X=6755 43-53 Y=1534 37-49 Z=17.5
 Tyyppi: asuinpaikka tai kalmisto
 Ajoitus: rautakausi
 Luokka: II
 Laajuus: 3 500m²
 Rajausta: maasto, löytöalue
 Lukumäärä: 1

OMISTAJATIEDOT

Tila: 400-441-0013-0023 Pihala
 Omistaja: Pertti Seiko
 Osoite: Untamontie 4 E 23800 LAITILA

ARKISTOTIEDOT

Aiemmat tiedot: Hirviluoto 1955, inv. (264 Seiko)
 Aiemmat löydöt: KM 14419
 Löydöt: KM 27427:1-3 saviastianpaloja, palanutta savea
 Kartat: Yleiskartta 1:1 000, s. 34
 Negatiivit: 90753-90754, 90757
 Diapositiivit: 26338-26339, 26370
 Karttaotteet: PK 1131 11 B LAITILA, 1:10 000. Helsinki 1984.

TUTKIMUSTIEDOT

Tutkimusperuste:

Aiemmat inventointi- ja löytötiedot. Maaperältään ja suuntaukseltaan edullinen, selvärajainen maastokokonaisuus.

Menetelmät:

Maan pinnalle näkyvien rakenteiden tarkastus, pintapoiminta, koe-kuopitus, satunnainen haravointi metallinetsimellä, kartoitus ta-kyometrillä.

Maaston kuvaus:

Kohde sijaitsee noin 200 metriä Untamalan kirkosta lounaaseen, Niemispäähän menevän tien kaakkoispuolella. Paikka on aivan tien reunasta etelään pistävässä saarekkeessa ja sen itäpuolisessa pellossa. Lehtipuita ja katajaa kasvavassa moreenisaarekkeessa on useita isoja rapakiviä (dia 26338). Aluskasvillisuus on rehevää. Inventointihetkellä saarekkeen koillisosassa ladon pohjoispuolella kasvoi mm. tumma tulikukka *Verbascum nigrum* (dia 26339). Ympäröivät, loivasti etelään viettävät pellot ovat pienikivistä hietaa ja hiekkaa. Keskellä saarekettä on Seikon riihi ja lato. Lisäksi saarekkeen kohdalla on useita sähköpylväitä, joitten kautta kulkee kaksi linjaa.

Kohteen kuvaus:

Hirviluodon inventoinnissa mainitaan yksi iso kumpu, mahdollinen hauta (kohde 264 Seiko), joka on merkitty liitekarttaan 1131 11 B saarekkeen itäreunaan. Se on kuitenkin jätetty pois Varsinais-Suomen seutukaavaliiton suojelukohdeluettelosta 1979. Hirviluodon in-

ventoinnin jälkeen saarekkeen reunasta Niemispään tien varresta löytyi keihäänkärki KM 14419. Sen tarkka löytöpaikka ei selviä luettelosta, mutta inventoinnin yhteydessä tapasin esineen löytäjän Jukka Sonkkilan, joka osoitti löytökohdan. Löytämisen aikoihin v. 1958 otetun valokuvan (neg. 22302) perusteella paikassa näyttää olleen osittain tuhoutuneen röykkiön jäännökset. Inventoinnissa 1992 tällaista jäännöstä ei enää löytynyt. Esine on silti epäilemättä peräisin kiinteästä muinaisjäännöksestä. Saarekkeen lähistöltä pellosta löytyneet saviastianpalat (KM 27427:1-3) osoittavat, että kyseessä on laajempi muinaisjäännöskompleksi. Saarekkeen lounais- ja eteläreunassa on useita muinaisjäännöksen näköisiä kumpareita, mutta niiden koekuopitus osoittautui mahdottomaksi. Kumpareitten päällä olevista rapakivistä oli nimittäin yleensä levinnyt ympäristöön paksu kerros moroa. On kuitenkin täysin mahdollista, että kumpareiden alla on röykkiöitä. Saarekkeen pohjois-päässä olevan kumpareen reunaan tehdyssä koekuopassa oli 30-40 sentin paksuinen tumma, hiekkansekainen humuskerros. Sen pohjalta löytyi palanutta savea (KM 27427:4). Kaikkien löytöpaikkojen lähiympäristöä haravoitiin myös metallinetsimellä, mutta mitään ei löytynyt.

Havainnointi:

Kohtalaiset havainnointimahdollisuudet. Rapautunut moro tai rehevä kasvillisuus esti monin paikoin koekuoppien teon. Saarekettä ympäröivä pelto oli äskettäin puitu ja sängellä.

SUOJELUTIEDOT

Kunto ja hoito:

Niemispään tien reunoja on mutkan kohdalta oikaistu ja kiviä kasattu pientareelle ja saarekkeeseen. Osa muinaisjäännöksestä on tässä yhteydessä luultavasti tuhoutunut. Keskiosan talousrakennusten teossa maata on luultavasti jonkin verran siirrelty. Saareke on kasvamassa umpeen ja pensaston seassa on maatalouskoneitten osia yms.

Luokitus:

Rauhoitusluokka II. Muinaisjäännösalueen laajuutta tai tarkempaa luonnetta ei voi arvioida ilman tarkempia tutkimuksia, so. kairauksia.

Maankäyttö:

Alueella ei ole tiedossa maankäyttöhankkeita. Tien kunnossapitoimet saattavat vaarantaa muinaisjäännöstä.

Rauhoitustoimet:

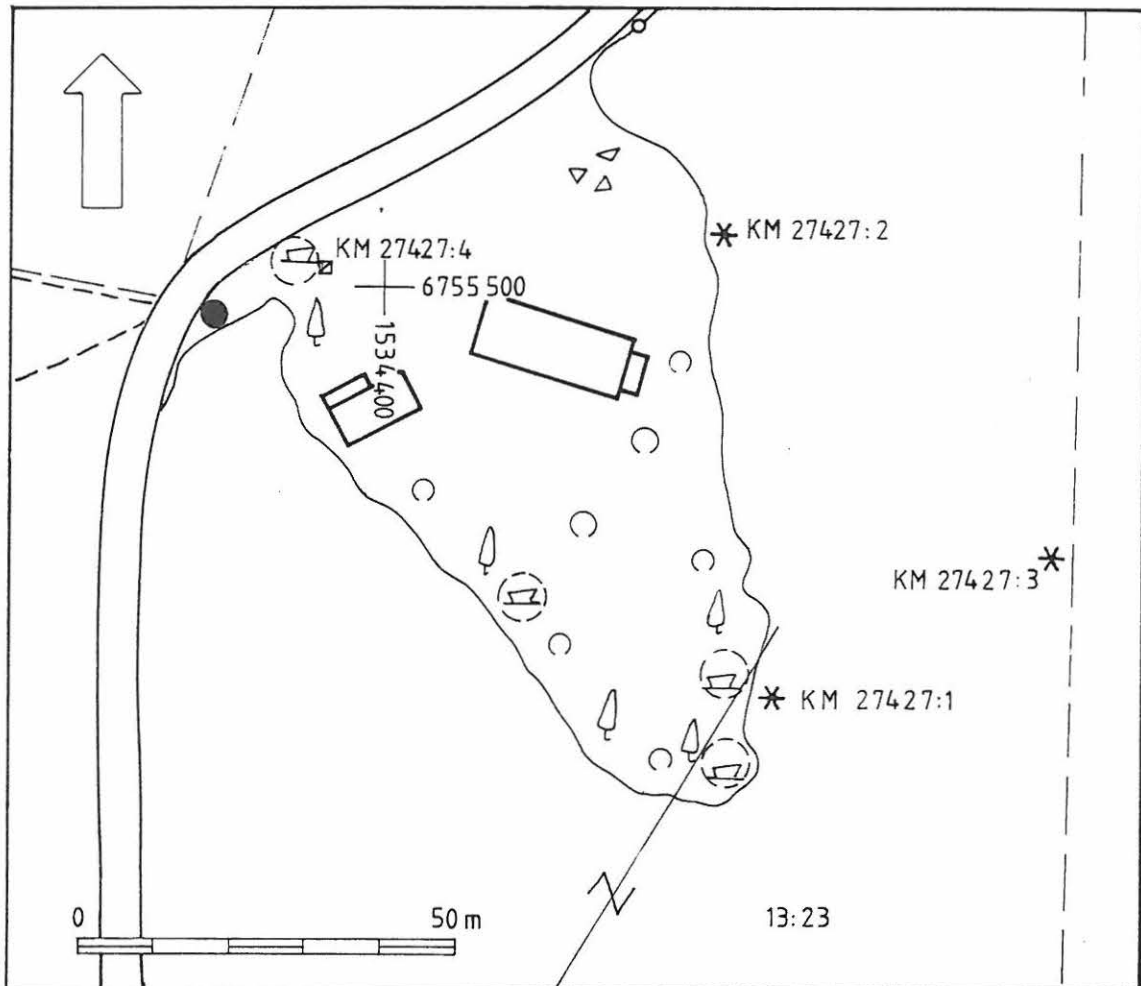
-

6. LAITILA UNTAMALA SEIKO II
S.-L. Seppälä 1992

Yleiskartta 1:1 000

Pohjana yksityistietoimituskartta 1:2 000/Laitilan kaupunki 1991 (pyykki, tilarajat); ilmakuvasuurennos 1:1 000/maanmittaushallitus 1991 (talot, tilarajat, tiet); maastomittaus/Laitilan kaupunki, S. Mäki-Kamp- pi 1992 (löydöt KM 14419 ja KM 27427:1)

- keihäänkärjen KM 14419 löytöpaikka
X 6755 496 Y 1534 377
- * keramiikan KM 27427:1-3 löytöpaikat
- ☐ koekuoppa ja palaneen saven KM 27427:4 löytöpaikka
- ⊖ rapakivi ja moron peittämä kumpare, mahdollinen röykkiö

8/28 1992

7. UNTAMALA

Peruskartta: 1131 11 LAITILA
 Koordinaatit: Mj. alue X=6755 53-66 Y=1534 55-68 Z=22.5
 Tyyppi: kalmisto
 Ajoitus: rautakausi-keskiaika
 Luokka: I
 Laajuus: 10 500 m² (mj. alue)
 Rajausta: maasto
 Lukumäärä: 1?

OMISTAJATIEDOT

Tila: 400-441-0878-0001 Yht. kirkkomaapalsta
 Omistaja: Yhteinen
 Osoite: -

Tila: 400-441-0033-0000 Kirkonmaa II
 Omistaja: Laitilan seurakunta
 Osoite: 23800 LAITILA

Tila: 400-441-0006-0034 Heinikkala II
 Omistaja: Eino Heinikkala
 Osoite: Untamontie 5 A 23800 LAITILA

Tila: 400-441-0006-0035 Marttila
 Omistaja: Martti Elsilä kp/Matti Elsilä
 Osoite: Rauhankatu 22 26100 RAUMA

Tila: 400-441-0006-0037 Riihimäki
 Omistaja: August Elsilä
 Osoite: Untamontie 3 D 23800 LAITILA

Tila: 400-441-0014-0028 Tontti-Ventola
 Omistaja: Laitilan seurakunta
 Osoite: 23800 LAITILA

ARKISTOTIEDOT

Aiemmat tiedot: Kivikoski 1952, kaiv.; Salmo 1961, lausunto;
 Hirviluoto 1961, tark.; Purhonen - Söyrinki
 1978, kaiv. (kenttämuistiinpanot)

Aiemmat löydöt: KM hist.os. 52095:1-10 (Kivikoski 1952), KM
 15140:1-15 (Hirviluoto 1961)

Löydöt: -

Kartat: Yleiskartta 1:1 000, s. 38

Negatiivit: 90758-90762, 90771

Diapositiivit: 26340-26343

Karttaotteet: PK 1131 11 B LAITILA, 1:10 000. Helsinki 1984.

Lähteitä: Aspelin 1885: Suomen asukkaat pakanuuden aikana.

Killinen 1885: Muinaisjäännöksiä Vehmaan kihlakunnassa. Laitila. SMYA VII.

Kivikoski 1952: Untamalan Kalevanpojan viikatteentikku. Kotiseutu 1952.

Kivikoski 1955: "Kalevasonens liebryne." FM 1955.

Itkonen 1964: Ruumishautalöytö Vakka-Suomesta. SM 1964.

Kivikoski 1969: Laitilan historia I. Esihistoriallinen aika.

Varsinais-Suomen suojelualueet ja kohteet. Osa-alue 51 Laitila, SU-kohde 667 Untamala, kirkkomaa. Varsinais-Suomen seutukaavaliitto 1979.

TUTKIMUSTIEDOT

Tutkimusperuste:

Aiemmat tiedot.

Menetelmät:

Maan pinnalle näkyvien rakenteiden tarkastus, satunnainen haravointi metallinetsimellä, pintapoiminta, koekaivaus koneellisesti.

Maaston kuvaus:

Kohde sijaitsee Untamalan kirkon välittömässä lähiympäristössä. Maasto on kaakko-luode -suuntaisen hiekka- ja soraharjun lakea. Suurin osa alueesta on nurmettunutta tai kulunutta, avointa pihamaata, jossa kasvaa muutama koivu ja pihlaja. Kirkon kaakkoispuolelta on v. 1960 Heinikkalan talon peruskorjauksen yhteydessä poistettu suuria määriä maata lähes 2500 neliön alalta. Sen seurauksena kirkkoaidan vieressä näkyy yhä useita metrejä korkea maa-leikkaus.

Kohteen kuvaus:

Kalevanpojan viikatteentikku, X=6755 600 Y=1534 590 Z=22.5:

Pystykivi ja 2 ruumishautaa. Nelisivuisen ja ylöspäin kapenevan kiven koko on 275x148x96 cm, ja se on upotettu noin puolen metrin syvyyteen. Kivikosken v. 1952 tekemissä kaivauksissa kiven kaakkoispuolelta löytyi kaksi esineetöntä ruumishautaa. Toisen vainajan pään kohdalta löytyneet toistakymmentä pientä kuhmukoristeista kupuraa on tulkittu jonkinlaiseen päähineeseen kuuluviksi. Toinen vainajista oli luultavasti haudattu naulattuun arkkuun. Kivikoski on ajoittanut haudat 1100-1200 -luvulle ja liittää kiven hautauksiin kuuluvaksi kristilliseksi muistokiveksi. Viikatteentikkuun liittyy useita tarinoita, joiden mukaan kyseessä on Kaleva-, Kalevanpoika tai Väinämöinen -nimisen jättiläisen paikalle heittäämä viikatteen hiomiseen käytetty kivi.

Eino Heinikkala eli Anttila, X=6755 564 Y=1534 647 Z=22.5:

Esineellinen ruumishauta. Eino Heinikkalan päärakennuksen peruskorjaustöissä v. 1960 tuli esiin kivijalan alta, n. 50 cm:n syvyydestä, runsaasti koruja, mm. hopeisen ristiriipuksen, rannerenkaan, solkia, rahan sekä pronssisolkia sisältänyt ruumishauta. Hauta oli luultavasti löydettyä jo osaksi tuhoutunut eikä esineitten keskinäisistä löytösuhteista ole tarkempaa tietoa. Löytö tuli muinaistieteellisen toimikunnan tietoon vasta v. 1961. Tällöin A.-L. Hirviluodon tekemässä tarkastuksessa ilmeni, että alueella oli todennäköisesti ollut myöhäisrautakautinen ruumiskalmisto, josta ilmeisesti suuri osa oli tuhoutunut v. 1960 talon koillispuolisen pihamaan "kömppää" tasoitettaessa. Rakennustyössä mukana ollut Helge Heinikkala oli lisäksi havainnut auki kaivetun alueen reunassa tummia kohtia, joita arveli haudoiksi. Huom! Hirviluodon tarkastuskertomuksessa mainitaan, että pihamaata olisi viety TVH:n toimesta mm. Hinnerjoen tietöymaalle. Vuonna 1962 Kansallismuseon kokoelmiin toimitettiin myöhäisrautakautinen ja putkeltaan hopeoitu keihäänkärki KM 15475. Se oli löytynyt Hinnerjoen ja Laitilan rajalta, Silon tien varresta sorasta, joka puolestaan

oli verifikaattitietojen mukaan tuotu keväällä 1960 Untamalan kylän sorakuopasta. Jää epäselväksi, onko löytö alunperin juuri Heinikkalan pihasta tuodusta maasta, mutta täysin mahdollista se on. V. 1992 inventoinnin yhteydessä Helge Heinikkala osoitti löytökohdan ja kuoritun pihamaan laajuuden, joka on merkitty yleiskartalle.

Koekaivaus 1978:

Untamalan kirkkomaalla tehtiin koekaivaus v. 1978, jolloin P. Purhonen ja L. Söyrinki tutkivat nykyisen kirkkomaan ulkopuolisia alueita, aidan etelä-, länsi- ja pohjoispuolisella pihamaalla. Muistiinpanojen mukaan kaivauksissa ei kuitenkaan löydetty merkkejä haudoista eikä ilmeisesti muitakaan varmoja muinaisjäännöksiä.

Koekaivaus 1992:

V. 1992 koekaivauksia jatkettiin kirkkomaan itä- ja kaakkoispuolella, seurakunnan, Heinikkalan ja Elsilän mailla. Kaikkiaan kolmesta koeojasta ei löytynyt mitään merkkiä muinaisjäännöksestä. Kaikki ojat kaivettiin lähes metrin syvyyteen, koeoja 1 (2x8m) oli soransekaista hiekkaa, koeoja 2 (2x7m) hyvin tasajakoista karkeaa hiekkaa ja koeoja 3 (2x6m) karkeaa soraa. Heinikkalan ja August Elsilän väliin tehty koeoja osoitti, että maata oli myös siltä alueelta kuorittu luultavasti useita kymmeniä senttejä. Kuoritun alueen ulkopuolelle kaivetun koeojan 3 reunasta tuli esiin suurilla kivillä täytetty, myöhäinen kuoppa, jossa oli muutamia tiilen- ja lasinpaloja.

Koekaivausten jälkeen tutkimattomaksi alueeksi jää edelleen mm. pihamaa Eino Heinikkalan talosta etelään ja kaakkoon. Tätä osaa pihasta ei maanomistajan mukaan ole kuorittu. Alueella saattaa siis hyvinkin olla muinaisjäännöksiä. Sama koskee Heinikkalasta kaakkoon olevaa Martti Elsilän kuolinpesän tilalla olevaa peltoa. Lisäksi inventoinnin yhteydessä ilmeni, että osa Heinikkalan talon kellarikerroksesta on täytetty kuoritulla pihamaalla. Se olisi myös syytä joskus tutkia.

Havainnointi:

Koekaivauksen aikana satoi lähes koko ajan, mutta muuten havainnointiolot olivat tyydyttävät.

SUOJELUTIEDOT

Kunto ja hoito:

Suuri osa alueesta ja ehkä ruumiskalmistostakin on ilmeisesti tuhoutunut, mutta jäljellä oleva miljöö on kohtalaisesti säilynyt. Kirkon ympäristöstä on viime aikoina raivattu puita ja pensaita, mm. viikatteentikun läheltä. Kirkkomaalla kasvaa vahva ruoho.

Luokitus:

Rauhoitusluokka I. Aluetta on osittain tuhoutuneenakin pidettävä sekä tieteelliseltä että nähtävyydsarvoltaan valtakunnallisesti merkittävänä muinaisjäännöskokonaisuutena, jonka säilyminen on turvattava kaikissa oloissa.

Maankäyttö:

Alueella ei ole tiedossa maankäyttöhankkeita.

Rauhoitustoimet:

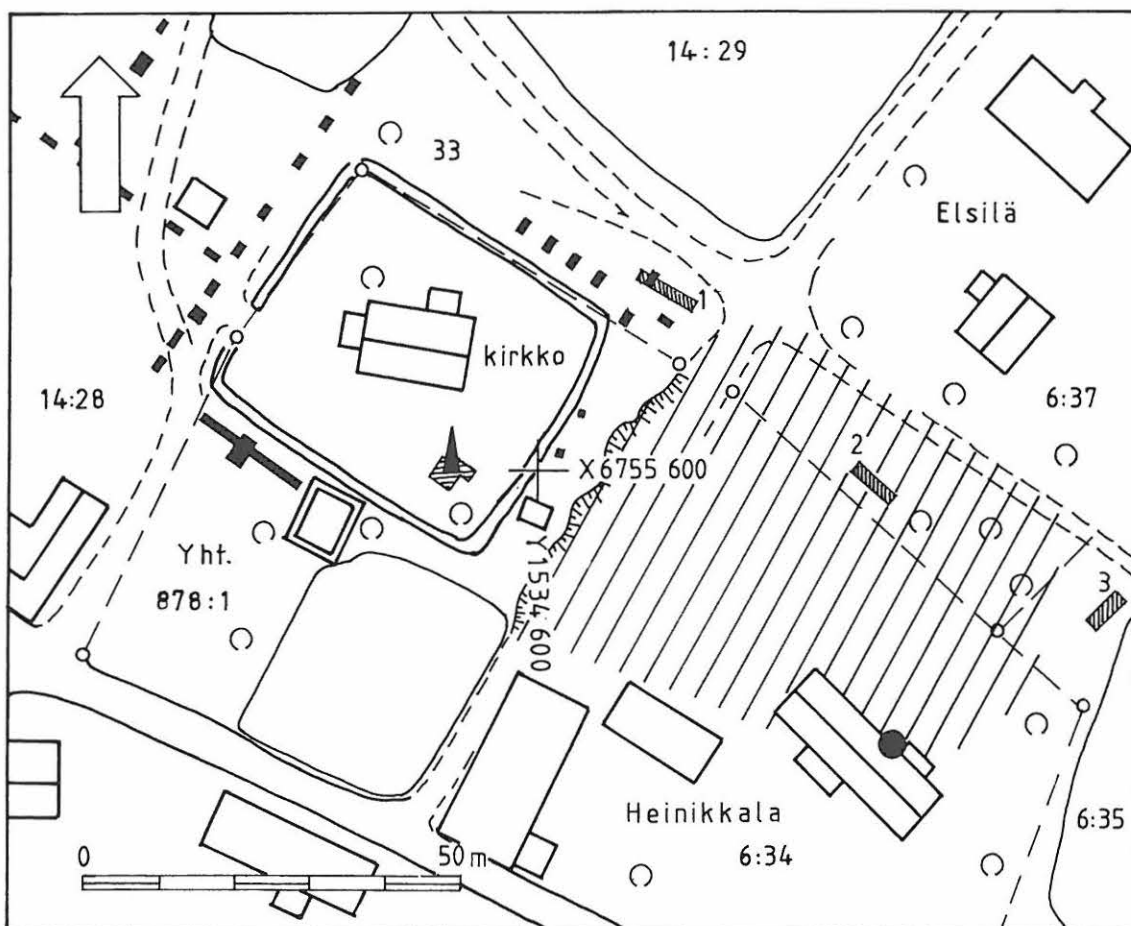
-

7. LAITILA UNTAMALA UNTAMALA
S.-L. Seppälä 1992

Yleiskartta 1:1 000

Pohjana yksityistietoimituskartta 1:2 000/Laitilan kaupunki 1991 (tilarajat); ilmakuvasuunnos 1:1 000/maanmittaushallitus 1991 (talot, tiet); yleiskartta 1:500/Purhonen - Söyrinki 1978, kaivausmuistiinpanot (koekaivausalueet); maastomittaus/Laitilan kaupunki, S. Mäki-Kamppi (koekaivausalueet 1992)

- Kalevanpojan viikatteentikku ja kaivausalue 1952 (Kivikoski, KM hist. os. 52095:1-10)
- Eino Heinikkala, KM 15140:1-15 löytöpaikka
- v. 1960 rakennustöissä kuorittu alue
- koekaivausalue 1978
- koekaivausalue 1992

8. ELSILÄ

Peruskartta: 1131 11 LAITILA
 Koordinaatit: mj. alue X=6755 65-82 Y=1534 62-69 Z=17.5-20
 kohde X=6755 764 Y=1534 654 Z=17.5
 Tyyppi: kuppikivi ja röykkiöalue?
 Ajoitus: rautakausi
 Luokka: I/II
 Laajuus: 2 500 m²
 Rajaus: maasto
 Lukumäärä: 1-2

OMISTAJATIEDOT

Tila: 400-441-0014-0029 Mäkimaa
 Omistaja: (Johannes) August Elsilä
 Osoite: Untamontie 3 D 23800 LAITILA

ARKISTOTIEDOT

Aiemmat tiedot: Hirviluoto 1955, inv. (262 Eino Heinikkala, maininta uhrikivestä lisätty myöhemmin)
 Aiemmat löydöt: -
 Löydöt: -
 Kartat: Yleiskartta 1:1 000, s. 43
 Negatiivit: 90752, 90770, 90777-90778, 90782
 Diapositiivit: 26344-26346
 Karttaotteet: PK 1131 11 B LAITILA, 1:10 000. Helsinki 1984
 Lähteitä: Varsinais-Suomen suojelualueet ja kohteet. Osalualue 51 Laitila, SU-kohde 669 Ventola. Varsinais-Suomen seutukaavaliitto 1979.
 Saarenmaa 1992: Perinnemaisemainventointi. Untamala. Vesi- ja ympäristöhallitus.

TUTKIMUSTIEDOT**Tutkimusperuste:**

Aiemmat tiedot. Ympäristöstään selväpiirteisesti erottuva, ehjä maastonkohta.

Menetelmät:

Maan pinnalle näkyvien rakenteiden tarkastus, pintapoiminta, paikallistus takymetrillä.

Maaston kuvaus:

Kohde sijaitsee 160 metriä Untamalan kirkosta pohjoiskoilliseen, valtatie 8 ja Untamalasta tulevan yhdystien risteyksen lounaispuolella olevassa saarekkeessa. Valtatien halkaisema, itä-länsi-suuntainen kivikkoinen ja kumpareinen moreenisaareke on kasvillisuudeltaan umpeenkasvavaa ja metsittyvää (pihlaja, koivu, kataja, mänty) ketoa. Perinnemaisemainventoinnissa (Saarenmaa 1992) saarekkeesta on todettu mm. pähkinäpensas (*Corylus avellana*). Ympäröivät pellot ovat hiekkaa ja pienikivistä hiekkamoreenia. Kuppikivi on aivan pellon reunassa saarekkeen eteläosassa 15 metriä valtatiestä lounaaseen.

Kohteen kuvaus:

Kuppivi, X=6755 764 Y=1534 654 Z=17.5:

Kivi on noin neliömetrin kokoinen ja alle puolen metrin korkuinen, hieman harjava maakivi. Kupit on tehty kiven viistoon yläpintaan. Pinnassa näkyy 12 kuppia, kooltaan keskimäärin 5x5x3 senttiä. Kuppeja saattaa olla turpeen alle jatkuvassa epätasaisessa pinnassa enemmänkin.

Kuppikiven viereisellä pellolla tehty pintapoiminta ja metallinet-sintä ei tuottanut tulosta.

Hirviluoto mainitsee inventointikertomuksessaan, että saarekkeessa on vahvan turpeen peittämä, iso "kumpu", mahdollinen hauta. Kohde on merkitty myös seutukaavaliiton v. 1979 suojeluluettelo. Tietojen perusteella sitä ei voi kuitenkaan paikallistaa. Saarekkeessa on useita kumpareita, joista todennäköiset muinaisjäännökset on merkitty yleiskarttaan 1:1 000. Ne kaikki saattavat olla kiven- ja maansekaisia röykkiöitä, joiden tarkempi rajaaminen on kuitenkin maaston luontaisen epätasaisuuden ja kivien moroontumisen takia mahdotonta ilman kaivauksia.

Havainnointi:

Kohtalaiset havainnointimahdollisuudet. Vaikka aluskasvillisuus oli runsas, se oli ruohovaltaista eikä estänyt havaintojen tekoa. Sen sijaan koekuoppien teko kumpareisiin oli moroontuvan kiven takia mahdotonta.

SUOJELUTIEDOT**Kunto ja hoito:**

Kivi on merkitty muinaisjäännöskylyllä, mutta säilymisen turvaamiseksi kiveä peittävää ja ympäröivää kasvillisuutta pitäisi raivata pois.

Luokitus:

Rauhoitusluokka I/II. Kuppikivi on kiinteä muinaisjäännös, jonka säilyminen on turvattava kaikissa olosuhteissa. Sen ja mahdollisten muiden muinaisjäännösten suojelemiseksi koko saareke on syytä rauhoittaa.

Maankäyttö:

Alueella ei inventointihetkellä ollut tiedossa maankäyttöhankkeita.

Rauhoitustoimet:

-

9. MOROMAA

Peruskartta: 1131 11 LAITILA
 Koordinaatit: X=6755 78-82 Y=1534 68-70 Z=25
 Tyyppi: røykkiöitä
 Ajoitus: ajoittamaton
 Luokka: II
 Laajuus: 400 m²
 Rajaus: näkyvät rakenteet ja maasto
 Lukumäärä: 4

OMISTAJATIEDOT

Tila: 400-441-0014-0020 Moromaa
 Omistaja: Isak Suomisen pk?
 Osoite: Maarit Latokari? Taarapolku 3 J 26660 RAUMA

ARKISTOTIEDOT

Aiemmat tiedot: -
 Aiemmat löydöt: -
 Löydöt: -
 Kartat: Yleiskartta 1:1 000, s. 43
 Negatiivit: 90779-90781
 Diapositiivit: 26347
 Karttaotteet: PK 1131 11 B LAITILA, 1:10 000. Helsinki 1984.
 Lähteitä: -

TUTKIMUSTIEDOT

Tutkimusperuste:

Selvärajaisesti ympäristöstään erottuva maastokohta, jonka toisesta päästä tunnetaan muinaisjäännös, kohde 8 ELSILÄ.

Menetelmät:

Maan pinnalle näkyvien rakenteiden tarkastus, koekuopitus.

Maaston kuvaus:

Kohde sijaitsee Untamalan kirkosta 200 metriä koilliseen, valtatie 8 koillispuolella. Paikka on samaa kivikkoista moreenisaareketta kuin kohde 8 ELSILÄ. Poikki kulkevaa tietä lukuunottamatta saareke ja peltokuvio on säilynyt lähes samanmuotoisena kuin vuoden 1796-1801 isojakokartassa. Saareke on kasvamassa umpeen koi-vua, pihlajaa ja katajaa. Ympäröivät pienikiviset pellot ovat saarekkeen pohjoispuolella kesannolla, eteläpuolella on perunamaata. Saarekkeen itäreunaan on joskus kaivettu kuoppia, joitten leikkauksessa näkyy runsaasti moroa.

Kohteen kuvaus:

Kumpareisessa saarekkeessa on todennäköisesti useita maan- ja kivensekaisia røykkiöitä, joista inventoinnissa todettiin seuraavat:

Røykkiö 1): Maan- ja kivensekainen, osittain tuhoutunut?, koko 8x3x0.8 m. Tien leikkauksessa. Päällä kasvaa katajaa.

Røykkiö 2): Kivirøykkiö, koko 6x2.5x0.5 m. Røykkiöstä 1 kaksi met-

riä koilliseen. Isoja kiviä, joiden halk. 50-100 senttiä. Osa kivistä luultavasti pellostä eri aikoina heiteltyjä.

Röykkiö 3): Maan- ja kivensekainen, koko 8x5x1.5 m. Röykkiöstä 2 neljä metriä koilliseen. Saarekkeen korkeimmalla kohdalla. Kumpareen laella ilmeisesti maakivi ja muutamia isoja kiviä, halk. 50-100 senttiä.

Röykkiö 4): Maan- ja kivensekainen, koko 3x3x1 m. Röykkiöstä 3 kaksi metriä luoteeseen, aivan pellon reunassa. Epämääräinen ja rakenteettoman tuntuinen. Isohkoja kiviä, joista luultavasti osa pellostä eri aikoina heiteltyjä.

Havainnointi:

Huonot havainnointimahdollisuudet. Maaston luontainen epätasaisuus ja kivikkoisuus sekä tiheä kasvillisuus häittasivat havaintojen tekoa.

SUOJELUTIEDOT

Kunto ja hoito:

Saarekkeen kasvillisuutta pitäisi raivata, jotta röykkiöt tulisivat selvemmin esiin.

Luokitus:

Rauhoitusluokitus II. Röykkiöiden laajuutta, rakennetta tai ajoitusta ei voi selvittää ilman tarkempia tutkimuksia.

Maankäyttö:

Alueelle ei ole tiedossa maankäyttöhankkeita.

Rauhoitustoimet:

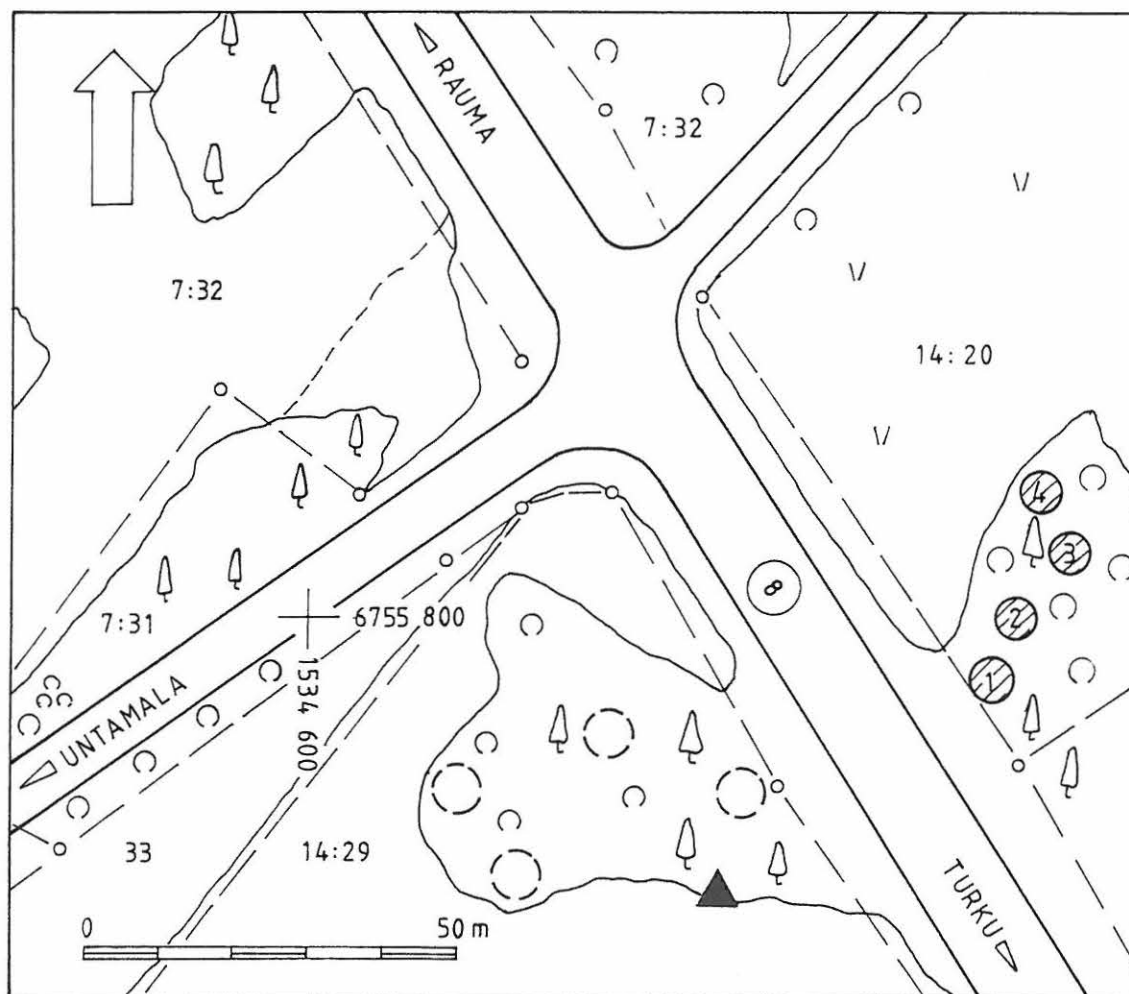
-

8. LAITILA UNTAMALA ELSILÄ
 9. LAITILA UNTAMALA MOROMAA
 S.-L. Seppälä 1992

Yleiskartta 1:1 000

Pohjana yksityistietoimituskartta 1:2 000/Laitilan kaupunki 1991 (tilarajat, tiet); ilmakuvasuurenos 1:1 000/maanmittaushallitus 1991 (talot, tiet); maastomittaus/ Laitilan kaupunki, S. Mäki-Kamppi (kuppikivi)

- ▲ kuppikivi ELSILÄ
 ○ mahdollinen röykkiö ELSILÄ
 ⊗ röykkiöt 1-4 MOROMAA

10. HEINIKKALA I

Peruskartta: 1131 11 LAITILA
 Koordinaatit: X=6755 70-80 Y=1534 90 - 1535 02 Z=17.5-20
 Tyyppi: asuinpaikka tai kalmisto
 Ajoitus: rautakautinen
 Luokka: II
 Laajuus: 3 000 m²
 Rajaus: maasto
 Lukumäärä: 1

OMISTAJATIEDOT

Tila: 400-441-0010-0030 Metsäheinikkala
 Omistaja: Meeri Seiko
 Osoite: Huovinmäentie 2 A 23800 LAITILA

Tila: 400-441-0010-0031 Heinikkala
 Omistaja: Helge Heinikkala
 Osoite: Untamontie 5 A 23800 LAITILA

ARKISTOTIEDOT

Aiemmat tiedot: Hirviluoto 1955, inv. (261 Toivo Heinikkala)
 Aiemmat löydöt: -
 Löydöt: KM 27428:1-2, keramiikkaa
 Kartat: Yleiskartta 1:1 000, s. 47
 Negatiivit: 90772-90774
 Diapositiivit: 26348-26350
 Karttaotteet: PK 1131 11 B/D LAITILA, 1:10 000. Helsinki 1984.
 Lähteitä: Varsinais-Suomen suojelualueet ja kohteet. Osa-
 alue 51 Laitila, SU-kohde 668 Toivo Heinikkala.
 Varsinais-Suomen seutukaavaliitto 1979.

TUTKIMUSTIEDOT

Tutkimusperuste:

Aiemmat inventointitiedot. Selväpiirteisesti ympäristöstään erot-
 tuva, ehjältä vaikuttava maastonkohta. Sopiva asumuksen tai kal-
 miston paikaksi.

Menetelmät:

Maan pinnalle näkyvien rakenteiden tarkastus, pintapoiminta pel-
 lolla, satunnainen haravointi metallinetsimellä, osittain tuhoutu-
 neen muinaisjäännöksen koekaivaus.

Maaston kuvaus:

Kohde sijaitsee Untamalan kirkosta 350 metriä koilliseen, valta-
 tien 8 koillispuolella, Heinikkalan taloon vievän tien luoteispuo-
 lella. Kohde on Heinikkalan talosta 60-80 metriä länsilounaaseen,
 lounaaseen pistävässä ja tien halkaisemassa metsäniemekkeessä.
 Mäntyä, katajaa ja taikinanmarjaa kasvava niemeke on maaperältään
 isokivistä moreenia. Ympäröivät, osaksi kesannolle jätetyt pellot
 ovat hiekka- tai hienoaineksista moreenia. Maisemassa näkyy vanha-
 kantaisen viljelyn piirteitä, mm. peltokuviot ovat säilyneet lähes
 samanlaisina kuin v. 1796-1801 isojakokartassa. Peltojen reunoissa
 on viljelyksiltä raivattuja kiviä. Niemekkeen kärjessä on vanhan

kivikellarin jäännökset.

Kohteen kuvaus:

Hirviluodon inventoinnissa kohteesta mainitaan kolme rökkiötä, joista yksi on ollut osittain tuhoutunut. Vuonna 1992 niemekkeen kärjen tuntumassa, 20-50 metriä kivikellarista koilliseen todettiin kolme maan- ja kivensekaista rökkiötä. Yksi rökkiöstä on löytöjen ja rakenteen perusteella varma, mutta osittain tuhoutunut muinaisjäännös. Kaksi muuta rökkiötä ovat rakenteensa ja sijaintinsa puolesta todennäköisiä muinaisjäännöksiä. Ne erottuvat huonosti luonnostaan kivikkoisesta ja kumpuilevasta maanpinnasta. Niemekkeen kärjestä löytyi lisäksi saviastianpaloja, joiden sijainti ei ilmeisesti ole alkuperäinen (ks. alla).

Rökkiö 1): Maan- kivensekainen, osittain tuhoutunut, koko 4x2x.05 m. Niemekkeen päästä 11 m koilliseen. Ruohottuneelle maan pinnalle hyvin heikosti erottuva ja keskellä olevaa, mahdollista silmäkiveä lukuunottamatta ilmeisesti vähäkivinen ja rakenteeton. Kivien halkaisija noin 20-30 senttiä. Arviolta puolet rökkiöstä on leikkautunut tienpidon takia. Ennen rökkiön toteamista löytyi niemekkeen kärjestä, aivan pellon pinnasta kaksi saviastianpalaa (KM 27428:1). Näyttäessäni paikkaa maanomistaja Helge Heinikkalalle havaitsin tien leikkauksessa osittain tuhoutuneen rökkiön kulttuurikerrosta. Heinikkala kertoi, että tien reunaa oli kaivettu koneella muutamia vuosia sitten ja maa kasattu pellon kulmaan niemekkeen päähän. Rökkiön poikkileikkauksessa näkyi vähintään kolme metriä pitkä ja syvimmillään lähes puoli metriä paksu likamaakerros. Sen seassa oli muutamia isohkoja kiviä keskittymänä, jonka ympärillä oli tummaa likamaata ja karkeatekoisia saviastianpaloja (KM 27428:2). Ne ovat samanlaista rautakauden käyttökeramiikkaa kuin pellostä löytyneet palat, jotka todennäköisesti ovatkin peräisin rökkiöstä otetusta maasta. Kokeilin myös metallinetsintä sekä pellolla että rökkiön leikkauksen kohdalla, mutta tuloksetta. On mahdollista, että kyseessä on sama rökkiö kuin Hirviluodon inventointikertomuksessaan kuvaama, kohteen 261 ensimmäinen muinaisjäännös, (s. 158 ja erikoiskartta 1:50). Tiedot eivät kuitenkaan tarkalleen täsmää jäännöksen sijainnin ja rakenteen suhteen, mikä tosin saattaisi johtua myös paikan myöhemmästä kaivamisesta.

Rökkiö 2): Maan- ja kivensekainen, koko 5x5x0.5 m. Niemekkeen päästä 18 metriä koilliseen ja rökkiöstä 1 seitsemän metriä pohjoiseen. Maapeitteestä kohoaa isoja, halkaisijaltaan 30-50 -senttisiä kiviä, muuten rakenteettoman tuntuinen. Rökkiön päällä oli muutamia kuolleita katajia. Mahdollisesti sama kuin Hirviluodon inventointikertomuksen nron 261 mj. 2.

Rökkiö 3): Maan- ja kivensekainen rökkiökumpare, koko 5x5x1 m. Niemekkeen päästä 40 metriä koilliseen ja rökkiöstä 2 koilliseen 22 metriä. Pohjoisreunassa on halkaisijaltaan noin metrin levyisiä, isoja kiviä. Rökkiön päällä kasvaa taikinanmarjaa. Mahdollisesti sama kuin Hirviluodon inventointikertomuksen nron 261 mj. 3.

Havainnointi:

Maasto on luonnostaan hyvin kivikkoista ja muinaisjäännösten erottaminen on hankalaa. Havaintojen tekoa vaikeutti myös tiheä kasvillisuus.

SUOJELUTIEDOT**Kunto ja hoito:**

Tien takia leikkautunut röykkiö 1 on ainakin puoliksi tuhoutunut. Jäljelle jäänyt osa vaikuttaa ehjältä, tosin pinnasta on voitu joitakin kiviä siirrellä. Koekaivauskohtaa lukuunottamatta kasvillisuus estää tien reunaa sortumasta, mutta kulttuurikerros näkyy leikkauksessa selvästi. Parasta olisi jos röykkiö voitaisiin kaivaa kokonaan pois. Pensaston peitossa olevat röykkiöt 2 ja 3 näyttävät koskemattomilta, mutta säilymisen turvaamiseksi pintakasvillisuutta olisi poistettava niiden päältä.

Luokitus:

Rauhoitusluokka II. Koska muinaisjäännökset näyttävät olevan rakenteeltaan epämääräisiä ja heikosti erottuvia, alueen laajuutta on mahdotonta selvittää ilman alueen kasvillisuuden raivausta ja kaivauksia.

Maankäyttö:

Muinaisjäännösalueeksi määritellyllä metsäniemekkeen alueella ei ole tiedossa maankäyttöhankkeita. Niemekkeen luoteispuoliset lähipellot olivat 1992 velvoitekesannolla ja niiden tuleva käyttö oli maanomistajan mukaan epäselvää.

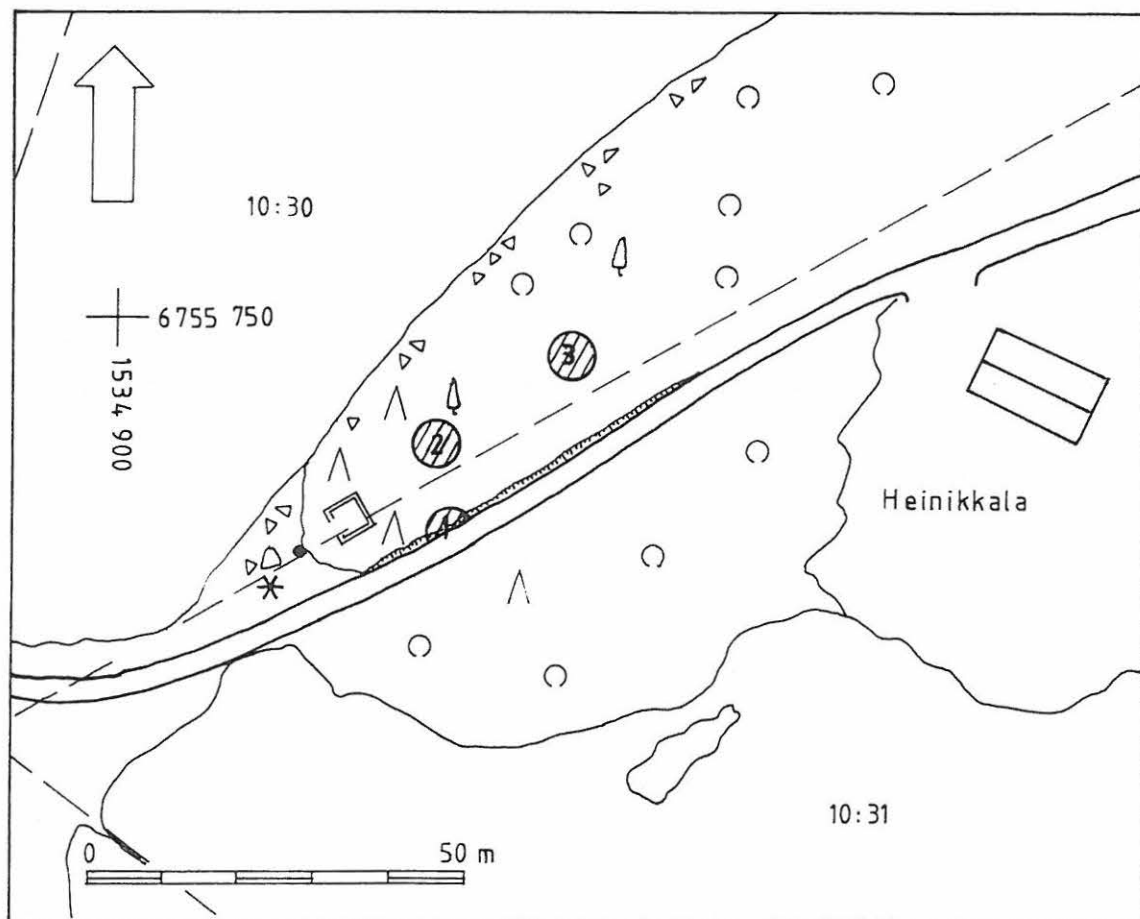
Rauhoitustoimet:

Muinaisjäännösalue osoitettiin 17.9.92 maanomistaja Helge Heinikkalalle. Heinikkala on tietoinen, ettei muinaisjäännökseen saa kaivata.

10. LAITILA UNTAMALA HEINIKKALA I
S.-L. Seppälä 1992

Yleiskarttaluonnos 1:1 000
Pohjana ilmakuva 1:5 000/maanmittaushallitus 1991
(talo, tiet, tilarajat); maastomittaus/Laitilan kau-
punki, S. Mäki-Kamppi (mittapiste)

- ⊙ röykkiö
- * saviastianpalojen KM 27428:2 löytöpaikka
- kellarin jäännökset
- mittapiste X=6755 719 Y=1534 924

11. TOUKOLA

Peruskartta: 1131 11 LAITILA
Koordinaatit: X=6755 80-82 Y=1534 58-62 Z=20
Tyyppi: röykkiö
Ajoitus: ajoittamaton
Luokka: II
Laajuus: 400 m²
Lukumäärä: 1

OMISTAJATIEDOT

Tila: 400-441-0007-0031 Toukola
Omistaja: (Risto) Juhani Kylä-Raula
Osoite: Untamontie 5 C 23800 LAITILA

ARKISTOTIEDOT

Aiemmat tiedot: -
Aiemmat löydöt: -
Löydöt: -
Kartat: Yleiskartta 1:1 000, s. 52
Negatiivit: 90768
Diapositiivit: 26351
Karttaotteet: PK 1131 11 B LAITILA, 1:10 000. Helsinki 1984.

TUTKIMUSTIEDOT**Tutkimusperuste:**

Ympäristöstään selvärajaisesti erottuva, ehjältä vaikuttava maasto-kohta, jonka lähistöltä tunnetaan muinaisjäännöksiä.

Menetelmät:

Maan pinnalle näkyvien rakenteiden tarkastus, koekuopitus, paikallistus takymetrillä.

Maaston kuvaus:

Kohde sijaitsee 200 metriä Untamalan kirkosta pohjoiskoilliseen valtatie 8 lounaispuolella, kylän yhdystien pohjoispuolella olevassa kumpareisessa moreenisaarekkeessa. Saarekkeen kasvillisuus on umpeenkasvavaa ketoa. Puusto on enimmäkseen katajaa ja pihlajaa. Ympäröivät pellot ovat pienikivistä hiekkamoreenia.

Kohteen kuvaus:

Kumpareen korkeimmalla kohdalla on todennäköisesti maan- ja kivensekainen röykkiö, koko suunnilleen 5x5x1 m. Sen yläosaan tehdyssä koekuopassa näkyi tummaa nokista maata noin 30 sentin kerroksena ja pienistä kivistä (5-10 cm) ladottua kiveystä. Kivistä suurin osa oli täysin rapautuneita ja humuksen alainen mineraalimaa mo-roontunutta eikä koekuoppaa voitu jatkaa syvemmälle. Mitään löytö- ja koekuopasta ei tullut, mutta havaintojen perusteella kyseessä on muinaisjäännös ja siihen liittyvä kulttuurikerros.

Havainnointi:

Melko hyvät havainnointimahdollisuudet.

SUOJELUTIEDOT**Kunto ja hoito:**

Röykkiö vaikuttaa koskemattomalta. Kumpare on toistaiseksi kasvillisuudeltaan melko avointa.

Luokitus:

Rauhoitusluokka II. Muinaisjäännöksen luonteen ja laajuuden tarkempi selvittäminen edellyttää lisätutkimuksia.

Maankäyttö:

Alueella ei ole tiedossa maankäyttöhankkeita.

Rauhoitustoimet:

-

12. KYLÄ-RAULA

Peruskartta: 1131 11 LAITILA
 Koordinaatit: X=6755 85-90 Y=1534 58-62 Z=20
 Tyyppi: röykkiö
 Ajoitus: ajoittamaton
 Luokka: II
 Laajuus: 800 m²
 Rajaus: maasto
 Lukumäärä: 1-2

OMISTAJATIEDOT

Tila: 400-441-0007-0032 Raula
 Omistaja: (Risto) Juhani Kylä-Raula
 Osoite: Untamontie 5 C 23800 LAITILA

ARKISTOTIEDOT

Aiemmat tiedot: Hirviluoto 1955, inv. (263 Kylä-Raula)
 Aiemmat löydöt: -
 Löydöt: -
 Kartat: Yleiskartta 1:1 000, s. 52
 Negatiivit: 90785-90786
 Diapositiivit: 26351-26352
 Karttaotteet: PK 1131 11 B LAITILA, 1:10 000. Helsinki 1984.
 Lähteitä: Varsinais-Suomen suojelualueet ja kohteet. Osa-
 alue 51 Laitila, SU-kohde 670 Kylä-Raula. Varsi-
 nais-Suomen seutukaavaliitto 1979.

TUTKIMUSTIEDOT

Tutkimusperuste:

Aiemmat inventointitiedot. Selväpiirteisesti ympäristöstään erot-
 tuva maastokohta.

Menetelmät:

Maan pinnalle näkyvien rakenteiden tarkastus.

Maaston kuvaus:

Kohde sijaitsee 250 metriä Untamalan kirkosta pohjoiseen valtatie-
 8 lounaispuolella, tien katkaisemassa moreenisaarekkeessa. Saareke
 on kasvamassa umpeen mäntyä ja katajaa. Ympäröivät pellot ovat
 pienikivistä hiekkamoreenia.

Kohteen kuvaus:

Hirviluodon inventointikertomuksessa saarekkeesta kuvataan yksi
 "raunio". Seutukaavaliiton luettelossa kohteesta on mainittu usei-
 ta "kumpuja". Inventoinnin perusteella muinaisjäännöksiä saattaa-
 kin olla useampia. Selvin niistä on edellämäinittu, isoin (30-50
 cm) kivin reunustettu röykkiö (6x5x0.8 m) saarekkeen luoteisosas-
 sa. Muita jäännöksiä ei ole voitu maaston epätasaisuuden ja tiheän
 kasvillisuuden takia tarkemmin määritellä.

Havainnointi:

Kohtalaiset havainnointimahdollisuudet. Saareke oli suureksi osaksi tiheään kasvillisuuden peitossa.

SUOJELUTIEDOT**Kunto ja hoito:**

Röykkiö vaikutti hyväkuntoiselta, mutta saarekkeesta pitäisi raivata erityisesti katajia pois.

Luokitus:

Rauhoitusluokka II. Muinaisjäännösten lukumäärän, laajuuden ja ajoituksen selvittäminen edellyttää kasvillisuuden raivausta ja tarkempia tutkimuksia.

Maankäyttö:

Alueella ei ole tiedossa maankäyttöhankkeita.

Rauhoitustoimet:

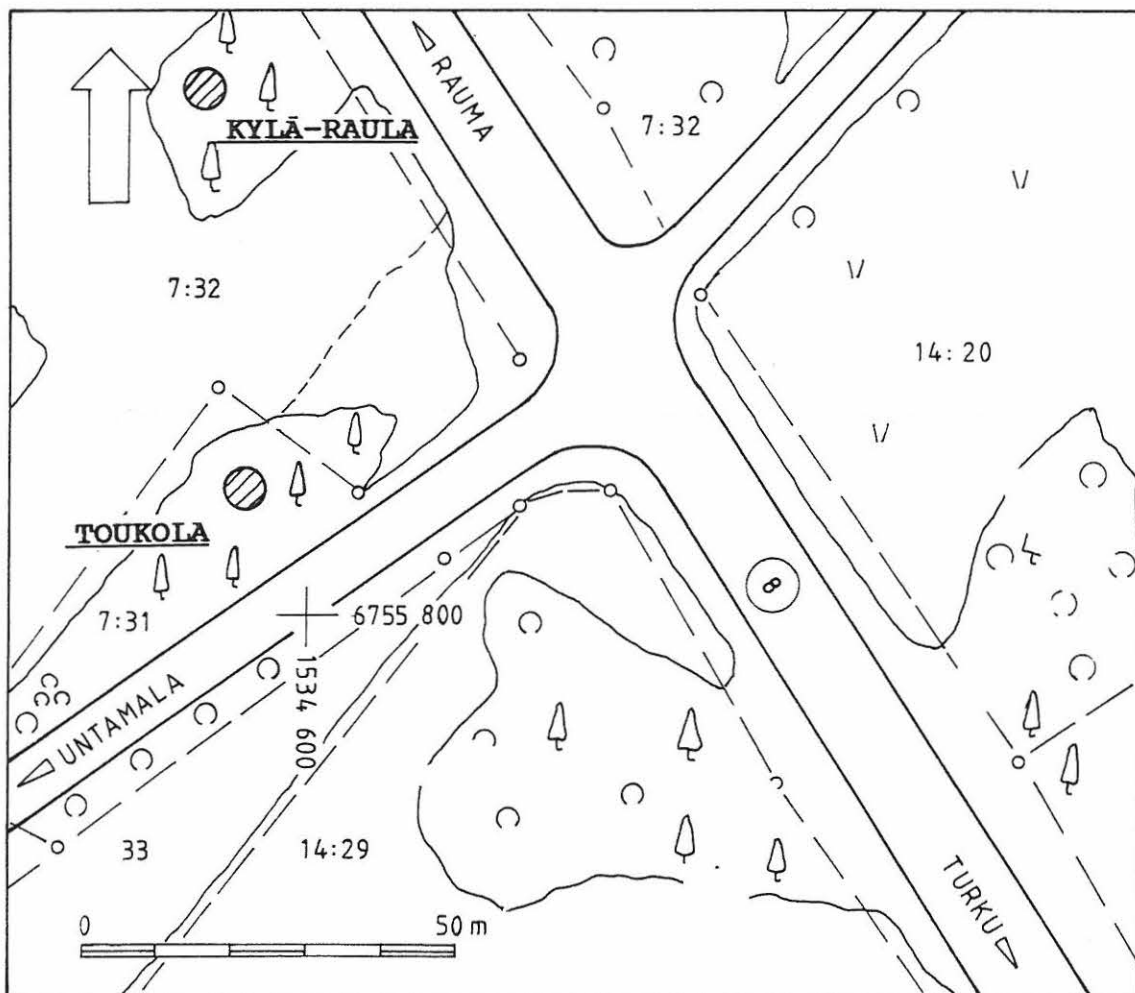
-

11. LAITILA UNTAMALA TOUKOLA
 12. LAITILA UNTAMALA KYLÄ-RAULA
 S.-L. Seppälä 1992

Yleiskartta 1:1 000

Pohjana yksityistietoimituskartta 1:2 000/Laitilan kaupunki 1991 (tilarajat, tiet); ilmakuvasuurennos 1:1 000/maanmittaushallitus 1991 (tiet, kasvillisuus); maastomittaus/ Laitilan kaupunki, S. Mäki-Kamppi (röykkiöt)

 röykkiö

9/1 1992

13. RAULA I

Peruskartta: 1131 11 LAITILA
Koordinaatit: X=6755 91-93 Y=1534 67 Z=15
Tyyppi: røykkiöitä
Ajoitus: ajoittamaton
Luokka: II
Laajuus: 400 m²
Rajaus: näkyvät jäännökset ja maasto
Lukumäärä: 2

OMISTAJATIEDOT

Tila: 400-441-0007-0032 Raula
Omistaja: (Risto) Juhani Kylä-Raula
Osoite: Untamontie 5 C 23800 LAITILA

ARKISTOTIEDOT

Aiemmat tiedot: -
Aiemmat löydöt: -
Löydöt: -
Kartat: Yleiskartta 1:2 000, s. 57
Negatiivit: 90783
Diapositiivit: 26352
Karttaotteet: PK 1131 11 B LAITILA, 1:10 000. Helsinki 1984.

TUTKIMUSTIEDOT**Tutkimusperuste:**

Ympäristöstään selväpiirteisesti erottuva, ehjältä vaikuttava maastokohta.

Menetelmät:

Maan pinnalle näkyvien rakenteiden tarkastus.

Maaston kuvaus:

Kohde sijaitsee 300 metriä Untamalan kirkosta pchjoiskoilliseen valtatie 8 koillispuolella, Kalliometsään menevästä tiestä n. 30 metriä luoteeseen. Paikka on vanhojen kesantopeltojen ja laitumien ympäröimää, melko kivikkoista moreenimaastoa. Peltokuviossa on säilynyt vuoden 1796-1801 isojakokartassa näkyviä muotoja. Maasto on kasvamassa umpeen mäntyä, katajaa ja koivua. Alueella kasvaa myös tummaa tulikukkaa.

Kohteen kuvaus:

Saarekkeessa on todennäköisesti useita kiven- ja maansekaisia røykkiöitä, joista inventoinnissa kartoitettiin seuraavat:

Røykkiö 1):Kiven- ja maansekainen, koko 5x2.5x0.5 m. Peltosaarekkeen länsireunassa, pitkänomainen, etelä-pohjoissuuntainen rakennelma. Pohjoispäässä iso maakivi, eteläpäässä pellostä heiteltyjä kiviä.

Røykkiö 2):Kiven- ja maansekainen, koko 3x3x0.5 m. Røykkiöstä 1 n. 30 metriä pohjoiseen, saman saarekkeen pohjoisreunassa.

Havainnointi:

Kohtalaiset havainnointimahdollisuudet.

SUOJELUTIEDOT**Kunto ja hoito:**

Röykkiöt vaikuttavat koskemattomilta. Alueen puustoa ja pensaita pitäisi raivata.

Luokitus:

Rauhoitusluokka II. Muinaisjäännösten luonnetta tai ajoitusta ei voi selvittää ilman lisätutkimuksia.

Maankäyttö:

Alueella ei ole tiedossa maankäyttöhankkeita.

Rauhoitustoimet:

-

14. RAULA II

Peruskartta: 1131 11 LAITILA
Koordinaatit: X=6756 00-02 Y=1534 58-61 Z=25
Tyyppi: röykkiöitä
Ajoitus: ajoittamaton
Luokka: II
Laajuus: 600 m²
Rajaus: näkyvät jäännökset ja maasto
Lukumäärä: 2

OMISTAJATIEDOT

Tila: 400-441-0007-0032 Raula
Omistaja: (Risto) Juhani Kylä-Raula
Osoite: Untamontie 5 C 23800 LAITILA

ARKISTOTIEDOT

Aiemmat tiedot: -
Aiemmat löydöt: -
Löydöt: -
Kartat: Yleiskartta 1:2 000, s. 57
Negatiivit: 90784
Diapositiivit: 26353
Karttaotteet: PK 1131 11 LAITILA, 1:10 000. Helsinki 1984.

TUTKIMUSTIEDOT**Tutkimusperuste:**

Ympäristöstään selväpiirteisesti erottuva, ehjältä vaikuttava maastokohta. Lähistöltä tunnetaan useita muinaisjäännöksiä.

Menetelmät:

Maan pinnalle näkyvien rakenteiden tarkastus.

Maaston kuvaus:

Kohde sijaitsee 400 metriä Untamalan kirkosta pohjoiseen, valtatien 8 koillispuolella. Paikka on vanhojen kesantopeltojen ja laidunmaitten ympäröimä lounais-koillis-suuntainen moreeniniemeke. Niemekkeen kasvillisuus on umpeenkasvavaa ketoa ja suureksi osaksi vahvan katajikon vallassa. Peltokuvio ja niemekkeen muoto on lähes sama kuin v. 1796-1801 isojakokartassa.

Kohteen kuvaus:

Niemekkeessä on todennäköisesti useita röykkiöitä, joista inventoinnissa kartoitettiin seuraavat:

Röykkiö 1): Kiven- ja maansekainen, koko 5x5x1 m. Saarekkeen lounaiskärjessä. Pienistä kivistä (10-20 cm) ladottu ja muodoltaan pyöreähkö, vahvan pintaturpeen peitossa. Sopisi rakenteensa puolesta hyvin hautaröykkiöksi.

Röykkiö 2): Kiven- ja maansekainen, koko 5x3x0.3 m. Röykkiöstä 1 noin 20 metriä koilliseen lähellä niemekkeen koillispäätä, pellon reunassa. Pitkänomainen, osa kivistä selvästi pellostä kasattuina,

mutta alla todennäköisesti vanhempi, pienemmistä kivistä kasattu röykkiö.

Havainnointi:

Kohtalaiset havainnointimahdollisuudet. Tiheä kasvillisuus esti saarekkeen sisäosien tarkastamisen.

SUOJELUTIEDOT**Kunto ja hoito:**

Röykkiöt vaikuttavat koskemattomilta. Kasvillisuutta pitäisi raivata jäännökset peittävän umpeenkasvun estämiseksi.

Luokitus:

Rauhoitusluokka II. Muinaisjäännösten tarkoitusta ja ajoitusta ei voi selvittää ilman lisätutkimuksia.

Maankäyttö:

Alueella ei ole tiedossa maankäyttöhankkeita.

Rauhoitustoimet:

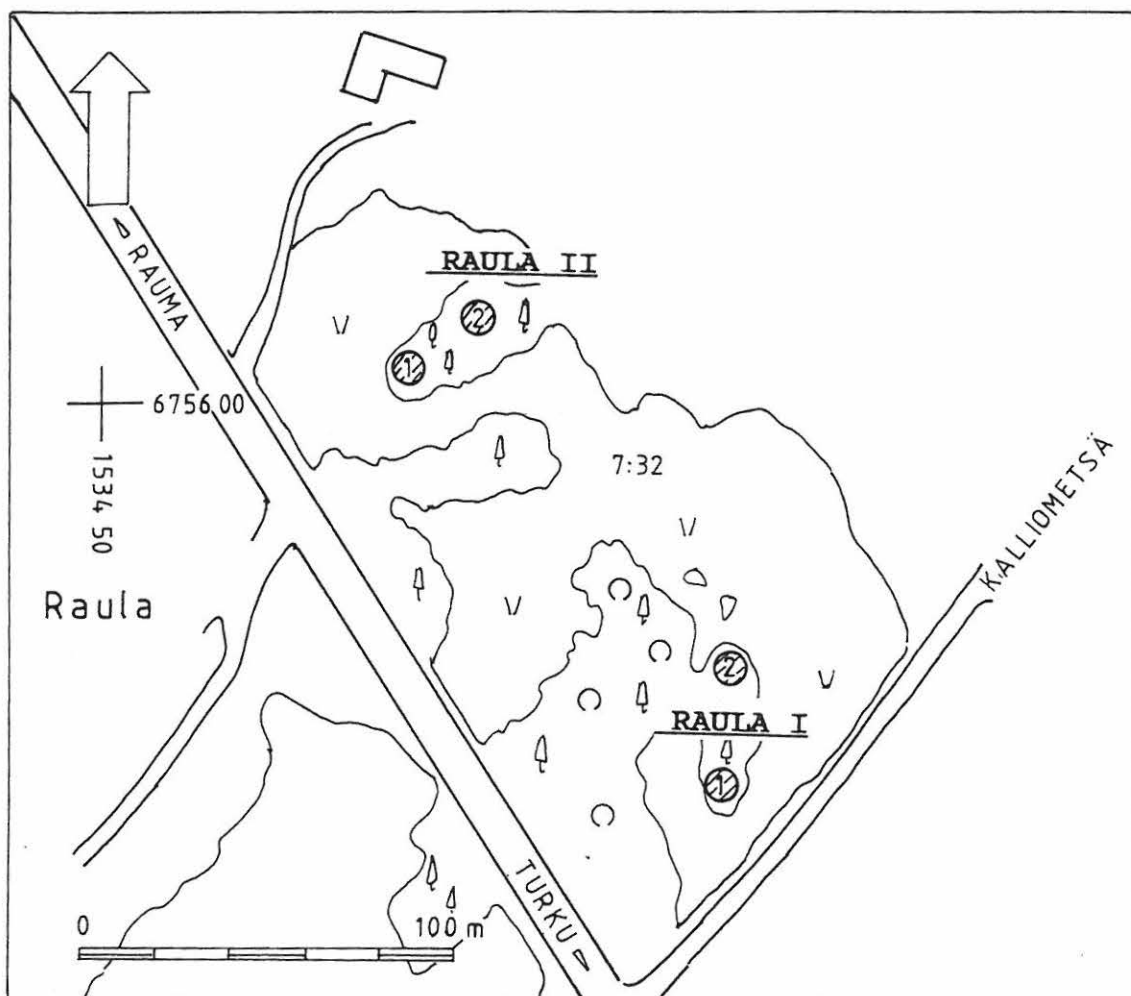
-

13. LAITILA UNTAMALA RAULA I
 14. LAITILA UNTAMALA RAULA II
 S.-L. Seppälä 1992

Yleiskarttaluonnos 1:2 000
 Pohjana ilmakekuva 1:5 000 ja PK 1131 11 D 1:10 000

⊙ röykkiö

SL 1992

15. HEINIKKALA II

Peruskartta: 1131 11 LAITILA
Koordinaatit: X=6756 38⁷ Y=1535 55 Z=12.5
Tyyppi: kuppikivi
Ajoitus: rautakausi
Luokka: II
Laajuus: 100 m²
Rajaus: maasto
Lukumäärä: 1

OMISTAJATIEDOT

Tila: 400-441-0010-0018 Anttila I
Omistaja: Eino Heinikkala
Osoite: Untamontie 5 A 23800 LAITILA

ARKISTOTIEDOT

Aiemmat tiedot: Tallgren 1919, tark. (Untamalan Myllymäen kaivauskertomuksen yhteydessä)
 Hirviluoto 1955, inv. (324)
Aiemmat löydöt: -
Löydöt: -
Kartat: Yleiskartta 1:2 000, s. 60
Negatiivit: 90755-90756
Diapositiivit: 26354
Karttaotteet: PK 1131 11 D LAITILA, 1:10 000. Helsinki 1984.
Lähteitä: Kivikoski 1969. Esihistoriallinen aika. Laitilan historia.
 Varsinais-Suomen suojelualueet ja kohteet. Osa-alue 51 Laitila, SU-kohde 684 (virh. koord.). Varsinais-Suomen seutukaavaliitto 1979.

TUTKIMUSTIEDOT**Tutkimusperuste:**

Aiemmat tiedot.

Menetelmät:

Maan pinnalle näkyvien rakenteiden tarkastus.

Maaston kuvaus:

Kohde sijaitsee 1200 m Untamalan kirkosta koilliseen, Untamalasta Rekolaan vievän tien pohjoispuolella, 15 metriä sillasta Rekolaan päin ja 2 metriä tien reunasta koilliseen. Paikka on luoteeseen viettävää melko isokivistä moreenimaastoa, joka kasvaa kuusta, koivua ja leppää. Ympäröivät pellot ovat enimmäkseen savea. Tietä, siltaa ja peltoja lukuunottamatta ympäristössä ei juuri ole asutuksen merkkejä.

Kohteen kuvaus:

Tallgren mainitsee kaivauskertomuksessaan v. 1919 Heinikkalan niittuhaassa, n. puoli kilometriä kylästä koilliseen, keskellä peltotietä olevan kiven, jota paikkakuntalaiset pitivät miehen elimen ("Pahan" kuva) näköisenä siinä olevien kuoppien muodostaman

kuvion takia.

Hirviluoto arvelee inventointikertomuksessaan, että kivi on voitu siirtää nykyiselle paikalleen muualta ja liitekarttaan onkin merkitty myös toinen kohta, 300 m lännempänä saman tien varressa. Tämän kohdan koordinaatit on ehkä virheellisesti merkitty myös seutukaavaliiton luetteloon v. 1979.

Vuoden 1992 inventoinnin perusteella kiveä on siirretty ainakin v. 1955 inventoinnin jälkeen. Se ei ollut aivan tien pinnassa vaan pari metriä siitä sivuun. Kivi oli itseään suuremmassa kuopassa ja heilui liikutellessa. Muodoltaan kolmiomaisessa ja kooltaan puolimetrisessä kivessä on tasaisessa pinnassa kuoppapari, josta kulkee ura kolmanteen kuoppaan. Kuoppien koko on n. 4x4x3 cm ja uran syvyys n. 1 cm.

Havainnointi:

Melko hyvät havainnointimahdollisuudet.

SUOJELUTIEDOT

Kunto ja hoito:

Kiven ympäristö vaikuttaa ehjältä. Tien varresta on raivattu isompia kiviä metsän puolelle ja kuppikiveä on ehkä siirretty samassa yhteydessä. Luultavasti kivi ei siis ole alkuperäisellä paikallaan.

Luokitus:

Rauhoitusluokka II. Inventoinnissa ei varmasti voitu selvittää, onko kivi alkuperäisellä paikallaan.

Maankäyttö:

Alueella ei ole tiedossa maankäyttöhankkeita.

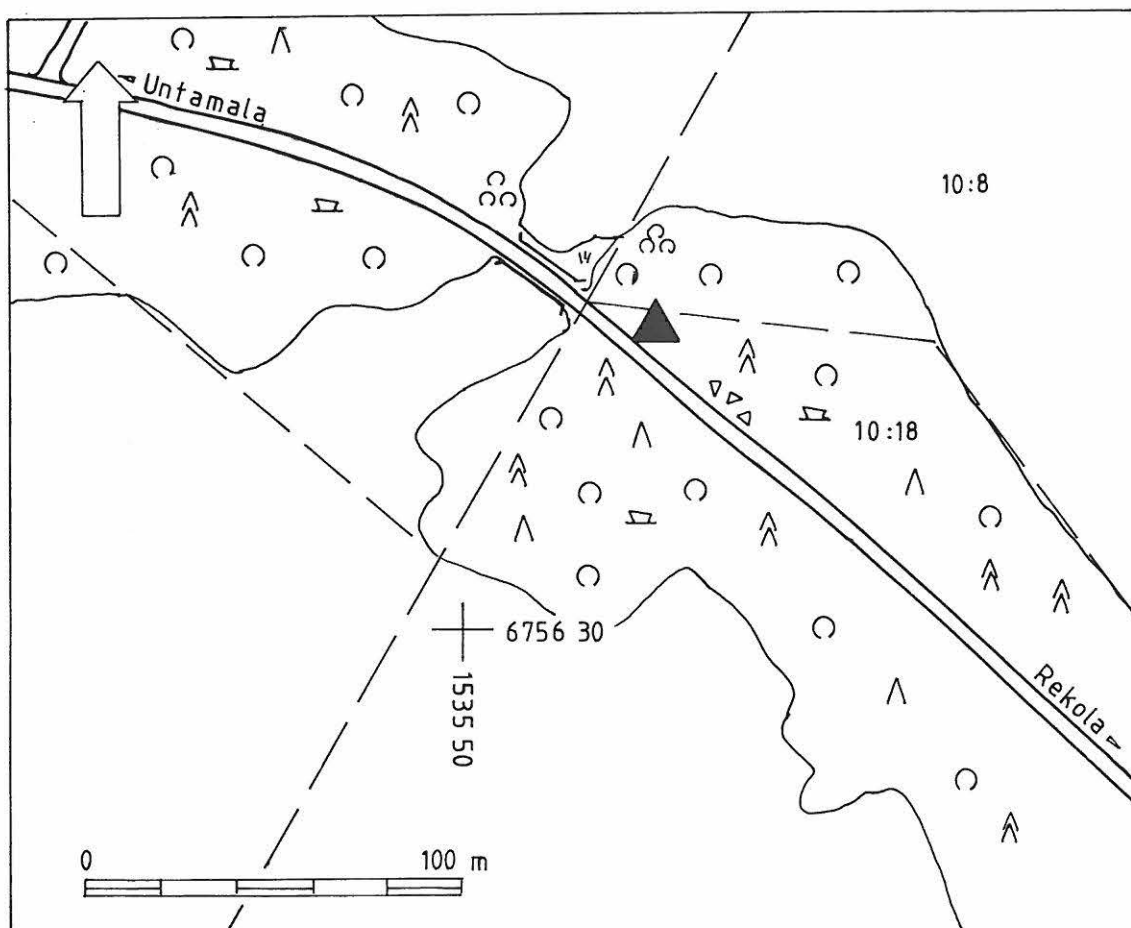
Rauhoitustoimet:

-

15. HEINIKKALA II
S.-L. Seppälä 1992

Yleiskarttaluonnos 1:2 000
Pohjana ilmakekuva 1:5 000 ja PK 1131 11 D 1:10 000

▲ kuppikivi

16. LALLA II

Peruskartta: 1131 11 LAITILA
Koordinaatit: X=6756 76-78 Y=1533 83-88 Z=30
Tyyppi: röykkiöitä
Ajoitus: pronssikausi?
Luokka: II
Laajuus: 1 500 m²
Rajaus: kiinteät jäännökset ja maasto
Lukumäärä: 3

OMISTAJATIEDOT

Tila: 400-441-0015-0039 Lalla
Omistaja: Samu Hintsala
Osoite: Lemminkäisentie 1 A 23800 LAITILA

ARKISTOTIEDOT

Aiemmat tiedot: vrt. Schvindt 1895-1898, inv. s. 80 Lallan talon Myllymäki
Aiemmat löydöt: -
Löydöt: -
Kartat: Yleiskartta 1:2 000, s. 63
Negatiivit: -
Diaposiitivit: 26355-26357
Karttaotteet: PK 1131 11 B LAITILA, 1:10 000. Helsinki 1984.

TUTKIMUSTIEDOT**Tutkimusperuste:**

Korkeudeltaan ja maastoltaan sopiva pronssikautisten röykkiöiden paikaksi. Aiempi Schvindtin tieto v. 1895-98 Lallan talon Myllymäestä löytyneestä ja sittemmin hukkaan joutuneesta yksiteräisestä miekasta.

Menetelmät:

Maan pinnalle näkyvien rakenteiden tarkastus.

Maaston kuvaus:

Kohde sijaitsee 1400 metriä Untamalan kirkosta luoteeseen Untamalan tien ja valtatie 8 välissä, Lallan tilan takana kohoavalla harjulla. Paikka on sora- ja hiekkaharjun korkeinta, mäntyä ja katajaa kasvavaa lakea, jota ympäröivät suuret sorakuopat, varsinkin kaakkois- ja pohjoispuolella. Laelta on hyvät näkymät Isonrahkan suuntaan. Rannansiirtymiskäyrän mukaan alue on pronssikauden keskivaiheilla n. 1000 ekr. ollut karua saaristoa, jonka ranta on noudatellut nykyistä 20 mmetrin korkeuskäyrää.

Kohteen kuvaus:

Röykkiöt ovat rakenteettoman tuntuisia, mutta kuitenkin selvästi ihmisen tekemiä. Vaikuttaakin siltä, että jäännöksiä olisi aikojen kuluessa pengottu ja purettu hajalleen. Röykkiöt ovat kooltaan vaatimattomia.

Röykkiö 1): Kiviröykkiö, koko 7x2.5x0.5. Epämääräinen. Isoja kiviä (50 cm) hajallaan, pitkänomainen, ei säännöllistä muotoa. Päällä

kasvaa katajaa. Sorakuopan rinteessä olevasta rajapyykistä n. 5 m eteläkaakkoon.

Röykkiö 2): Kiviröykkiö, koko 7x3x0.5 m. Röykkiöstä 1 n. 30 m kaakkoon. Epämääräinen. Isoja kiviä (50-100 cm) hajallaan, pitkänomainen. Länsireunassa melko tuore kuoppa, josta kasattu maata ja kiviä röykkiön kylkeen.

Röykkiö 3): Mahdollisesti maan- ja kivensekainen, koko 6x2x0.5 m. Röykkiöstä 2 n. 25 m koilliseen. Selvästi alempana kuin kaksi muuta röykkiötä. Lallan tilalta tulevan polun koillisreunassa. Isohkoja kiviä (50 cm), joiden välissä pienempiä kiviä turpeen alla.

Havainnointi:

Hyvät havainnointimahdollisuudet.

SUOJELUTIEDOT

Kunto ja hoito:

Röykkiötä 1 ja 2 on mahdollisesti pengottu joskus. Röykkiö 3 vaikuttaa koskemattomalta, vaikka onkin polun reunassa. Jäännösten välitön ympäristö on ehjää ja melko avointa metsämaastoa, mutta muuten maisemassa näkyy soranoton aiheuttamia maisemavaurioita.

Luokitus:

Rauhoitusluokitus II. Jäännösten ajoitusta tai tarkoitusta ei voi selvittää ilman kaivauksia.

Maankäyttö:

Alueella ei ilmeisesti ole tiedossa maankäyttöhankkeita. Soranotto tai sen seurauksena tapahtuva eroosio saattaa uhata muinaisjäännöksiä.

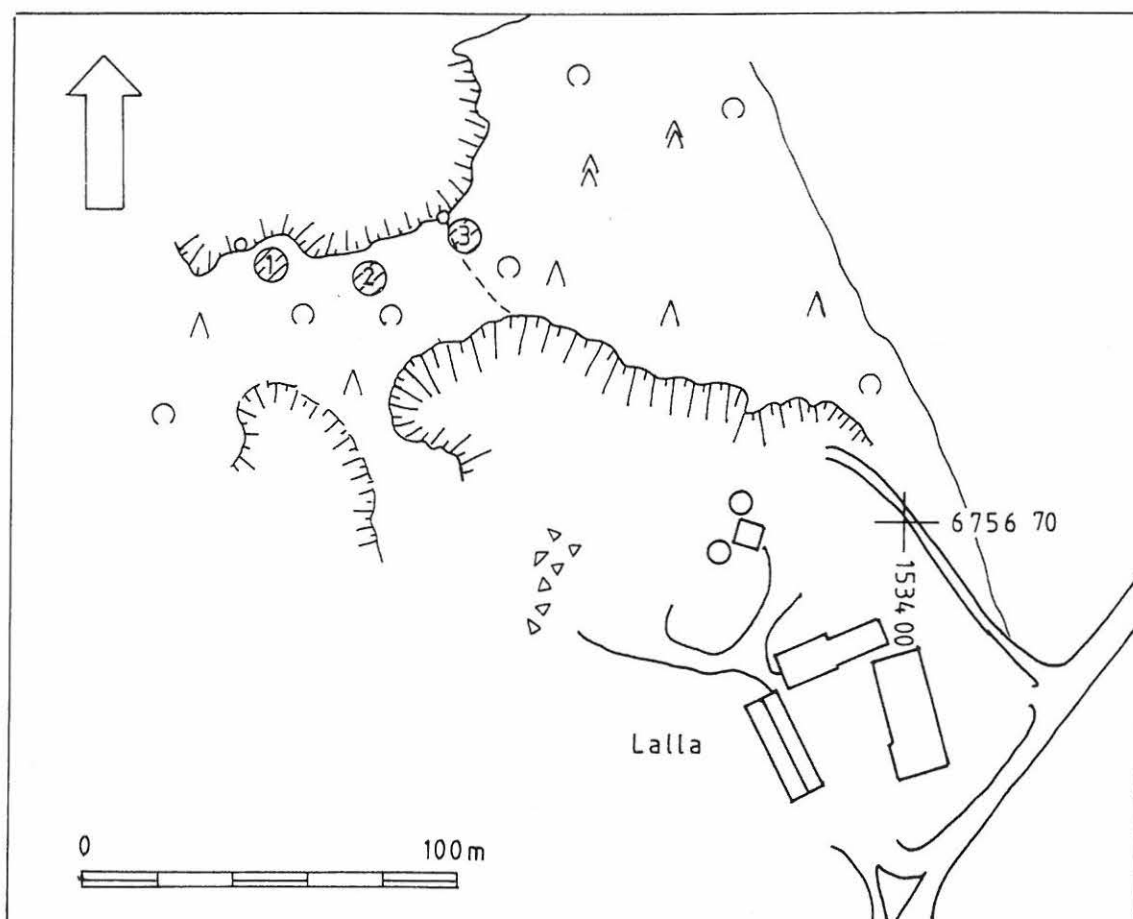
Rauhoitustoimet:

-

16. LALLA II
S.-L. Seppälä 1992

Yleiskarttaluonnos 1:2 000
Pohjana ilmakuva 1:5 000 ja PK 1131 11 B 1:10 000

⊙ rökkiöt

6.2 Hajalöytöpaikat

17. Santamäki

Peruskartta: 1131 11 LAITILA
Koordinaatit: X=6754 84 Y=1535 28 Z=10 - 12.5
Tyyppi: hajalöytöpaikka
Ajoitus: rautakausi
Luokka: III
Laajuus: -
Rajaus: -
Lukumäärä: 1

OMISTAJATIEDOT

Tila: 400-413-0002-0028 Marttila 1 (huom! Kouman kylää)
Omistaja: Pekka Sarkki
Osoite: Untamontie 1 23800 LAITILA

ARKISTOTIEDOT

Aiemmat tiedot: Cleve 1940, tark.; Hirviluoto 1955, inv. s. 189 (merkitty virh. liitekarttaan 1131 11 D)
Aiemmat löydöt: KM 11243, hopeinen rengasneula, ns. ohdakesolki
Löydöt: -
Kartat: -
Negatiivit: 90741-90743
Diapositiivit: 26358
Karttaotteet: PK 1131 11 C LAITILA, 1:10 000. Helsinki 1984.
Lähteitä: Cleve 1942: Ett i Finland funnet tistelspänne. FM 1941.
 Kivikoski 1969: Laitilan historia I. Esihistoriallinen aika.

TUTKIMUSTIEDOT

Tutkimusperuste:

Aiemmat tiedot.

Menetelmät:

Maan pinnalle näkyvien rakenteiden tarkastus.

Maaston kuvaus:

Kohde sijaitsee 1050 metriä Untamalan kirkosta kaakkoon valtatieen 8 kohdalla. Paikka on liejusavista vesijättömaata pienen kivikkoi-
 sen moreenikumpareen pohjoisreunassa. Siitä 50 metriä länteen on
 toinen moreenikumpare ja 80 metriä koilliseen Paattimäki-niminen
 harju, joka on samaa muodostumaa kuin Paltilan-Untamalanharju.
 Untamalan vanha kylätie kulkee Paattimäen laella ja mäen kaakkois-
 päässä on aikoinaan ollut kylän venevalkama sittemmin kuivatun
 Valkojärven rannassa. Paattimäen läheisyydessä on vanhastaan ollut
 Untamalan lisäksi myös Sorolan, Laitilan ja Kouman kyläläisille
 kuuluneita omistuksia.

Kohteen kuvaus:

Esine löytyi maatöiden yhteydessä Kouman kylän Santamäen talon pellon eteläpäästä. Neulan löytänyt maanviljelijä Jalonen luuli esinettä sodan aikana venäläisestä lentokoneesta pudonneeksi ja nosti sen aitaseipääseen. Siitä sen löysi muutaman kuukauden kulluttua työmies Ruuhonen, joka "viinarahaa" saadakseen vei esineen kauppias Laupiaiselle. Kauppias toimitti neulan sitten Turun historialliseen museoon.

Hirviluoto on inventointikertomuksensa liitekarttaan jostain syystä merkinnyt löydön selvästi pohjoisemmaksi, Untamalan kylätien ja valtatie 8 risteyksestä 50 m etelään. Cleven löytötiedot ja kuvat sekä v. 1992 Laitilan kaupungin arkistosta saadut tiedot Santamäen peltojen sijainnista v. 1940 viittavat kuitenkin aivan Paattimäen lähistölle. Valtatie on leikannut Cleven kuvissa näkyvän saarekkeen eikä löytöympäristö enää ole alkuperäisessä kunnossa. Saarekkeesta ei inventoinnin yhteydessä Cleven tavoin löydetty mitään merkkiä muinaisjäännöksestä.

Havainnointi:

Kohtalaiset havainnointimahdollisuudet.

SUOJELUTIEDOT**Kunto ja hoito:**

Löytöpaikka on todennäköisesti nykyisin valtatie 8 kohdalla ja siten ainakin osittain tuhoutunut.

Luokitus:

Rauhoitusluokka III. Löytöpaikalta tai sen ympäristöstä ei todettu mitään kiinteään muinaisjäännökseen viittaavaa.

18. Paattimäki

Peruskartta: 1131 11 LAITILA
Koordinaatit: X=6754 93 Y=1535 33 Z=12.5
Tyyppi: hajalöytöpaikka
Ajoitus: rautakausi
Luokka: III
Laajuus: -
Rajaus: -
Lukumäärä: 1

OMISTAJATIEDOT

Tila: 400-441-00??-00?? Yhteismaa
Omistaja: Yhteinen
Osoite: -

ARKISTOTIEDOT

Aiemmat tiedot: Hirviluoto 1955, inv. s. 189
Aiemmat löydöt: KM 13038, rautainen veitsi(?)
Löydöt: -
Kartat: -
Negatiivit: 90743
Diapositiivit: -
Karttaotteet: PK 1131 11 C LAITILA, 1:10 000. Helsinki 1984.
Lähteitä: Kivikoski 1969: Laitilan historia I. Esihistoriallinen aika.

TUTKIMUSTIEDOT**Tutkimusperuste:**

Aiemmat tiedot. Lähistön löytöpaikka kohde 17 Santamäki.

Menetelmät:

Maan pinnalle näkyvien rakenteiden ja sorakuoppien leikkausten tarkastus.

Maaston kuvaus:

Kohde sijaitsee noin kilometri Untamalan kirkosta kaakkoon Paattimäki-nimisen harjun luoteispäässä, valtatie 8 koillispuolella. Paikka on luode-kaakko -suuntaista sora- ja hiekkaharjua, jota ympäröivät vanhan vesijättömaan liejusaviset pellot. Mäen laki on suureksi osaksi tuhoutunut soranotossa ja vähitellen kasvamassa umpeen katajaa, mäntyä, pihlajaa ja vadelmaa. Mäen laella kulkee Untamalan vanha kylätie. Paattimäen kaakkoispäässä sittemmin kuivatun Valkojärven rannassa on aikoinaan ollut useampien Laitilan kylien venevalkama.

Kohteen kuvaus:

Esine löytyi soranotossa v. 1940 toista metriä syvältä. Hirviluoto olettaa inventointikertomuksessaan sitä mahdolliseksi kalmistolöydöksi. Löytöpaikan lähistö on v. 1992 inventoinnin perusteella tuhoutunut ja löytökohdalla ollut sorakuoppa on nykyisin viereisen omakotitalon pihamaana. Myös mäen sorakuoppien leikkaukset tarkastettiin eikä niistä löydetty mitään merkkiä muinaisjäännöksistä.

Havainnointi:

Kohtalaiset havainnointimahdollisuudet.

SUOJELUTIEDOT**Kunto ja hoito:**

Löytöpaikan ja sen lähiympäristön alkuperäinen maanpinta on tuhoutunut ja alue on muokattu uudelleen.

Luokitus:

Rauhoitusluokka III. Itse löytöpaikka on tuhoutunut eikä sen läheisyydestä todettu mitään kiinteään muinaisjäännökseen viittavaa.

19. Arola

Peruskartta: 1131 11 LAITILA
Koordinaatit: X=6755 40 Y=1535 62 Z=10-12.5
Tyyppi: hajalöytöpaikka
Ajoitus: rautakausi
Luokka: III
Laajuus: -
Rajaus: -
Lukumäärä: 1

OMISTAJATIEDOT

Tila: 400-441-0014-0014 Arola II
Omistaja: Sirkka-Liisa Sonkkila
Osoite: Kelohongantie 14 E 29 02120 ESPOO

ARKISTOTIEDOT

Aiemmat tiedot: -
Aiemmat löydöt: KM 26303, pronssinen hevosenkenkäsolkki
Löydöt: -
Kartat: -
Negatiivit: -
Diapositiivit: -
Karttaotteet: PK 1131 11 D LAITILA, 1:10 000. Helsinki 1984.

TUTKIMUSTIEDOT**Tutkimusperuste:**

Aiemmat löytötiedot.

Menetelmät:

Maan pinnalle näkyvien rakenteiden ja ojaleikkauksen tarkastus.

Maaston kuvaus:

Kohde sijaitsee 1100 m Untamalan kirkosta itäkaakkoon. Paikka on kuivatun Valkojärven saviliejuesta vesijättömaata, Takasaarenmäkinimisen moreenimäen itäpuolella. Mäen ja löytöpaikan välissä kulkee peltotie Paattimäestä Rekolan suuntaan.

Kohteen kuvaus:

Esine löytyi v. 1991 noin 10 metriä peltotiestä itään, edellisenä kesänä kaivetusta ojasta. Inventoinnissa 1992 paikka todettiin löytäjänkin arvion mukaisesti vanhaksi vesijättömaaksi. Ojan leikkauksessa maaperä oli saven ja hiesun sekaista. Ojaa kaivettaessa reunamille oli nostettu muutamia suuria kiviä ja maata. Leikkauksessa ei näkynyt mitään merkkiä muinaisjäännöksestä niin kuin ei läheisellä Takasaarenmäelläkään pintapuolisessa tarkastelussa. Löytöpaikka on hyvinkin saattanut olla vielä rautakauden lopulla vettä tai rantaa.

Havainnointi:

Kohtalaiset havainnointimahdollisuudet. Lähipelto oli sängellä tai kesannolla.

SUOJELUTIEDOT**Kunto ja hoito:**

Löytöpaikka on ojankaivuun yhteydessä luultavasti kokonaan tuhoutunut.

Luokitus:

Rauhoitusluokka III. Löytöpaikan yhteydestä ei todettu mitään kiinteään muinaisjäännökseen viittaavaa.

20. Raula III

Peruskartta: 1131 11 LAITILA
 Koordinaatit: X=6755 58 Y=1534 45 Z=20
 Tyyppi: hajalöytöpaikka
 Ajoitus: rautakausi
 Luokka: III
 Laajuus: -
 Rajaus: -
 Lukumäärä: 1

OMISTAJATIEDOT

Tila: 400-441-0007-0032 Raula
 Omistaja: (Risto) Juhani Kylä-Raula
 Osoite: Untamontie 5 C 23800 LAITILA

ARKISTOTIEDOT

Aiemmat tiedot: Kivikoski 1934, tark.; Hirviluoto 1955, inv. s.
 189-190
 Aiemmat löydöt: KM 9832, rautainen miekka
 Löydöt: -
 Kartat: -
 Negatiivit: -
 Diapositiivit: 26368
 Karttaotteet: PK 1131 11 B LAITILA, 1:10 000. Helsinki 1984.

TUTKIMUSTIEDOT

Tutkimusperuste:

Aiemmat löytötiedot.

Menetelmät:

Maan pinnalle näkyvien rakenteiden ja sorakuoppien leikkausten tarkastus.

Maaston kuvaus:

Kohde sijaitsee vajaat 300 metriä Untamalan kirkosta pohjoiskoilliseen, Kylä-Raulan taloon menevän tien luoteispuolella. Paikka on luode-kaakko-suuntaisen sora- ja hiekkaharjun koillisrinnettä. Kohdassa on vanha sorakuoppa, joka on aivan katajikon peitossa.

Kohteen kuvaus:

Esineen löysi v. 1934 poikanen Uno Wahlroos leikkiessään. Löytökohta on kuvan perusteella ollut aivan sorakuopan reunassa. Kivikoski ei paikkaa tarkastaessaan löytänyt mitään merkkiä muinaisjäännöksestä.

Hirviluodon inventoinnissa mainitaan, että Juha Raula (lienee sama kuin nykyinen maanomistaja) olisi löytänyt samoilta kohdilta miekan ponnin, joka ei olisi tallessa. Kivikoski puolestaan toteaa miekan löytöluettelotiedoissa, että siitä puuttuisi ponsi. Luettelo on kuitenkin v. 1952 lisätty teksti että ponsi on olemassa, samalla löytönumerolla. V. 1992 ponsi löytyi kokoelmista paikaltaan miekkaan kiinnitettynä ja on epäilemättä alunperinkin kuulunut siihen. V. 1992 inventoinnissa paikkaa tarkastettaessa voitiin todeta, et-

tä sorakuoppa oli laajentunut sitten v. 1934 ja löytöpaikka siten todennäköisesti kokonaan tuhoutunut.

Havainnointi:

Kohtalaiset havainnointimahdollisuudet. Alue oli lähes kokonaan katajikon vallassa.

SUOJELUTIEDOT**Kunto ja hoito:**

Löytöpaikka on todennäköisesti kokonaan tuhoutunut soranotossa. Nykyään alue on katajaa kasvavaa joutomaata.

Luokitus:

Rauhoitusluokka III. Löytöpaikan yhteydestä ei todettu mitään kiinteään muinaisjäännökseen viittaavaa.

21. Rekola

Peruskartta: 1131 11 LAITILA
 Koordinaatit: X=6755.45 Y=1535 90 Z=15 (alueen keskikoord.)
 Tyyppi: hajalöytöpaikka
 Ajoitus: ajoittamaton
 Luokka: III
 Laajuus: -
 Rajaus: -
 Lukumäärä: 1

OMISTAJATIEDOT

Tila: 400-441-0010-0008 Rekola
 Omistaja: Kustaa Arvid Vuorisen pk
 Osoite: -

ARKISTOTIEDOT

Aiemmat tiedot: Hirviluoto 1955, inv. s. 14
 Aiemmat löydöt: KM 13856, reikäkivi
 Löydöt: -
 Kartat: -
 Negatiivit: -
 Diapositiivit: -
 Karttaotteet: PK 1131 11 D LAITILA, 1:10 000. Helsinki 1984.

TUTKIMUSTIEDOT**Tutkimusperuste:**

Aiemmat tiedot.

Menetelmät:

Maan pinnalle näkyvien rakenteiden tarkastus, pintapoiminta.

Maaston kuvaus:

Kohde sijaitsee n. 1550 metriä Untamalan kirkosta koilliseen ja 150 metriä Rekolan tilasta pohjoiskoilliseen. Paikka on kallioisten ja kuusta kasvavien moreenisaarekkeitten ympäröimää, lounaaseen viettävää savista peltoa.

Kohteen kuvaus:

Reikäkivi löytyi pellosta 1940-luvun puolivälissä. Tarkempia tietoja löytöpaikasta ja löytösuhteista ei ole. V. 1992 inventoinnissa pellon yläosasta ei todettu mitään merkkiä muinaisjäännöksestä.

Havainnointi:

Hyvät havainnointimahdollisuudet. Pelto oli kasvimaana.

SUOJELUTIEDOT**Luokitus:**

Rauhoitusluokka III. Kohteen ympäristöstä ei todettu mitään kiinteään muinaisjäännökseen viittaavaa.

6.3 Rauhoituksesta poistettavat kohteet

1. Uhrasuo, röykkiöitä?, luokka III

X=6756 15 Y=1534 12 Z=12.5-15

Tila 400-441-0026-0006 Seikola, omist. Juha ja Eliisa Lamppi Untamontie 23800 LAITILA

Tark. A.-L. Hirviluoto 1968 (ei kert. 1992)

Kohde on merkitty peruskarttaan ja myöhemmin Hirviluodon inventointikertomuksen 1955 liitekarttaan 1131 11 B. Varsinais-Suomen seutukaavaliiton suojelualueet ja kohteet 1979. Osa-alue 51 Laitila, SU-kohde 671 Uhrasuo, s. 150.

Kohde on sijainnut peruskartan muinaisjäännösmerkin perusteella noin 700 metriä Untamalan kirkosta luoteeseen Untamalan tien koillispuolella. Kohdassa on suuri hiekkakuoppa, joka on osittain täyttynyt vedellä. Kuopan pohjalle pohjoispäähän on rakennettu joitakin vuosia sitten omakotitalo, jonka pihamaalla kohteen pitäisi sijaita. Mahdollinen muinaisjäännös on luultavasti tuhoutunut jo rakentamista edeltäneessä soranotossa. Kohde on syytä poistaa suojeluluetteloista ja peruskartalta.

2. Huttela, röykkiöitä?, luokka III

X=6756 52 Y=1534 14 Z=20

Tila 400-441-0026-0013 Huttela, omist. Emil Lauri Huttelan pk

Tark. A.-L. Hirviluoto 1968 (ei kert. 1992)

Kohde on merkitty peruskarttaan muinaisjäännösmerkillä ja myöhemmin Hirviluodon inventointikertomuksen 1955 liitekarttaan 1131 11 B. Varsinais-Suomen seutukaavaliiton suojelualueet ja kohteet 1979 Osa-alue 51, SU-kohde 672 Huttela, s. 150.

Kohde sijaitsee noin kilometri Untamalan kirkosta luoteeseen ja Huttelan tilasta 200 metriä itäkoilliseen. Paikka on luode-kaakko-suuntaista harjunrintettä, jonka pohjoispuolella on osittain umpeenkasvanut vanha sorakuoppa ja itä- ja eteläpuolella peltoja. Kasvillisuus on havupuuvaltaista kangasmetsää. Pellon reunassa kasvaa runsaasti vadelmaa.

V. 1992 inventoinnissa koordinaattien mukaisesta ja myös peruskarttaan muinaisjäännösmerkillä merkitystä kohdasta ei voitu todeta yhdessä tutkija Tuula Heikkurinen-Montellin kanssa tehdyssä tarkastuksessa mitään muinaisjäännökseen viittaavaa. Sen sijaan rinteessä näkyi useamman kymmenen metrin pituisena vallimainen muodostelma, jossa oli suuria pyörityneitä kiviä. Valli näkyy myös pohjoisempana harjunrinteessä ja noudattelee noin 20 metrin korkeuskäyrää. Kyseessä on ilmeinen luonnonmuodostuma, todennäköisesti jokin muinainen rantavalli. Maisema on ehdottomasti säilyttämisen arvoinen, mutta kohdetta ei ole syytä rauhoittaa muinaismuistolain perusteella.

3. Suominen, röykkiöitä?, luokka III

X=6754 83 Y=1535 19 Z=12.5

Tila 400-441-0013-0013 Arvela 1, omist. Lempi Kustaava Huttela, os. Untamontie 8 D 23800 LAITILA

Inv. A.-L. Hirviluoto 1955 (256-257 Suominen)

Kohde ei ole mukana Varsinais-Suomen suojelualueet ja kohteet -luettelossa 1979.

Kohde sijaitsee noin kilometri Untamalan kirkosta kaakkoon valtatie 8 lounaispuolella, luode-kaakko-suuntaisessa kivikkoisessa moreenisaarekkeessa. Saarekkeessa kasvaa lehtipuita ja vahva ruo-

ho. Ympäristö on nykyisin peltona olevaa vanhaa liejusavista vesijättömaata.

Hirviluoto ilmoittaa inventointikertomuksessaan saarekkeesta yhden kummun ja yhden latomuksen noin metrin päässä toisistaan. V. 1992 inventoinnissa saarekkeesta ei voitu havaita mitään muinaisjäänökseen viittaavaa, vaan kaikki todetut kivikot vaikuttivat luontaisilta. Maasto oli hyvin kosteata ja on todennäköistä, että saareke on rautakauden aikaan ollut lähes veden peitossa. Kohdetta ei mielestäni ole syytä pitää rauhoitettuna.

7. LUETTELOT

7.1 Luettelo tutkimusalueen suojelukohteista

1. MYLLYMÄKI-VUORENPÄÄ

Rautakautinen kalmisto, I

X=6755 13-47 Y=1534 77 - 1535 08 Z=12.5-22.5

Kohde sijaitsee Untamalan kirkosta 300-500 metriä kaakkoon Untamalan tien ja valtatie 8 välissä, luode-kaakko-suuntaisella soraja hiekkaharjulla. Kahdella kapealla mäellä, Myllymäellä ja Vuorenpäässä, olevassa kalmistossa on todettu yli kolmekymmentä maasta ja kivistä koottua matalaa kumpua. Osa tutkituista kummuista on osoittautunut haudoiksi, joissa vainajan poltetut jäännökset on asetettu kummun keskelle kaivettuun kuoppaan tai alkuperäiselle maanpinnalle. Muutamat hautauksista on ehkä tehty polttamatta vainajaa. Haudat ovat olleet niukkalöytöisiä ja harvojen ajoitettavien pronssiesineiden perusteella kalmisto sijoittuu roomalaisajalle, 100-200 -luvulle jKr. Kalmiston käyttö saattaa ulottua vielä keskiselle rautakaudelle. Harjun koillisrinteessä näkyy vanhoja peltoterasseja, jotka saattavat olla peräsin jo rautakaudelta. Muinaisjäännösalue on tieteellisesti ja yleisenä nähtävyytenä valtakunnallisesti arvokas kokonaisuus. Myllymäellä kulkee Maailman Luonnon säätiön talkootyöllä tekemä ja museoviraston kunnostama, opastein ohjattu luonto- ja kulttuuripolku.

Tutkimukset Tallgren 1912, kaiv.; Europaeus 1915, tark.; Tallgren 1919, kaiv.; Forsblom 1921 (1922), kaiv.; Europaeus 1921, tark.; Tallgren 1926, kaiv.; Hirviluoto 1955, inv.; Taskinen 1987, kunn., Seppälä 1992, inv.

Löydöt KM 6109:28-44, 7592:5-6, 7887, 8698, 13883

Varsinais-Suomen suojelualueet ja kohteet, Osa-alue 51 Laitila, SU-kohde 666 Myllymäki-Vuorenpää. Varsinais-Suomen seutukaavaliitto 1979.

2. VUORENMÄKI

Rautakautinen asuinpaikka?, II

X=6755 16 Y=1534 98 Z=15

Kohde sijaitsee Untamalan kirkosta 600 metriä etelään Untamalan tien lounaispuolella, lounaaseen viettävässä hiekkapellossa. Mahdollinen asuinpaikka todettiin pellon pinnasta talteen saatujen löytöjen perusteella.

Tutkimukset Seppälä 1992, inv.

Löydöt KM 27426:1-2, saviastianpaloja ja kvartsikaavin.

3. VUORENMÄEN PYSTYKIVET

Ajoittamattomia pystykiviä, I

X=6755 12-19 Y=1534 98 - 1535 03 Z=15-17

Kivet sijaitsevat Untamalan kirkosta 600 metriä eteläkaakkoon, Untamalan tien lounaisreunassa. Noin puolen metrin korkuiset kivet on sijoiteltu tien varteen sadan metrin matkalle. Kiviriviä ei ole voitu ajoittaa, mutta se on luultavasti asetettu paikalleen jo vuosisatoja sitten. Pystykiviä tavataan erityisesti Lounais-Suomessa. Kyseessä on valtakunnallisesti merkittävä, harvinainen muinaisjäännöstyyppi.

Tutkimukset Hirviluoto 1955, inv.; Seppälä 1992, inv.

4. HAVERIN PYSTYKIVET

Ajoittamattomia pystykiviä, I

X=6755 45-47 Y=1534 77-78 Z=17.5

Kivet sijaitsevat Untamalan kirkosta 250 metriä kaakkoon molemmin puolin Untamalan tietä. Kohdassa on kolme tarkoituksellisesti aseteltua kiveä, joiden ajoitus ja tarkoitus on epäselvä. Kivet ovat samantyyppisiä kuin Vuorenmäen pystykivet.

Tutkimukset Europaeus 1921, tark.; Hirviluoto 1955, inv.; Seppälä 1992

5. SEIKO I

Rautakautinen kuppikivi, I

X=6755 28-36 Y=1534 35-39 Z=15 (mj. alue)

X=6755 335 Y=1534 379 Z=15 (kohde)

Kohde sijaitsee Untamalan kirkosta 350 metriä lounaaseen, Niemispään viedän tien itäpuolella. Paikka on tien reunassa oleva kallioalue, josta kuppikivi pistää esiin pellon suuntaan. Noin neliömetrin kokoisessa, tasalakisessa kivessä on neljä kuppia kahdessa parissa. Koko kallioalue on rauhoitettu.

Tutkimukset Hirviluoto 1955, inv. (liitekartassa); Seppälä 1992, inv.

Varsinais-Suomen suojelualueet ja kohteet, Osa-alue 51 Laitila, SU-kohde 728 tai 785 (virheelliset tiedot). Varsinais-Suomen seutukaavaliitto 1979.

6. SEIKO II

Rautakautinen asuinpaikka ja/tai kalmisto, II

X=6755 43-53 Y=1534 37-49 Z=17.5

Kohde sijaitsee Untamalan kirkosta 200 metriä lounaaseen, Niemispään viedän tien kaakkoispuolella olevassa kivikkoisessa pelto-osaarekkeessa ja pellossa. Kyseessä on mahdollisesti sekä asuinpaikka- että kalmistoalue. Saarekkeen kohdalta, Niemispään tien reunasta on löydetty todennäköisesti tuhoutuneesta kiviröykkiöhaudasta peräisin oleva 200-luvulle jKr. ajoittuva keihäänkärki. Pellostosta löytyi v. 1992 inventoinnissa rautakautisia saviastianpaloja. Saarekkeessa on luultavasti useita muinaisjäännöksiä, lähinnä kiven- ja maansekaisia röykkiöitä.

Tutkimukset Hirviluoto 1955, inv.; Seppälä 1992, inv.

Löydöt KM 14419 keihäänkärki, KM 27427:1-3 saviastianpaloja, palanutta savea

7. UNTAMALA

Rautakautinen-keskiaikainen kalmisto, I

X=6755 53-66 Y=1534 55-68 Z=22.5

Kohde sijaitsee kirkon välittömässä lähiympäristössä, kirkkomaalla ja kirkon kaakkoispuolisella pihamaalla. Alueella on todennäköisesti ollut myöhäisrautakautinen ja keskiaikainen ruumishautakalmisto. Kirkkomaalla olevan pystykiven "Kalevanpojan viikatteentikun" vierestä on todettu kaksi 1100-1200 -luvulle jKr. ajoittuvaa hautaa. Tarinoiden mukaan "Kalevanpojan viikatteentikku" on Kaleva-, Kalevanpoika tai Väinämöinen-nimisen jättiläisen paikalle heittämä hioinkivi. Kirkosta kaakkoon, Eino Heinikkalan talon vierestä löytyi v. 1960 pihamaata tasoitettaessa esineellinen ruumishauta. Haudan vainaja oli varustettu runsaalla 1000 -luvun hopeaesineistöllä, mm. ristiriipuksella. Paikalta on epävarmoja havaintoja myös muista haudoista. Mahdollinen kalmisto on luultavasti suureksi osaksi tuhoutunut pihamaan tasoituksessa. Heinikkalan löytö on ainoa tunnettu myöhäisen rautakauden esineellinen ruumishauta Vakka-Suomesta. Untamalan kirkko ympäristöineen on valtakunnallisesti merkittävä esihistoriallinen ja historiallinen muinais-

muistoalue.

Tutkimukset Kivikoski 1952, kaiv.; Salmo 1961, lausunto; Hirviluoto 1961, tark.; Purhonen - Söyrinki 1978, kaiv.

Löydöt KM hist.os. 52095:1-10, KM 15140:1-15

Varsinais-Suomen suojelualueet ja kohteet, Osa-alue 51 Laitila, SU-kohde 667 Untamala, kirkkomaa. Varsinais-Suomen seutukaavaliitto 1979.

8. ELSILÄ

Rautakautinen kuppikivi ja röykkiöitä?, I/II

X=6755 65-82 Y=1534 62-69 Z=17.5-20

Kohde sijaitsee 160 metriä Untamalan kirkosta pohjoiskoilliseen valtatie 8 lounaispuolella, valtatie ja Untamalan yhdystien risteyksessä olevassa saarekkeessa. Kuppikivi sijaitsee moreenisaareskeksen eteläreunassa, noin 15 metriä valtatiestä lounaaseen. Se on pieni ja matala maakivi, johon on tehty 12 pyöreätä kuoppaa. Ketosaarekkeessa on useita kumpareita, jotka saattavat olla kiven- ja maansekaisia röykkiöitä.

Tutkimukset Hirviluoto 1955, inv. (262 Eino Heinikkala)

Varsinais-Suomen suojelualueet ja kohteet, Osa-alue 51 Laitila, SU-kohde 669 Ventola. Varsinais-Suomen seutukaavaliitto 1979.

9. MOROMAA

Ajoittamattomia röykkiöitä, II

X=6755 78-82 Y=1534 68-70 Z=25

Kohde sijaitsee Untamalan kirkosta 200 metriä koilliseen, valtatie 8 koillispuolella. Paikka on samaa kivikkoista moreenisaareskettä kuin kohde 8 ELSILÄ. Umpeenkasvaneessa saarekkeessa on todettu yksi kiviröykkiö ja kolme kiven- ja maansekaista röykkiötä. Ainakin osa röykkiöistä on luultavasti vanhaan viljelymaisemaan liittyviä jäännöksiä.

Tutkimukset Seppälä 1992, inv.

10. HEINIKKALA I

Rautakautinen asuinpaikka tai kalmisto, II

X=6755 70-80 Y=1534 90 - 1535 02 Z=17.5-20

Kohde sijaitsee Untamalan kirkosta 350 metriä koilliseen, valtatie 8 koillispuolella, Heinikkalan taloon vievän tien luoteispuolella. Paikka on lounaaseen pistävässä ja tien halkaisemassa moreeniniemekkeessä. Kivikkoisessa niemekkeessä on ainakin kolme kiven- ja maansekaista röykkiötä, joista yksi on suureksi osaksi tuhoutunut tienteossa. Vahingoittuneesta röykkiöstä on saatu talteen rautakautisia saviastianpaloja.

Tutkimukset Hirviluoto 1955, inv. (261 Toivo Heinikkala); Seppälä 1992, inv.

Löydöt KM 27428:1-2, saviastianpaloja

Varsinais-Suomen suojelualueet ja kohteet, Osa-alue 51 Laitila, SU-kohde 668 Heinikkala. Varsinais-Suomen seutukaavaliitto 1979.

11. TOUKOLA

Ajoittamaton röykkiö, II

X=6755 80-82 Y=1534 58-62 Z=20

Kohde sijaitsee Untamalan kirkosta 200 metriä pohjoiskoilliseen, yhdystien pohjoispuolella olevassa moreenisaareskeessa. Saarekkeen korkeimmalla kohdalla on todennäköisesti kiven- ja maansekainen röykkiö.

Tutkimukset Seppälä 1992, inv.

12. KYLÄ-RAULA

Ajoittamattomia röykkiöitä, II

X=6755 85-90 Y=1534 58-62 Z=20

Kohde sijaitsee Untamalan kirkosta 250 metriä pohjoiseen, valtatie 8 lounaispuolella olevassa moreenisaarekkeessa. Kivikkoisessa saarekkeessa on todennäköisesti useampia röykkiöitä, joista selvin on pellon reunassa oleva, isoista kivistä kasattu röykkiö.

Tutkimukset Hirviluoto 1955, inv. (263 Kylä-Raula), Seppälä 1992, inv.

Varsinais-Suomen suojelualueet ja kohteet, Osa-alue 51 Laitila, SU-kohde 670 Kylä-Raula. Varsinais-Suomen seutukaavaliitto 1979.

13. RAULA I

Ajoittamattomia röykkiöitä, II

X=6755 91-93 Y=1534 67 Z=15

Kohde sijaitsee Untamalan kirkosta 300 metriä pohjoiskoilliseen valtatie 8 koillispuolella, Kalliometsän tiestä luoteeseen.

Paikka on kivikkoista moreenisaarekettä. Saarekkeesta on todettu kaksi kiven- ja maansekaisista röykkiötä. Röykkiöt saattavat liittyä vanhaan peltoviljelyyn.

Tutkimukset Seppälä, inv. 1992

14. RAULA II

Ajoittamattomia röykkiöitä, II

X=6756 00-02 Y=1534 58-61 Z=25

Kohde sijaitsee Untamalan kirkosta 400 metriä pohjoiseen, valtatie 8 koillispuolella, vanhojen kesantopeltojen ympäröimässä moreenisaarekkeessa. Saarekkeesta on todettu ainakin kaksi kiven- ja maansekaisista röykkiötä.

Tutkimukset Seppälä 1992, inv.

15. HEINIKKALA II

Rautakautinen kuppikivi, II

X=6756 38 Y=1535 55 Z=12.5

Kohde sijaitsee Untamalan kirkosta 1200 metriä koilliseen, Rekolaa vievän tien pohjoispuolella. Paikka on luoteeseen viettävää isokivistä moreenimaastoa. Irtonainen kuppikivi ei ehkä ole alkuperäisellä paikallaan. Kivessä on kolme pientä kuoppaa.

Tutkimukset Tallgren 1919, tark.; Hirviluoto 1955, inv. (324)

Varsinais-Suomen suojelualueet ja kohteet, Osa-alue 51 Laitila, SU-kohde 684 (virh. koord.). Varsinais-Suomen seutukaavaliitto 1979.

16. LALLA II

Pronssikautisia? röykkiöitä, II

X=6756 76-78 Y=1533 83-88 Z=30

Kohde sijaitsee Untamalan kirkosta 1400 metriä luoteeseen, Untamalan tien ja valtatie 8 välissä. Paikka on Lallan tilan takana olevaa sora- ja hiekkaharjua, jossa on suuria sorakuoppia. Harjun laelta on todettu kaksi matalaa kiviröykkiötä ja yksi kiven- ja maansekainen röykkiö. Röykkiöitä on pengottu.

Tutkimukset Seppälä 1992, inv.

7.2. Luettelo tutkimusalueen löydöistä

Kaikki löytöpaikat ovat peruskarttalehdellä 1131 11 LAITILA

KM 6109:28-44

X=6755 29-39 Y=1534 81-92 Z=17.5-20

Untamalan kalmisto (kohde 1 MYLLYMÄKI-VUORENPÄÄ). Rautakautisia kalmistolöytöjä Tallgrenin kaivauksesta 1912. Mm. pronssinen nauhamainen rannerengas (:39), preussilaisen sarjan pronssinen silmäsolki (:42), rautainen hela (:40), lasihelmi (:30), saviastianpaloja, rautanauloja, kuonaa ja palaneita luita. Roomalaisaika, 100-200 jKr. (Tallgren 1914, 8; Salo 1968, 31-32; Kivikoski 1969, 26-27; Keskitalo 1979, 76)

KM 7592:4

Ei voi paikallistaa. Nykyisen Niemen talon koordinaatit: X=6756 70 Y=1535 46 Z=20

Niemen talon pellosta. Rautakautinen hajalöytö?. Pystykulmaviivakoristeinen massiivinen pronssirannerengas. Viikinkiaika, 900-1000 -luku jKr. (Lehtosalo-Hilander 1982, 120-121). Löytö on Tallgrenin Myllymäen kaivauskertomuksessa 1919 sekä teoksessa Varsinais-Suomen historia 1 (Tallgren 1931, 131) merkitty ilmeisestikin virheellisesti Untamalan kalmistoon eli Myllymäkeen kuuluvaksi.

KM 7592:5-6

X=6755 35-37 Y=1534 84-85 Z=20

Untamalan kalmisto (kohde 1 MYLLYMÄKI-VUORENPÄÄ). Rautakautisia kalmisto(?)löytöjä Tallgrenin kaivauksesta 1919. Rautaveitsien katkelmia.

KM 7887

X=6755 37 Y=1534 83 Z=20

Myllymäki (kohde 1 MYLLYMÄKI-VUORENPÄÄ). Rautakautinen kalmisto(?)löytö Forsblomin kaivauksesta 1921. Pronssinen avoin rannerengas. Roomalaisaika 100-200 -luku jKr. (Salo 1968, 104).

KM 8698

X=6755 33 Y=1534 91 Z=15

Untamalan kalmisto (kohde 1 MYLLYMÄKI-VUORENPÄÄ). Rautakautisia kalmisto(?)löytöjä Tallgrenin kaivauksesta 1926. Rautaesineiden katkelmia.

KM 9832

X=6755 58 Y=1534 45 Z=20

Untamala (kohde 20 Raula). Rautakautinen hajalöytö. Rautainen miekan katkelma, Petersenin tyyppiä H. Viikinkiaika, 800-950 -luku jKr. (vrt. Kivikoski 1973, Abb. 831; Lehtosalo-Hilander 1985, 10)

KM 11243

X=6754 84 Y=1535 28 Z=10 - 12.5

Untamala (kohde 17 Santamäki). Rautakautinen hajalöytö. Hopeinen rengasneula, ns. ohdakesolki. Viikinkiaika, 900-luku jKr. (Cleve 1942).

KM 13038

X=6754 93 Y=1535 33 Z=12.5

Paattimäki (kohde 18 Paattimäki). Rautakautinen hajalöytö. Rautainen veitsen(?) katkelma. Vanhempi rautakausi? (Kivikoski 1969, 67).

KM 13856

X=6755 45 Y=1535 90 Z=15

Rekola (kohde 21 Rekola). Ajoittamaton hajalöytö. Pyöreä reikäkivi.

KM 13883

X=6755 37 Y=1534 84 Z=20

Myllymäki (kohde 1 MYLLYMÄKI-VUORENPÄÄ). Rautakautinen kalmisto(?)löytö. Pronssinen vyönsolki? Kansainvaellusaika, 500 -luku jKr.? (Tolonen-Siiriäinen-Hirviluoto 1979, 28, jossa viite Kivikoski 1973, Fig. 231 virh., vrt. esim. Kivikoski 1973, Abb. 322).

KM 14419

X=6755 50 Y=1534 38 Z=17.5

Untamala (kohde 6 SEIKO II). Rautakautinen hauta(?)löytö. Rautainen putkikeihäänkärki. Roomalaisaika, 200-lukua jKr. (vrt. Ilkjaer 1990, 111-112, 328, tieto Schauman-Lönnqvist 5.11.92)

KM 15140:1-15

X=6755 56 Y=1534 65 Z=22.5

Heinikkala (kohde 7 UNTAMALA). Rautakautinen kalmisto(?)löytö. Hopeaesineitä: ristiriipus ja katkelmia ketjulaitteesta (:1-3,5), rannerengas (:8), raha (:11), kaksi solkea (:4, 9-10) ja sormusta (:6-7) sekä pronssinen vyönsoljen katkelma ja heloja (:12-13?). Viikinkiaika, 1000-luku jKr. (Itkonen 1964).

KM 15475

Ei voi paikallistaa Untamalaa tarkemmin.

Untamala. Löytyi v. 1962 tietöiden yhteydessä Silon tien varteen tuodusta sorasta, joka oli otettu Laitilan Untamalan kylän sora-kuopasta. HUOM! Vrt. Hirviluodon tark. kertomus v. 1961 (kohde 7 UNTAMALA), jonka mukaan Heinikkalan talon itäpuolelta, esineiden KM 15140:1-15 löytöpaikan läheltä, oli keväällä 1960 viety sora Hinnerjoelle tietyömaalle. Silo on aivan Laitilan ja Hinnerjoen rajalla. Ks. verifikaatti.

Rautakautinen hauta(?)löytö. Putkellinen keihäänkärki, putkessa hopeointia, Petersenin M-tyyppiä. Viikinkiaika, 900-1000 -luku jKr. (vrt. Kivikoski 1973, 864; Lehtosalo-Hilander 1982, 165-166).

KM 26303

X=6754 40 Y=1535 62 Z=10-12.5

Arola (kohde 19 Arola). Rautakautinen hajalöytö. Särmänuppinen, pronssinen hevosenkenkäsolkki. Viikinki- tai ristiretkiaika, 1000-1100 -luku jKr.

KM 27426:1-2

X=6755 16 Y=1534 98 Z=12.5-15

Vuorenmäki (kohde 2 VUORENMÄKI). Rautakautisia? asuinpaikka(?)löytöjä Seppälän inventoinnista 1992. Saviastianpala ja kvartsikaavin.

KM 27427:1-4

X=6755 44-50 Y=1534 39-50 Z=17.5

Seiko II (kohde 6 SEIKO II). Rautakautisia asuinpaikka(?)löytöjä Seppälän inventoinnista 1992. Saviastianpaloja ja palanutta savea.

KM 27428:1-2

X=6755 71-72 Y=1534 92-94 Z=17.5

Heinikkala I (kohde 10 HEINIKKALA I). Rautakautisia asuinpaikka- tai kalmistolöytöjä Seppälän inventoinnista 1992. Saviastianpaloja.

KM hist. os. 52095:1-10

X=6755 60 Y=1534 59 Z=22.5

Laitila Untamalan kirkkomaa (kohde 7 UNTAMALA). Rautakautisia tai keskiaikaisia hautalöytöjä Kivikosken kaivauksesta 1952. Kuumukoristeisia pronssikupuroita otsanauhasta? (:1-2), rautaisia arkunnauloja (:4-10), kallon osia (:3). Ristiretkiaika-keskiaika, 1100-1200 -luku jKr. (Kivikoski 1952, 161-164; Kivikoski 1955, 65-69).

7.3 Luettelo kertomukseen liittyvistä kartoista

Kartat:

1. MYLLYMÄKI-VUORENPÄÄ, yleiskartta 1:1 000. A3
2. VUORENMÄKI, yleiskartta 1:1 000. A4.
3. VUORENMÄEN PYSTYKIVET, yleiskartta 1:1 000. A4
4. HAVERIN PYSTYKIVET, yleiskartta 1:1 000. A4
5. SEIKO I, yleiskartta 1:1 000. A4
6. SEIKO II, yleiskartta 1:1 000. A4
7. UNTAMALA, yleiskartta 1:1 000. A3, muovi
8. ELSILÄ, MOROMAA, yleiskartta 1:1 000. A4
9. HEINIKKALA I, yleiskartta 1:1 000. A4
10. TOUKOLA, KYLÄ-RAULA, yleiskartta 1:1 000. A4
11. RAULA I, RAULA II, yleiskarttaluonnos 1:2 000. A4
12. HEINIKKALA II, yleiskarttaluonnos 1:2 000. A4
13. LALLA II, yleiskarttaluonnos 1:2 000. A4.

Karttaotteet:

Kansilehti PK 1131 11 LAITILA, 1:20 000. Helsinki 1984.
Kohteet peruskartalla 1131 11 LAITILA, 1:10 000.

Liitekartta:

Maaperä- ja rannansiirtymiskartta 1:10 000. A3.

7.4 Luettelo kertomukseen liittyvistä negatiiveista

- 6x6 Kuvaaja S.-L. Seppälä ellei toisin mainita.
- 90735-
90740 Panoraama. Untamalaa kylän lounaispuolelta, Luhdasta kuvattuna. Vas. horisontissa Niemispään tie ja sen varressa olevissa saarekkeissa kohde 5 SEIKO I ja kohde 6 SEIKO II. Keskellä Untamalan vanha kyläkeskus, kohde 7 UNTAMALA ja oikealla harjulla kohde 1 MYLLYMÄKI-VUORENPÄÄ. KUVA 1.
- 24x36
- 90741 Kohde 17 Santamäki. Ohdakeneulan KM 11243 löytöpaikka pylvään takana saarekkeen kärjessä, todennäköisesti nykyisin valtatie 8 kohdalla. Koillisesta
- 90742 Kohde 17 Santamäki. Untamalan kylää ohdakeneulan KM 11243 löytöpaikalta valtatie 8 kohdalta kuvattuna. Kaakosta.
- 90743 Kohde 17 Santamäki. Ohdakeneulan KM 11243 löytöpaikka saarekkeen kärjessä, todennäköisesti nykyisin valtatie 8 kohdalla. Taustalla Paattimäki ja omakotitalon oikealla puolella kohde 18 Paattimäki. Lounaasta.
- 90744 Kohde 1 MYLLYMÄKI-VUORENPÄÄ. Yleiskuva Myllymäestä. Luoteesta. KUVA 3.
- 90745 Kohde 1 MYLLYMÄKI-VUORENPÄÄ. Yleiskuva Myllymäestä ja sen lounaispuolisesta rinteestä. Luoteesta.
- 90746 Kohde 1 MYLLYMÄKI-VUORENPÄÄ. Yleiskuva Myllymäestä, keskellä paja. Lounaasta. KUVA 2.
- 90747 Kohde 2 VUORENMÄKI. Harjun lounaisrinnettä. Keskellä, metsän reunasta oikeaan KM 27426:1-2 löytöpaikka. Luoteesta.
- 90748 Kohde 1 MYLLYMÄKI-VUORENPÄÄ. Harjun koillisrinnettä Myllymäen päästä kuvattuna. Luoteesta. KUVA 3.
- 90749 Kohde 5 SEIKO I. Yleiskuva alueesta. Vas. pellon reunasta esiin pistävä kuppikivi. Pohjoisesta. KUVA 5.
- 90750 Kohde 5 SEIKO I. Näkymä kuppikiven kohdalta Myllymäen suuntaan. Lännestä. KUVA 6.
- 90751 Kohde 5 SEIKO I. Kuppikivi. Kuopissa pihlajanmarjoja. Lännestä. KUVA 7.
- 90752 Kohde 8 ELSILÄ. Kuppikivi. Kuopissa pihlajanmarjoja. Koillisesta. KUVA 14.
- 90753 Kohde 6 SEIKO II. Yleiskuva alueesta. Saarekkeen edessä Niemispään tie. Lounaasta.
- 90754 Kohde 6 SEIKO II. Yleiskuva alueesta auringonlaskun aikaan. Saarekkeen takana horisontissa Niemispään tie. Kaakosta. KUVA 8.
- 90755 Kohde 15 HEINIKKALA II. Kuppikivi kuopassa. Kaakosta. KUVA 19.
- 90756 Kohde 15 HEINIKKALA II. Yleiskuva kuppikiven ympäristöstä. Vas. Untamalasta Rekolaan vievä tie. Itäkaakosta.
- 90757 Kohde 6 SEIKO II. Keskellä keihäänkärjen KM 14419 löytöpaikka Niemispään tien reunassa. Lounaasta. KUVA 9.
- 90758 Kohde 7 UNTAMALA. Eino Heinikkalan ja August Elsilän talojen välistä aluetta, jota kuorittiin v. 1960. Vas. mäkitie, oik. reunassa koekaivausalue 2. Luoteesta.
- 90759 Kohde 7 UNTAMALA. Untamalan kirkkomaa. Keskellä nurmikkoa männystä oikeaan koekaivausalue 2 ennen kaivausta. Koillisesta.
- 90760 Kohde 7 UNTAMALA. Untamalan kirkkomaa. Vas. mäkitietä, etualalla vanha peltotilkku, kirkko taustalla. Luoteesta.

- 90761 Kohde 7 UNTAMALA. Koekaivausalue 1. Luoteesta.
 90762 Kohde 7 UNTAMALA. Koekaivausalue 2. Luoteesta. KUVA 10.
 90763-
 90767 Panoraama. Untamalaa kylän lounaispuolelta, Luhdasta kuvattuna. Vas. horisontissa Niemispään tie ja sen varressa olevissa saarekkeissa kohde 5 SEIKO I ja kohde 6 SEIKO II. Keskellä Untamalan vanha kyläkeskus, kohde 7 UNTAMALA ja oikealla harjulla kohde 1 MYLLYMÄKI-VUORENPÄÄ.
- 90768 Kohde 12 KYLÄ-RAULA. Yleiskuva Raulan pellostä mäkitieltä navetan kohdalta. Vas. kohde 12 KYLÄ-RAULA saarekkeessa valtatie 8 reunassa, oik. yhdystien varressa kohde 11 TOUKOLA, yhdystien takana näkyy kohde 8 ELSILÄ. Lounaasta.
- 90769 Kohde 20 Raula III. Miekan katkelman KM 9832 löytöpaikka Raulan tien reunassa katajikossa, mäkitieltä kuvattuna. Etelälounaasta.
- 90770 Kohde 8 ELSILÄ. Saareke kuvattuna Untamalan kirkon kohdalta. Kuppikivi saarekkeen oikeassa reunassa. Etelästä. KUVA 12.
- 90771 Kohde 7 UNTAMALA. Työkuva. Immo Jalava kaivaa koekaivausalue 3. Taustalla Eino Heinikkalan talo. Koillisesta. KUVA 11.
- 90772 Kohde 10 HEINIKKALA I. Osittain tuhoutunut röykkiö 1 Helge Heinikkalaan johtavan tien leikkauksessa. Saviastianpalojen KM 27428:2 löytöpaikka maanpinnalla näkyvän ison kiven alapuolella näkyvässä kiveyksessä ja tummassa maassa. Kaakosta.
- 90773 Kohde 10 HEINIKKALA I. Osittain tuhoutunut röykkiö 1 Helge Heinikkalaan johtavan tien leikkauksessa. Saviastianpalojen KM 27428:2 löytöpaikka maanpinnalla näkyvän ison kiven alapuolella näkyvässä kiveyksessä ja tummassa maassa. Oikealla Antti Heinikkala, 150 senttiä. Kaakosta. KUVA 18.
- 90774 Kohde 10 HEINIKKALA I. Yleiskuva. Saarekkeen kärjessä vanha kellari. Etualalla pellossa saviastianpalojen KM 27428:1 löytöpaikka, oikealla tienleikkauksessa röykkiö 1 ja saviastianpalojen KM 27428:2 löytöpaikka. Röykkiöt 2 ja 3 jäävät metsän peittoon niemekkeen päälle. Lounaasta. KUVA 17.
- 90775 Kohde 8 ELSILÄ. Saareke Elsilän tieltä kuvattuna. Etelästä.
- 90776 Kohde 8 ELSILÄ. Valtatie 8 halkaisema saareke pysäkiltä kuvattuna. Tien vasemmalla puolella kohde 8 ELSILÄ, tien oikealla puolella kohde 9 MOROMAA. Kaakosta. KUVA 13.
- 90777 Kohde 8 ELSILÄ. Kuppikivi. Koillisesta.
 90778 Kohde 8 ELSILÄ. Kuppikivi. Taustalla valtatie 8. Lännestä.
- 90779 Kohde 9 MOROMAA. Röykkiö 1 valtatie 8 reunassa. Lounaasta. KUVA 15.
- 90780 Kohde 9 MOROMAA. Röykkiö 2 saarekkeen keskellä. Luoteesta. KUVA 16.
- 90781 Kohde 9 MOROMAA. Röykkiö 4 saarekkeen reunassa. Lännestä.
 90782 Kohde 8 ELSILÄ. Saarekkeen kumpareita. Kuppikivi oikeassa reunassa. Lännestä.
- 90783 Kohde 13 RAULA I. Röykkiö 1 saarekkeen reunassa. Reunan ojassa kasvaa tumma tulikukkaa. Lounaasta. KUVA 20.
- 90784 Kohde 14 RAULA II. Röykkiö 1 saarekkeen reunassa. Taustalla Raulan talousrakennus (kuivuri). Etelästä. KUVA 21.
- 90785 Kohde 12 KYLÄ-RAULA. Röykkiö saarekkeen keskellä. Taustalla valtatie 8 ja yhdystien risteys. Luoteesta

- 90786 Kohde 12 KYLÄ-RAULA. Røykkiö saarekkeen keskellä. Taustalla Seikon navetta. Koillisesta.
- 90787 Kirkosta luoteeseen olevan Myllymäen lounaista lakea. Oikealla vanha sorakuoppa. Vasemmalla alhaalla Untamalan paikallistie. Kaakosta.
- 90788 Kirkosta luoteeseen olevan Myllymäen lounaista rinnettä. Vanhan pajan paikka ja Tallgrenin kaivausalue 1919. Kuvattu Untamalan paikallistien reunasta. Etelästä.

7.5 Luettelo kertomukseen liittyvistä diapositiiveista

- 24x36 Kuvaaja S.-L. Seppälä ellei toisin mainita.
- 26328 Kartta Laitilan rautakautisista kalmistoista. Julkaisusta Tolonen-Siiriäinen-Hirviluoto: Iron Age cultivation in SW Finland. FM 1976 (1979), s. 26. Kuva R. Bäckman.
- 26329 Kohde 3 VUORENMÄEN PYSTYKIVET. Untamalan paikallistie harjun kaakkoispäässä. Pystykiviä tien vasemmassa reunassa. Kaakosta.
- 26330 Kohde 3 VUORENMÄEN PYSTYKIVET. Pystykivirivi Untamalan paikallistien lounaisreunassa. Aivan kuvan vasemmassa reunassa keskellä pellossa kohde 2 VUORENMÄKI. Oik. harjua ja kohde 1 MYLLYMÄKI-VUORENPÄÄ. Kaakosta.
- 26331 Kohde 1 MYLLYMÄKI-VUORENPÄÄ. Harjun kaakkoispäässä näkyviä peltoterasseja. Etualalla Untamalan paikallistie. Kaakosta.
- 26332 Kohde 1 MYLLYMÄKI-VUORENPÄÄ. Myllymäkeä. Oikealla Untamalan paikallistie. Luoteesta.
- 26333 Kohde 5 SEIKO I. Yleiskuva alueesta. Pohjoisesta.
- 26334 Kohde 5 SEIKO I. Yleiskuva alueesta. Kuppikivi pistää esiin saarekkeen reunasta sähköpylvään vajereitten takana. Etelästä.
- 26335 Kohde 5 SEIKO I. Näkymä kuppikiven kohdalta Myllymäen suuntaan. Lännestä.
- 26336 Kohde 5 SEIKO I. Kuppikivi. Kuopissa pihlajanmarjoja. Lännestä.
- 26337 Kohde 6 SEIKO II. Yleiskuva alueesta. Kuvattu Niemispään tien varresta. Etelästä.
- 26338 Kohde 6 SEIKO II. Rapakivi saarekkeen eteläkärjessä. Lounaasta.
- 26339 Kohde 6 SEIKO II. Tumma tulikukka (*Verbascum nigrum*) saarekkeen koillisosassa. Pohjoisesta.
- 26340 Kohde 7 UNTAMALA. Untamalan kirkko ja Kalevanpojan viikatteentikku. Etelästä.
- 26341 Kohde 7 UNTAMALA. Eino Heinikkala Untamalan kirkkomaalta kuvattuna. Luoteesta.
- 26342 Kohde 7 UNTAMALA. Eino Heinikkalan talo ja KM 15140:1-15 löytöpaikka talon pitkällä sivulla vasemmanpuoleisimman ikkunan alla. Pohjoisluoteesta.
- 26343 Kohde 7 UNTAMALA. Työkuva. Immo Jalava kaivaa koekaivausaluetta 3. Taustalla Eino Heinikkalan talo. Koillisesta.
- 26344 Kohde 8 ELSILÄ. Saareke kuvattuna Untamalan kirkon kohdalta. Kuppikivi saarekkeen oikeassa reunassa. Etelästä.
- 26345 Kohde 8 ELSILÄ. Saarekkeen kumpareita. Kuppikivi oikeassa reunassa. Lännestä.
- 26346 Kohde 8 ELSILÄ. Kuppikivi. Taustalla Untamalan kirkko. Pohjoisesta.
- 26347 Kohde 9 MOROMAA. Røykkiö 2 saarekkeen keskellä. Luoteesta.
- 26348 Kohde 10 HEINIKKALA. Niemeke ja Helge Heinikkalan talo valtatieltä 8 kuvattuna. Etelälounaasta.

- 26349 Kohde 10 HEINIKKALA I. Niemeke Heinikkalan tieltä kuvattuna. Helge Heinikkala seisoo niemekkeen kärjessä vanhan kellarin vieressä. Etualalla pellossa saviastianpalojen KM 27428:1 löytöpaikka, oikealla Helge Heinikkalan takana tien leikkauksessa röykkiö 1 ja saviastianpalojen KM 27428:2 löytöpaikka. Röykkiöt 2 ja 3 jäävät metsän peittoon niemekkeen päälle. Lounaasta.
- 26350 Kohde 10 HEINIKKALA I. Osittain tuhoutunut röykkiö 1 Helge Heinikkalaan johtavan tien leikkauksessa. Saviastianpalojen KM 27428:2 löytöpaikka maanpinnalla näkyvän ison kiven alapuolella näkyvässä kiveyksessä ja tummassa maassa. Kaakosta.
- 26351 Kohde 10 KYLÄ-RAULA. Yleiskuva Raulan pellostä mäkitieltä navetan kohdalta. Vas. kohde 12 KYLÄ-RAULA saarekkeessa valtatie 8 reunassa, oik. yhdystien varressa kohde 11 TOUKOLA, yhdystien takana näkyy kohde 8 ELSILÄ. Lounaasta.
- 26352 Kohde 12 KYLÄ-RAULA. Röykkiö saarekkeen keskellä. Taustalla Seikon navetta. Koillisesta.
- 26353 Kohde 14 RAULA II. Röykkiö 1 saarekkeen reunassa. Taustalla Raulan talousrakennus (kuivuri). Etelästä.
- 26354 Kohde 15 HEINIKKALA II. Yleiskuva kuppikiven ympäristöstä. Vas. Untamalasta Rekolaan vievä tie. Itäkaakosta.
- 26355 Kohde 16 LALLA II. Röykkiö 1. Lounaasta.
- 26356 Kohde 16 LALLA II. Röykkiö 2. Pohjoisesta.
- 26357 Kohde 16 LALLA II. Röykkiö 3. Taustalla Lallan (Hintsala) tila. Pohjoisesta.
- 26358 Kohde 17 Santamäki. Ohdakeneulan KM 11243 löytöpaikka saarekkeen kärjessä, todennäköisesti nykyisin valtatie 8 kohdalla. Koillisesta.
- 26359 Kohde 20 Raula III. Miekan katkelman KM 9832 löytöpaikka Raulan tien reunassa katajikossa, mäkitieltä kuvattuna. Etelälounaasta.
- 26360-
- 26364 Panoraama. Untamalaa kylän lounaispuolelta, Luhdasta kuvattuna. Vas. horisontissa Niemispään tie ja sen varressa olevissa saarekkeissa kohde 5 SEIKO I ja kohde 6 SEIKO II. Keskellä Untamalan vanha kyläkeskus, kohde 7 UNTAMALA ja oikealla harjulla kohde 1 MYLLYMÄKI-VUORENPÄÄ.
- 26365 Reprokuva f. 5371 Tallgrenin kaivauksesta v. 1919 Untamalan kalmistossa (kohde 1 MYLLYMÄKI-VUORENPÄÄ). Lännestä. Kuva R. Bäckman.
- 26366 Reprokuva f. 5372 Tallgrenin kaivauksesta v. 1919 Untamallassa. Huom! Kuva on otettu kirkosta luoteeseen olevalta Myllymäeltä. Rinteessä näkyvät Europaeuksen mainitsema "kivisuonet". Luoteesta. Kuva R. Bäckman.
- 26367 Kirkosta luoteeseen olevan Myllymäen lounaisrinnettä. Samaa kohtaa kuin nro 26366 (f. 5372). Rinteessä vanha pajan paikka ja Tallgrenin kaivausalue v. 1919. Lounaasta.
- 26368 Kohde 20 Raula III. KM 9832, viikinkiaikaisen miekan katkelma, Petersenin H-tyyppiä.
- 26369 Kohde 1 MYLLYMÄKI-VUORENPÄÄ. Löytöjä Tallgrenin kaivauksesta v. 1912; saviastianpaloja KM 6109:35, silmäsolki KM 6109:42 ja nauhamainen rannerengas KM 6109:39 sekä löytö Forsblomin kaivauksesta v. 1921, rannerengas KM 7887. Kuva R. Bäckman.
- 26370 Kohde 6 SEIKO II. Roomalaisaikainen keihäänkärki KM 14419. Kuva R. Bäckman.
- 26371 Löytö Untamalan Niemen talon pellostä, viikinkiaikainen rannerengas KM 7592:4. Kuva R. Bäckman.

LÄHTEET

- Aspelin 1885: Suomen asukkaat pakanuuden aikana.
 Cleve 1942: Ett i Finland funnet tistelspänne. FM 1941 (1942).
 Glückert 1976: Post-Glacial shore-level displacement of the Baltic in SW Finland. Annales Academiae Scientiarum Fennicae III, 118.
 Ilkjær 1990: Illerup Ådal 1. Die Lanzen und Speere. Textband. Jysk Arkæologisk Selskabs skrifter 25:1.
 Itkonen 1964: Ruumishautalöytö Vakka-Suomesta. SM 1964.
 Kauppinen 1910: Kotiseuduiltamme. Kansantarinoita Laitilan pitäjältä. Kotiseutu 1.
 Keskitalo 1979: Suomen nuoremman roomalaisen rautakauden löydöt. Helsingin yliopiston arkeologian laitos, moniste n:o 10.
 Killinen 1885: Muinaisjäännöksiä Vehmaan kihlakunnassa. Laitila. SMYA VII.
 Kivikoski 1952: Untamalan Kalevanpojan viikatteentikku. Kotiseutu 1952.
 Kivikoski 1955: "Kalevasonens liebryne." FM 1955.
 Kivikoski 1969: Laitilan historia I. Esihistoriallinen aika. Vammala.
 Kivikoski 1973: Die Eisenzeit Finnlands. Bildwerk und Text. Helsinki.
 Kuokkanen 1990: Laitila. Rannansiirtymiskäyrä. Turun yliopiston arkeologian osaston arkisto. Käyrä perustuu julkaisuihin Glückert 1975: Relation diagram showing the zones of late quaternary shore-level displacement of the Baltic in Southwestern Finland ja Glückert 1976: Post-Glacial shore-level displacement of the Baltic in SW Finland. Annales Academiae Scientiarum Fennicae III, 118.
 Lehtosalohilander 1982: Luistari II. The Artefacts. SMYA 82:2.
 Lehtosalohilander 1985: Viikinkiajan aseista. Leikkejä luvuilla ja lohikäärmeillä. SM 1985.
 Maanmittauslaitos... Maanmittauslaitoksen Hämeenlinnan kartasto- ja tietopalvelun sekä Geologian tutkimuskeskuksen yhteistyönä tehty keskeneräinen maaperäkartta-aineisto 1992, karttalehti 1131 11 LAITILA.
 Saarenmaa 1992: Perinnemaisemainventointi. Untamala. Vesi- ja ympäristöhallitus. Luonnonsuojelututkimusyksikkö. Julkaisematon raportti.
 Salo 1968: Die Frühromische Zeit in Finnland. SMYA 67.
 Tallgren 1914: Untamalan kalmisto. Suom. ugr. seuran toim. XXXV.
 Tallgren 1931: Varsinais-Suomen historia I. Esihistoria. Turku.
 Tolonen-Siiriäinen-Hirviluoto 1979: Iron Age cultivation in SW Finland. FM 1976 (1979).
 Varsinais... Varsinais-Suomen suojelualueet ja kohteet. Varsinais-Suomen seutukaavaliitto 1979.

LAITILA   UNTAMALA
S.-L. Seppälä 1992

90735 - 90740

90735 - 90740

Panoraama. Untamalaa kylän lounaispuolelta, duhdasta kuvattuna.
Vas. horisontissa Niemispään tie ja sen varrella olevissa saarekkeissa
kohde 5 SEIKO I ja kohde 6 SEIKO II. Keskellä Untamalan vanha ky-
läkeskus, kohde 7 UNTAMALA ja oikealla harjulla kohde 7 MYLLYMÄKI-
VUORENPÄÄ. Kuva: S.-L. Seppälä.

LAITILA UNTAMALA

S.-L. Seppälä 1992

Kuva 2.

Kohde 1 MYLLYMÄKI - VUORENPÄÄ.
Yleiskuva Myllymäestä, kes-
kellä paja. Lounaasta.

90 746

Kuva 3.

Kohde 1 MYLLYMÄKI - VUORENPÄÄ.
Yleiskuva Myllymäestä.
duoteesta.

90 744

Kuva 4.

Kohde 1 MYLLYMÄKI - VUORENPÄÄ.
Harjun koillisrinnettä
Myllymäen päästä kuvat-
tuna. duoteesta.

90 748

LAITILA UNTAMALA

S.-L. Seppälä 1992

Kuva 5

Kohde 5 SEIKO I. Yleiskuva alueesta. Vas.
pellon reunasta esiin pistävä Kuppi-
kivi. Pohjoisesta.

90 749

Kuva 6.

Kohde 5 SEIKO I. Näky-
mä Kuppinkiven kohdalta
Myllymäen suuntaan.
Lännessä.

90 750

Kuva 7.

Kohde 5 SEIKO I. Kuppi-
kivi. Kuopissa pihlajam-
arjoja. Lännessä.

90 751

LAITILA UNTAMALA

S.-L. Seppälä 1992

Kuva 8.

Kohde 6 SEIKO II. Yleiskuva al-
usta auringonlaskun aikaan.
Saarekkeen takana horisontis-
sa Niemisään tie. Kaakosta.

90 754

Kuva 9.

Kohde 6 SEIKO II. Keskellä keihäänkärjen
KM 14419 löytöpaikka Niemisään tien
reunassa x Lounaasta.

90 757

LAITILA UNTAMALA

S.-L. Seppälä 1992

Keim
~~Kohde~~ 10.
 Kohde 7 UNTAMALA. Koekainausalue 2.
 Luoteesta.

90 762

Keim
 Kohde 11.
 Kohde 7 UNTAMALA. Työkuva. Immo
 Jalava kairaa koekainausaluetta 3.
 Taustalla Eino Heimikkalan talo. Koil-
 listä.

90 771

LAITILA UNTAMALA

S.-L. Seppälä 1992

Kuva 12.

Kohde 8 ELSILÄ. Saareke kuvattu Untamalan kirkon kohdalta. Kuppikivi saarekkeen oikeassa reunassa. Lounaasta.

90 770

Kuva 13.

Kohde 8 ELSILÄ. Valtatien 8 halkaisema saareke pyhäkiltä kuvattuna. Tien vasemmalla puolella kohde 8 ELSILÄ, tien oikealla puolella kohde Kaakosta.

90 776

Kuva 14.

Kohde 8 ELSILÄ. Kuppikivi kuopissa pihlajanmarjoja. Koillisesta.

90 752

LAITILA UNTAMALA

S.-L. Seppälä 1992

Kuva 15.
 Kohde 9 MOROMAA. Röykkiö
 1 valtatieen 8 reunassa.
 lounaasta.

90 779

Kuva 16.
 Kohde 9 MOROMAA. Röykkiö
 2 Saarekkeen keskellä.
 duoteesta.

90 780

LAILILA UNTAMALA

S.-L. Seppälä 1992

Kuva 17.

Kohde 10 HEINIKKALAI. Yleiskuva. Saarekkeen kärjessä vanha kellari Etualalla pellossa saviastianpalojen KM 27428:1 löytöpaikka, oikealla tienleikkauksessa röykkiö 1 ja saviastianpalojen KM 27428:2 löytöpaikka. Röykkiöt 2 ja 3 jäävät metsän peittoon niemekkeen päälle. Lounaasta.

90 774

Kuva 18.

Kohde 10 HEINIKKALAI. Osittain tuhoutunut röykkiö 1 Helge Heinikkalaan johtavan tien leikkauksessa. Saviastianpalojen KM 27428:2 löytöpaikka maanpinnalla näkyvän ison kiven alapuolella näkyvässä kivyydessä ja tummassa maassa. Oikealla Antti Heinikkala, 150 senttiä. Kaakosta.

90 773

Kuva 19.

Kohde 15 HEINIKKALA II. Kuppi-
pikivi kuopassa. Kaakosta.

90 755

LAITILA UNTAMALA

94B

S.-L. Seppälä 1992

Kirkosta luotusen olevan
Myllymäen lounaista rinnet-
tä. Vanhan pajan päälle
ja Tallgrenin kaivosalue
1919. Kuvattu Untamalla-
paikannistien reunasta.
Etelästä

90788

Kohde 10 KYLÄ-RAULA. Yleistuva
Raudan peltoa mäkitieltä na-
vetan kohdalta. Vas. kohde
KYLÄ-RAULA saarekkeessa valtatie-
n 8 reunassa, oik. yhdyntien var-
rella kohde TOUKOLA yhdyntien
takana näkyy Kohde
ELSILÄ. Lounaasta.

90768

Kohde 12 KYLÄ-RAULA. Röyk-
kiö saarekkeen keskellä.
Toukosta Seikon navetta.
Koillisesta.

90786

LAITILA UNTAMALA

S.-L. Seppälä 1992

Kuva 20.

Kohde 13 RAULA I. Röykkiö
1 saarekkeen reunassa.
Reunan ojaassa kasvaa tum-
maa tulikukkaa^x lounaasta.

90 783

Kuva 21.

Kohde 14 RAULA II. Röykkiö
1 saarekkeen reunassa.
Taustalla Raulan talous-
rakennus (kuivuri).
Etelästä.

90 784

LAITILA UNTAMALA

S.-L. Seppälä 1992

Kuva 22.

Kohde 17 SANTAMÄKI. Oudake-
neulan KM 11243 löytopaik-
ka saarekkeen kärjessä, to-
demäköisesti nykyisin
valtatie 8 kohdalla. Lou-
naasta.

Tantere Paattinmäki
ja onakotitien oikella
puolella kohde 18 Paattinmäki.

90 743

Kuva 23.

Kohde 20 RAULA III. Mielan
katkelman KM 9832 löy-
topaikka Raulan tien ren-
nassa katajikossa, mäki-
tieltä kuvattuna. Etelä-
lounaasta.

90 769

Kohde 3 VUORENMÄEN PYSTYKIVET. Untamalan paikallistie harjun kaakkoispäässä. Pystykiviä tien vasemmassa reunassa. Kaakosta. Kuva: S.-L. Seppälä.

Kohde 3 VUORENMÄEN PYSTYKIVET. Pystykivirivi Untamalan paikallistien lounaisreunassa. Aivan kuvan vasemmassa reunassa keskellä pellossa kohde 2 VUORENMÄKI. Oik. harjua ja kohde 1 MYLLYMÄKI-VUORENPÄÄ. Kaakosta. Kuva: S.-L. Seppälä.

LAITILA UNTAMALA
S.-L. Seppälä 1992

26331

Kohde 1 MYLLYMÄKI-VUORENPÄÄ. Harjun kaakkoispäässä näkyviä peltoterasseja. Etualalla Untamalan paikallistie. Kaakosta. Kuva: S.-L. Seppälä.

Kohde 1 MYLLYMÄKI-VUORENPÄÄ. Myllymäkeä. Oikealla Untamalan paikallistie. Luoteesta.
Kuva: S.-L. Seppälä.

Kohde 5 SEIKO I. Yleiskuva alueesta. Pohjoisesta. Kuva: S.-L. Seppälä.

Kohde 5 SEIKO I. Yleiskuva alueesta. Kuppikivi pistää esiin saarekkeen reunasta sähköpylvään vaijereitten takana. Etelästä. Kuva: S.-L. Seppälä.

Kohde 5 SEIKO I. Näkymä kuppikiven kohdalta Myllymäen suuntaan. Lännestä. Kuva: S.-L. Seppälä.

Kohde 5 SEIKO I. Kuppikivi. Kuopissa pihlajanmarjoja. Lännestä. Kuva: S.-L. Seppälä.

LAITILA UNTAMALA
S.-L. Seppälä 1992

26337

Kohde 6 SEIKO II. Yleiskuva alueesta. Kuvattu Niemispään tien varresta. Etelästä.
Kuva: S.-L. Seppälä.

LAITILA UNTAMALA
S.-L. Seppälä 1992

26338

Kohde 6 SEIKO II. Rapakivi saarekkeen eteläkärjessä.
Lounaasta. Kuva: S.-L. Seppälä.

LAITILA UNTAMALA
S.-L. Seppälä 1992

26339

Kohde 6 SEIKO II. Tumma tulikukka (*Verbascum nigrum*) saarekkeen koillisosassa. Pohjoisesta. Kuva: S.-L. Seppälä.

LAITILA UNTAMALA
S.-L. Seppälä 1992

26340

Kohde 7 UNTAMALA. Untamalan kirkko ja Kalevanpojan vii-
katteentikku. Etelästä. Kuva: S.-L. Seppälä.

Kohde 7 UNTAMALA. Eino Heinikkalan talo ja KM 15140:1-15 löytöpaikka talon pitkällä sivulla vasemmanpuoleisimman ikkunan alla. Pohjoisluoteesta. Kuva: S.-L. Seppälä.

Kohde 8 ELSILÄ. Saareke kuvattuna Untamalan kirkon kohdalta. Kuppikivi saarekkeen oikeassa reunassa. Etelästä. Kuva: S.-L. Seppälä.

LAITILA UNTAMALA
S.-L. Seppälä 1992

26346

Kohde 8 ELSILÄ. Kuppikivi. Taustalla Untamalan kirkko.
Pohjoisesta. Kuva: S.-L. Seppälä.

Kohde 10 HEINIKKALA I. Niemeke Heinikkalan tieltä kuvattuna. Helge Heinikkala seisoo vanhan kellarin vieressä. Etualalla KM 27428:1 löytöpaikka, oikealla tien leikkauksessa röykkiö 1 ja KM 27428:2 löytöpaikka. Röykkiöt 2 ja 3 jäävät metsän peittoon. Lounaasta. Kuva: S.-L. Seppälä.

Kohde 10 HEINIKKALAI, Osittain tuhoutunut röykkiö 1 Helge Heinikkalaan johtavan tien leikkauksessa. Saviastianpalojen KM 27428:2 löytöpaikka maanpinnalla näkyvän ison kivien alapuolella näkyvässä kiveyksessä ja tummassa maassa. Kaakosta. Kuva: S.-L. Seppälä.

LAITILA UNTAMALA
S.-L. Seppälä 1992

26352

Kohde 12 KYLÄ-RAULA. Röykkiö saarekkeen keskellä. Taustalla Seikon navetta.
Koillisesta. Kuva: S.-L. Seppälä.

Kohde 15 HEINIKKALA II. Yleiskuva kuppikiven ympäristöstä. Vas. Untamalasta Rekolaan vievä tie. Itäkaakosta. Kuva: S.-L. Seppälä.

Kohde 16 LALLA III. Röykkiö 3. Taustalla Lallan (Hintsala) tila. Pohjoisesta. Kuva:
S.-L. Seppälä.

Reprokuva f. 5371 Tallgrenin kaivauksesta v. 1919 Untamalan kalmistossa (kohde 1 MYLLYMÄKI-VUORENPÄÄ). Lännestä. Kuva: R. Bäckman.

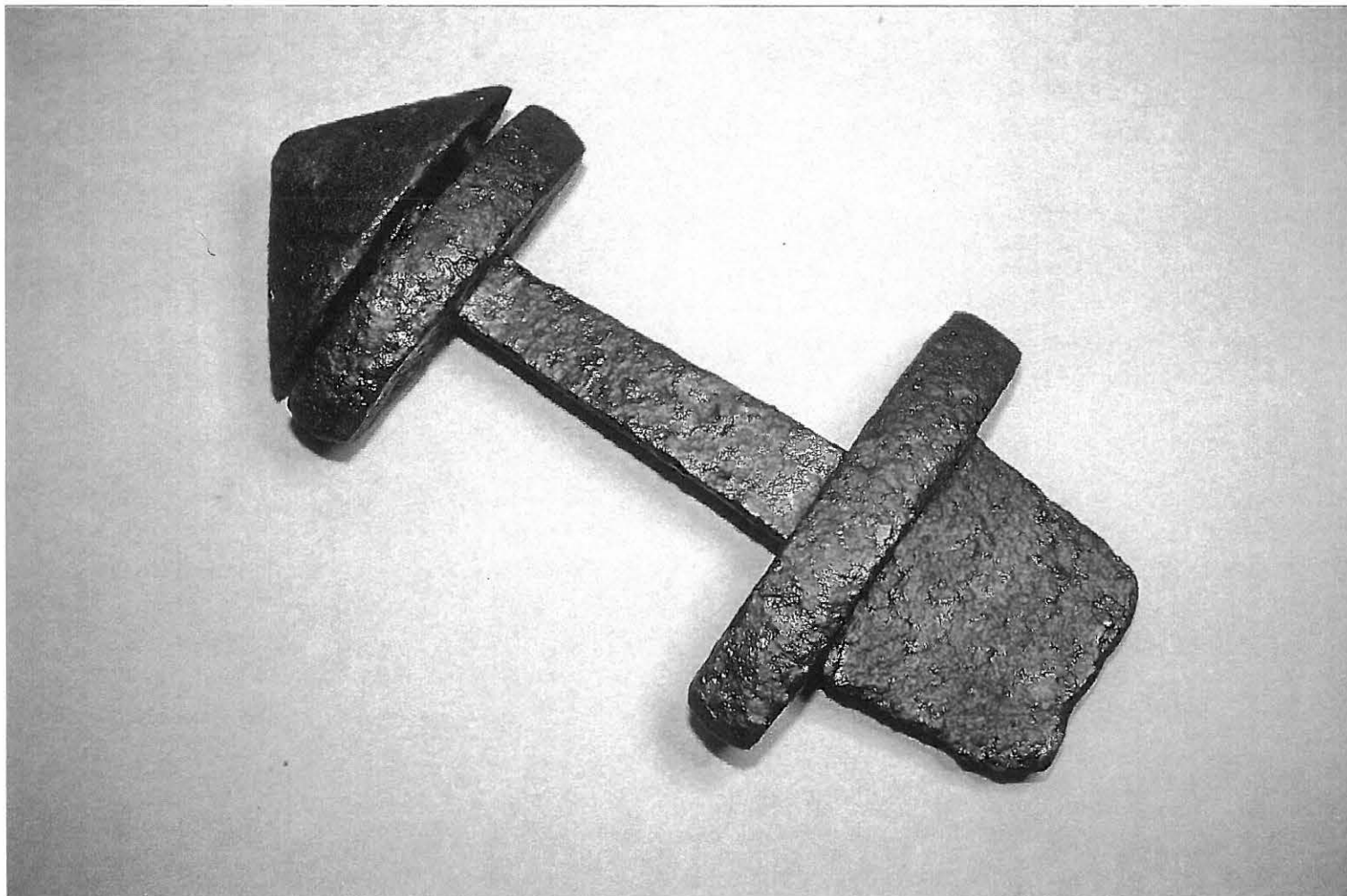

Reprokuva f. 5372 Tallgrenin kaivauksesta v. 1919 Untamalassa. Huom! Kuva on otettu kirkosta luoteeseen olevalta Myllymäeltä. Luoteesta. Kuva: R. Bäckman.

Kirkosta luoteeseen olevan Myllymäen lounaisrinnettä. Samaa kohtaa kuin nro 26366 (f. 5372). Rinteessä vanha pajan paikka ja Tallgrenin kaivausalue v. 1919. Lounaasta. Kuva: S.-L. Seppälä.

Kohde 20 RAULA III. KM 9832, viikinkiaikaisen miekan katkelma, Petersenin H-tyyppiä. Kuva: R.-Bäckman. S.-L. Seppälä.

LAITILA Untamala
S.-L. Seppälä 1992

26369

Kohde 1 MYLLYMÄKI-VUORENPÄÄ. Löytöjä Tallgrenin kaivauksesta v. 1912; saviastianpaloja KM 6109:35
silmäsolki KM 6109:42 ja nauhamainen rannerengas KM 6109:39 sekä löytö Forsblomin kaivauksesta
v. 1921, rannerengas KM 7887. Kuva R. Bäckman.

LAITILA UNTAMALA
S.-L. Seppälä 1992

26370

Kohde 6 SEIKO II. Roomalaisaikainen keihäänkärki KM
14419. Kuva: R. Bäckman.

LAITILA UNTAMALA
S.-L. Seppälä 1992

26371

Löytö Untamalan Niemen talon pellosta, viikinkiaikainen rannerengas KM 7592:4.
Kuva: R. Bäckman.

LAITILA UNTAMALA
S.-L. Seppälä 1992

25247

Laitila Untamala Myllymäki. Valokuva A.M. Tallgren 1912, f. 2437. Reprokuva: R. Bäckman. Huom! Kuva on otettu kirkosta luoteeseen olevalta Myllymäeltä.

LAITILA UNTAMALA
S.-L. Seppälä 1992

25248

Laitila Untamala Myllymäki. Valokuva A.M. Tallgren 1919, f. 5369. Reprokuva: R. Bäckman.

LAITILA Untamala
S.-L. Seppälä 1992

2190
Kohde 7 UNTAMALA. Hopeinen ristiriipus KM 15140:1.
Kuva T. Syrjänen 1977.

LAITILA UNTAMALA. Hopeinen rengasneula (ns. ohdake-
neula) KM 11243. Kuva T. Syrjänen.

LAITILA UNTAMALA

S.-L. Seppälä 1992

Untamalan alue rautakauden alussa

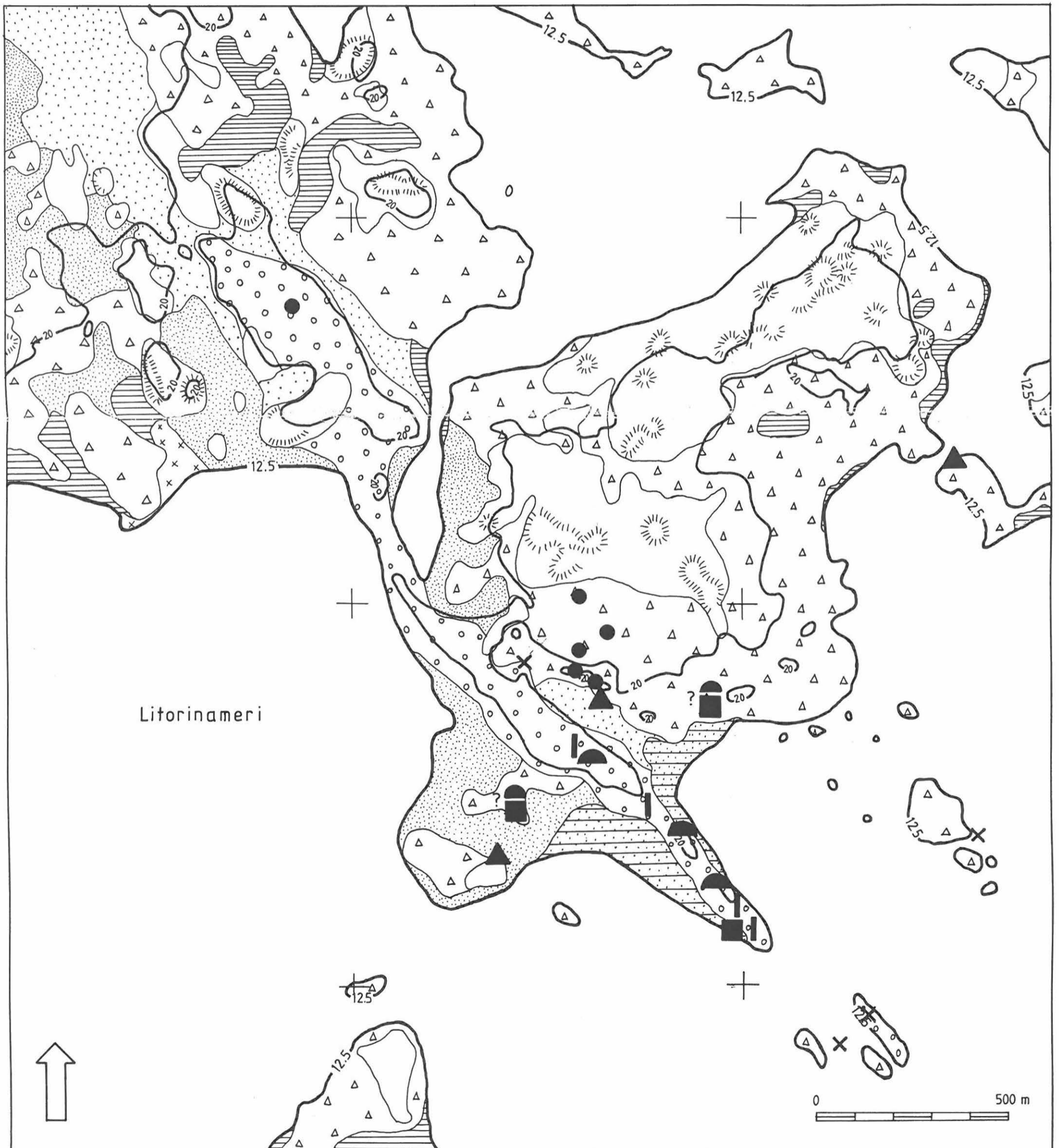
— 20 — rantaviiva n. 1000 eKr.

— 12.5 — rantaviiva n. 200 jKr.

- kalliomaa
- moreeni
- sora/hiekkaharju
- hiekka
- hietta
- savi
- lieju

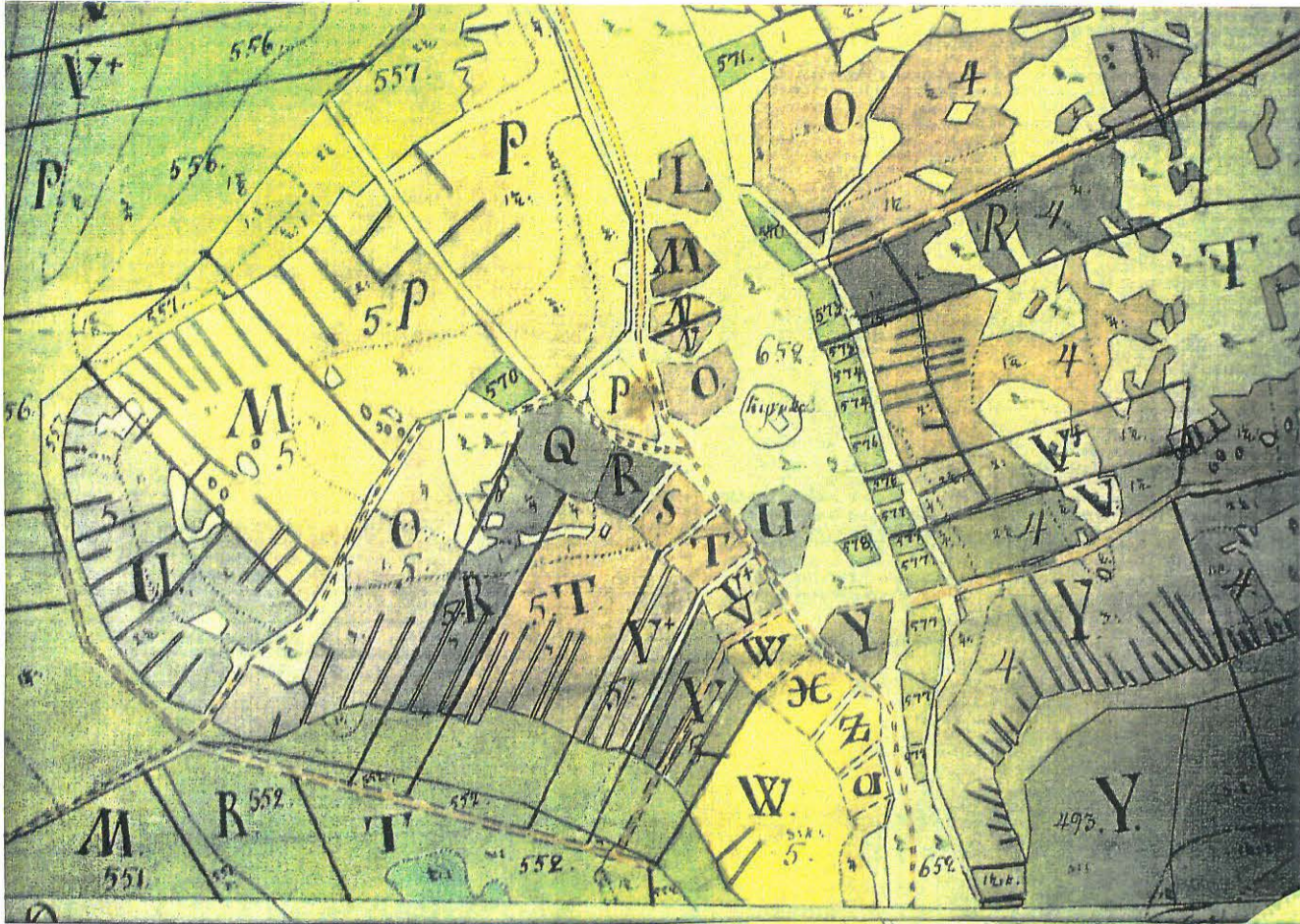
- kalmisto
- asuinpaikka
- kuppikivi
- röykkiötä 1-4
- pystykivi
- hajalöytöpaikka

Lähteet: Maanmittauslaitos & Geologian tutkimuskeskus 1992, keskeneräinen maaperäkartta 1131 11 LAITILA.
Timo Kuokkanen 1990, Laitilan rannansiirtymisdiagrammi Glückertin (1975,1976) mukaan.

LAITILA Untamala
S-L. Seppälä 1992

Kopioita Untamalan isojakokartasta 1796-1801. And. Ringbom. MHA A49 39/11-12

1:5000

Kuva Lauri Putkonen